

MİMAR SİNAN

ISSN 1301-2762

4. Büyük Üstad Mesajı Sahir Talât AKEV
6. Message From the Grand Master Sahir Talât AKEV
7. Muhibban-ı Hürriyet Mahfili..... İsmail İŞMEN
15. İnsanın Yükselişi Üzerine
"Taşdaki Damar"(2) Mesut TUNÇEL
27. Bilimsel Rasyonalizm ve Hermetizm.....A. Doğan YALIM
33. Hakikate Giden Yolda İnsan Zekâsı..... Muharrem KAZANCI
39. Masonluk ve Yasa Üzerine..... Koparal ÇERMAN
48. Bazı Yükümlülükler..... Raşid TEMEL
53. İnsan Hakları ve Masonluk..... Erbil ELBAŞI
67. Akıl ve Hikmet..... Nedim KARADADAŞ
72. Sevgi Mâbedi..... Hakan DEMİRMEN
87. Localardan Haberler Mimar SİNAN
104. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

YIL : 1999

NO : 112

MİMAR SİNAN

Gevşemeyin, endişe etmeyin.

İnancınız sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.

Şânı Yüce Kur'an, S.III.139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTŐU
Y E N İ L İ K B A S I M E V İ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 1999

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihî, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi : Sahir Talât AKEV

Yazı İşlerini fiilen idare eden : Osman S. ALTINAY

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.
ISSN 1301-2762

SAYI : 112 Nuruziya Sokağı 25, 80050 - Beyoğlu Tel : 0 212 251 26 50 HAZİRAN 1999

4. Büyük Üstad Mesajı Sahir Talât AKEV
6. Message From the Grand Master Sahir Talât AKEV
7. Muhibban-ı Hürriyet Mahfili..... İsmail İŞMEN
15. İnsanın Yükselişi Üzerine
"Taşdaki Damar"(2) Mesut TUNÇEL
27. Bilimsel Rasyonalizm ve Hermetizm..... A. Doğan YALIM
33. Hakikate Giden Yolda İnsan Zekâsı..... Muharrem KAZANCI
39. Masonluk ve Yasa Üzerine.....Koparal ÇERMAN
48. Bazı Yükümlülükler..... Raşid TEMEL
53. İnsan Hakları ve Masonluk..... Erbil ELBAŞI
67. Akıl ve Hikmet..... Nedim KARADADAŞ
72. Sevgi Mâbedi..... Hakan DEMİRMEN
87. Localardan Haberler Mimar SİNAN
104. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

BÜYÜK ÜSTAD MESAJI

90. YIL ÜZERİNE

1999 yılı Türkiye Masonluğunun 90. yılıdır.

Gerçekten 1909 yılında Osmanlı ülkesinde dağınık olarak ve çeşitli obediyanlara bağlı olarak çalışmakta olan locaların bir çatı altında toplanması öngörülmüş ve aynı yıl uyandırılan Osmanlı Yüksek Şûrası tarafından Meşrik-i Azâm-ı Osmanî ismi ile bir Büyük Loca kurulmuştur. Bu Büyük Loca Yüksek Şûra ile olan ilişkilerini bir konkordato ile tespit etmiştir.

Bu Büyük Loca çeşitli aşamalardan geçmiştir. Cumhuriyetin kurulmasından sonra Osmanîlik sıfatı kalmamış bulunan Meşrik-i Âzâm 1935 yılına kadar çalışmalarına devam etmiş ve o yıl ilerde tarihin yargılayacağı nedenlerle uykuya girmiştir.

1948 yılında Türkiye Yüksek Şûrası tarafından uyandırılan Masonluk evvelâ bu Şûranın himayesinde ve sonra da 1955-1956 yıllarında cereyan eden olaylar sonunda masonik bir anlayışla Türkiye Büyük Locası ismi altında birleşmiş ve Yüksek Şûrayla bir konkordato akdederek iki otorite arasındaki karşılıklı ilişkileri yeniden düzenlemiş ve Büyük Locanın ilk üç derece üzerinde yegâne hâkim otorite olmasını sağlamıştır.

Ancak, dış ilişkilerdeki olan bazı tıkanmaları gözönünde tutan kardeşlerimiz, bu konuda daha geniş bir platforma hitab edebilmek ve Türk Masonlar gününün dünya Masonluğu içindeki yerini alabilmesi için, İskoçya Büyük Locası tarafından Türkiye Büyük Locasının tanınması ve bir "Consecration" töreni (tanzim töreni) ile bu sonucu elde etmeyi başarmışlardır.

Türk Masonluğunun geçirmiş bulunduğu bu çeşitli aşamalar ve kopukluklar karşısında, başlangıcının 1909 yılı olmadığı gibi bazı düşünceler ortaya atılabilir.

Ama kanaatimce, bu düşünce doğru değildir. Evet, 1965 yılında İskoçya Büyük Locası Türkiye Büyük Locasını konsakre etmiştir. Ama bu tarihte yeni bir Büyük Loca kurulmamış, eskiden mevcut olan Büyük Loca muhtazam hâle getirilmiştir. Hattâ bu işlemde, 1909 yılında kurulan Meşrîk-i Âzâm-ı Osmanî'ye bağlı Resne ve Uhuvvet-i Osmanî Localarının özel bir yeri ve etkin durumu mevcuttur. Şu halde tanzim edilen Büyük Loca arada uyumuş olsa, bünyesinde değişiklikler yapmış olsa bile ilk menşei 1909 yılında kurulan ve bünyesinde muntazam Localar bulunan Meşrîk-i Âzâm'dır. Bu itibarla Türkiye'ye has Masonluğun doğumu o yıldır ve biz 1999 yılında bunun 90. yılını kutlamaktayız.

Bu kutlamanın mesleğimizin şanına uygun bir şekilde yapılacağından emin olarak bütün Kardeşlerimi kutlarım.

Kardeşçe Sevgilerimle,

Sahir Talât AKEV
Büyük Üstad

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

About the 90 th Year,

The year of 1999 is the 90 th year of the Turkish Masonry.

Originally in the year of 1909 it was foreseen to unite all the lodges, which worked in the Ottoman territory and belonged to various obediences, under the same roof. To serve this purpose; The Ottoman Supreme Council was awakened in the same year and a Grand Lodge under the name of Meşrîki Âzâm-ı Osmanî was formed. This Grand Lodge organized its relations with the Supreme Council by an agreement.

This Grand Lodge passed through many phases. After the establishment of the Republic, it lost its Ottoman identity and worked as Meşrîk-i Âzam till the year of 1935 and in that year; due to reasons that will be put to trial by history in the future, was put to sleep.

In 1948, Masonry was first awakened by the Turkish Supreme Council and started working under the surveillance of this Council. Then, following the incidents that took place in 1955-56, with a Masonic understanding, it congregated under the name of the Grand Lodge of Turkey, enacted a new agreement with the Supreme Council, and by reorganizing their relations, succeeded in becoming the only sovereign authority on the first three degrees.

However; Brethern, being concerned with some congestions in foreign relations, in order to enable the Turkish Masonry to take its place in World Masonry, and to be accepted by the Grand Lodge of Scotland, made an arrangement for a "Consecration" ceremony and succeeded in its goal.

Due to the stagnations in its evolution, some ideas, doubting that 1909 is the real beginning of the Craft, may be put forth.

In my opinion, this idea is not correct. Yes, in 1965, the Grand Lodge of Scotland has consecrated the Grand Lodge of Turkey. But it is to be noted that at this date, a new Grand Lodge was not founded; only the Grand Lodge that already existed was put to regularity. Further; during this process, there is a special place and a guiding effect of the Resne and Uhuvvet-i Osmanî Lodges that are linked with Meşrîk-i Âzâm-ı Osmanî, which was founded in the year 1909.

Therefore; although the newly consecrated Lodge may have been put to sleep or may have reorganized itself; its first origin was still Meşrîk-i Âzâm, which had regular Lodges working under its jurisdiction. Thus, the genuine birthdate of the Turkish Masonry is 1909 and we are celebrating its 90 th year in 1999.

Knowing that this celebration will be performed in conformity with the Turkish Masonry's dignity; I would like to congratulate all my Brethern.

**Sahir Talât AKEV
Grand Master**

*Türkiye'de Masonluğun 90. Yılı ve
1909'da Kurulan Localardan*

MUHİBBAN-I HÜRRIYET MAHFİLİ

İsmail İŞMEN

ÖNSÖZ

Türkiye'de Masonluğun kuruluşunun doksanıncı yılı münasebeti ile yaptığımız araştırmalar, Türkiye Büyük Locası arşivleri ve *Muhibban-ı Hürriyet Mahfili* ile ilgili belge ve bilgilere dayanmaktadır. Bu makale o zamanın ağdalı Osmanlıca terimlerine sadık kalarak ve mümkün mertebe otantik ifadeler kullanarak hazırlanmıştır. Bu hususu nazar-ı itibara alarak okunmasını rica ederiz.

TÜRK MASONLUĞUNA BİR BAKIŞ

Yirminci yüzyılın başlarında, Türkiye'nin muhtelif yerlerinde, hem de İngiltere, Fransa, İtalya, İspanya, Yunanistan ve Belçika meşriklarına tâbî muhtelif mahfeller vardı. Bu mahfellerin açılması Kırım Muharebesi'ni müteakip olmuştur.

O vaktin en kuvvetli mahfeli İtalya Mahfeli idi. Hatta *Muhibban-ı Hürriyet Mahfili'nin* kurucusu olan Mehmet Ali Birader de 1872 senesinde bu mahfilde tekris edilmişti.

İlk Şûrayı Âli, Prens Halim Paşa tarafından 1861 tarihinde İstanbul'da kurulmuştu, fakat bazı siyasî hadiseler dolayısıyla daha sonra uyumuştu.

Yıllar sonra, 1909'da Şûrayı Âli yeniden çalışmaya başladı. Tarih 25 Haziran 1909.

Bu gayret de ge-

ne Mısır Şurayı

Âlisinden gelmiş

ve ona mensup

33 dereceyi haiz

Prens Aziz Ha-

san Paşa tara-

findan gösteril-

miştir. Bu zat,

Âmir-i Hâkim-i

Âzâm tayin edil-

dikten sonra ilk

iş olarak Türk

Meşrûkî'nı teşkil

etmek üzere ha-

rekete geçmiştir.

Bunun için:

1.- İspanya Meş-

rûkî'na tâbî Ca-

vit B.: riyâseti

altında bulun-

an Meşrutîyet

(Constitution)

Mahfili İspan-

ya'dan kat'ı

alâka etmiştir.

Ve yeni mahfil-

ler teşekkül et-

miştir:

2.- Prens Aziz Hasan Paşa riyâsetinde Vatan (Patrie)

3.- Mehmet Ali B.: riyâsetinde Muhibban-ı Hürriyet (Amis de la Liberté)

4.- Nail Reşit B.: riyâsetinde Vefa (Persévérance)

5.- Doktor Suhami B.: 'in riyâseti altında Şafak (Aurore)

6.- Osman Fehmi B.: 'in riyâsetinde Resne

7.- Mişel Noradungyan B.: 'in riyâsetinde İttihat ve Terakki Muhipleri (Amis de l'Union et Progrès)

8.- Nadra Mitran riyâsetinde Uhuvvet-i Osmanî (Fraternité Ottomane)

Mehmet Ali Baba

9.- Doktor İsmail Hürşit B.: tarafından Necat (Délirence)

10.- Necmettin B.: riyâsetinde Selâmet (Salut)

11.- Nail Reşit B.: riyâsetinde İntibah (Réveil)

MUHİBBAN-I HÜRRIYET MAHFİLİ'NİN TEŞEKKÜLÜ

Muhibban-ı Hürriyet Mahfili'nin müessisi Mehmet Ali B.: dir. Mahfilin ismine *Muhibban-ı Hürriyet* ismi konulması, zamanın hâleti ruhiyesinin tesiri ile vâki olmuş bir ilham addedilebilir.

Birinci İçtima:

İlk içtima İstanbul'da 26 Haziran 1909 da vâki olmuştur. Bu celse meaisi zabıtların tetkiki neticesi şöyle olduğu anlaşılmıştır.

Zirde vaziyet muntazam M.:lar Osmanlı M.:luğu Hükümet tahtı nüfus ve hükmünde bulunmak üzere *Tarikat-i Ekosiye-i Kadime ve Makbule* usul üzerine bir mahfil tesisi hakkında akt-ı içtima ettiler. Ve tesisi kast ve emelinde buldukları mahfile Muhibban-ı Hürriyet tesmiye ettiler.

Mühürü; birinciden üçüncüye kadar olan mahfilin remzi usul ve nizamında olacaktır.

İntihabatı muvakkateyi icra etmek üzere yarın tekrar içtima etmeğe karar vererek vefa ve müsâlemetle celseye nihayet verildi.

İmzalar:

Doktor Mehmet Ali, Doktor İbrahim Temo, Sadık, Ahmet Nesimî, Jak Kalderon, Herkül Diyamandopulo

İkinci İçtima:

27 Haziran 1909

Reisi Muhterem	Mehmet Ali
Nâzır-ı Evvel	Rauf Paşa Zade Sadık
Nâzır-ı Sâni	Jak Kalderon
Kâtib-i Ser	Osman Saip
Muhakkik	İbrahim Temo

Ertesi günü içtima etmek üzere dağıldılar.

Üçüncü İçtima

Bu içtimada mühim olarak bu kayıt vardır:

"Tarikatı Ekosiye-i Masoniyenin Osmanlı Hükümeti'nden bu meşrikte mahfil "Muhibban-ı Hürriyet" için imtiyazı meşrutî talep ve itidaya müttetik karar verdik."

28 Haziran 909 / 325

Hükümet-i Ekosiyenin nizamâtı mahfilimizde mecriyülicra olacaktır.

ماصونلقد قناكناهم

۱۸۷۲ الى ۱۹۲۴

عافل وصا بر اول ايت مسامحه كندار اولمه صاقين
علم و عرفانكله توكل ايت حقي كورمكه باقين
خادم انسانيت اول چاليش براق كبر و غروري
ثمره مساعى به الدائمه تفاخرون قاچين

Mehmet Ali B. A.

Tarihçeyi yapanlar

Tanzim edilen istida sureti şudur:

Dersaadet Osmanlı İmparatorluğu Şûrayı Âli-i Ekosiyesine zirde vaziyülmiza usul ve nizamına muvafık üstatlar Meşrik-ı Kostantiniyede *Muhibban-ı Hürriyet* unvanı farkı tahtında bir mahfel teşkili arzu emelinde bulduklarından bu bâpta kendilerine bir vekâleti meşrutâ ihsanını rica ederler.

Tarikatın şerefine, insaniyetin saadetine muntazam çalışmak emeli ile mütehasis ve müteşevvik bulduklarından Dersaadetteki Osmanlı İmparatorluğu Şûrayı Âlisine merbut kalacaklarını kaviyyen taahhüt ederler.

Ve Şûrayı Âli-i mezkûrun Osmanlı İmparatorluğu'nda Tarikat-ı Ekoziye-i Kadime ve Makbulenin yegâne ve müstakil hâkim ve nazımı bulunduğunu itiraf ve tasdik eylerler.

Nizamat-ı mevzua ahkâmına ve Şûrayı Âliden südür edecek avâmile müsteniden hareket edeceklerini vaat ederler. İtidalarının mazharı is'af buyurulacağına mutmain buldukları halde selâmı biraderlerinin kabulünü temenni ederler. 28 Haziran 1909

Doktor İbrahim Temo

İmtiyaz-ı meşrut 28 Haziran 1909 tarihinde tasdik ve kabul edilmiştir.

Müşavir Muavini
Y. Sekâkin 33.:

Zabıtlardan aynen:

PATENTA (Ruhsatname)

Biz ki tarikatin nizamname-î esasi-î umumîsine uyarak ve uygulayarak 33'üncü dereceyi haiz Şûrayı Âli-i Osmanînin âmir ve Hâkim-i Âzâmı Prens Aziz Hasan, Meşrıkı Kostantiniyede bir mahfil remzinin teşkili hususunda bize takdim olunmuş talepnameyi nazar-ı itibare alarak:

Tamim ile karar vermek üzere suret-i mahsusada akti danışma ettik:

Hâzır bilmeclis olanların tasdikleri alındıktan sonra, hükmettik ve emrederiz ki:

Madde 1- Muhibban-ı Hürriyet unvanı farkı altında bulunan mahfilde imtiyaz şartlı olmak üzere işbu muvakkat patentayı ita ettik ve ederiz.

Madde 2- Mahfel ancak birinciden üçüncü dereceye kadar işlerle çalışabilir. Bu mahfel muntazaman teşkil edilmiş bir mahallî işgalde tâlip cahillerin tekrisi ve üçüncü dereceye kadar istihkaklarının tezyit ve terfii imtiyaz ve salâhiyetini hâizdir.

Madde 3 - Bir cahilin emr-i kabulü hususunda usulüne uygun olarak tahkikat ve tetkikat icrasından sonra kuvve-i nâzım eden tasvipname almadıkça emr-i tekris icra etmeyecek ve nizam-ı esasiye-i umumiye-i Ekosiyeye adem-i riayette bulunmayarak imtiyaz-ı mahsusunu kaybetmemeğe muhterem mahfil Muhibban-ı Hürriyet mecbur olacaktır.

- Madde 4- Tarikatın menafii hususunda kuvve-i nazmeden sâdır olmuş ve olacak bütün mukarreratta mahfil Muhibban-ı Hürriyet beyan etmeğe mecburdur.
- Madde 5- Tarikat hakkında vâki olacak kırıclık bu patenteyi hiç ve sanki hiç yokmuş gibi hükmünde bırakır.
- Madde 6- Muhterem mahfilin kararına ve zabıtnamelere bağı talep ve dileğine binaen işbu patente zirde isimler yazılı kardeşlere bundan böyle imtiyazı meşrutun kendileri ve muntazam ve kanunî olan halefleri hakkında muteber olmak üzere ita ve teslim edilmiştir.

Reis-i muhterem kardeş Mehmet Ali, nâzırı evvel kardeş Rauf Paşazade Sadık, nâzırı sanî kardeş Jak Kalderon, kâtib-i sır kardeş Osman Saip, hatip kardeş Ahmet Nesimî, hazinedar kardeş Hergül Diyamantopolo, muhakkik kardeş İbrahim Temo Osmanlı maî mahfelleri kuvve-i nâzimesinin kat'iyen teşekkülüne değin işbu imtiyazı meşrut bâlâda mezkûr kadroya mutabık olduğu tanılıp kabul edilmiş olmak üzere muteberdir.

Derseadet dairesinde tanzim olunmuştur. 15/28 Haziran
1325/1909

Hâkim-i Âmir-i Âzâm
Aziz Hasan 33 .:

Bilvekâle

Mühürdar-ı Âzam ve Kâtib-i Umumi
D.J. Kohen 33 .:

Hafız-ı âzam Kuyut ve Defatir
M. Noradunryan 33 .:

Tasdikan
Müşavir aza
Y. Sekakin 33 .:

İNSANIN YÜKSELİŞİ ÜZERİNE (2) "TAŞDAKİ DAMAR"

Mesut TUNÇEL

"Bir ucu M.: 'un kalbine dayanan P.: 'in öteki ucu, bütün K.: 'leri ve bütün insanların bağlayan, bütün hakikatleri içine alan, "daire" çizer."

"Eline

Altın Pergeli aldı, hazır duran
Bitmez tükenmez hazinesinde
Tanrının, çevrelemek için

Evreni, ve yaratılmış herşeyi:

Bir ayağı merkezde (Pergelin) ,
ve döndürdü diğerini

Görünmezliğin uçsuz bucaksız
derinliklerine doğru

Ve dedi ki, işte göz alabildiğine
uzanan, işte göz alabildiğine se-
nin sınırların,

Senin çevren bu olsun, Ey dün-
ya."

Milton, Paradis Lost (Kayıp Cen-
net), Kitap 7

Dünyanın, bir Pergelin, (Ev.:
Ulu.: Mi.: 'nın) pergelinin, tek
bir çevrilişiyle şekillenivermesi-
ni John Milton tasvir etti, Willi-
am Blake çizdi. Ama bu, doğanın
süreçleri (prosesleri) nin aşırı de-
recede statik bir resmiydi. Yer
yuvarlağımız dört milyar yılı aş-
kın bir süredir var olageldi. Tüm
bu zaman boyunca, iki tür eylem

sonucu şekillendi ve değişti. Yerin içinde saklı kuvvetler tabakaları kabarttı, kara kütlelerini yükseltti ve yerlerinden kaydırdı. Ve yerin yüzeyi karın, yağmurun ve fırtınanın, akıntılarının ve okyanusun güneşin ve rüzgârın aşındırmasına uğrayarak doğal mimarî görünümünü aldı.

İnsan da çevresinin mimarı oldu; ama o, bunun için, doğanın ki kadar güçlü kuvvetleri buyruğuna alarak işe koyulamazdı. Onun yöntemi, seçmeciliğe, çevresini yoklamaya yönelmek oldu: bu, eylemin, anlamaya dayandığı entellektüel bir yaklaşımdı. Bu çalışmada Asya ve Avrupadan daha genç olan Yeni Dünya'nın kültürlerinde insanın tarihini izlemeye çalışacağız. Afrikanın ekvator kesimi insanın başladığı yerd; Yakın Doğu, uygarlığın başladığı yerd. Şimdi insanın yeryüzündeki uzun yürüyüşünde diğer kıtalara da ulaştığını anımsamanın zamanı.

Arizona'da Canyon de Chelly, gözden ırak, ölü bir vâdi; ama burası, Kuzey Amerika'daki başka herhangi bir yerde olduğundan daha uzun bir süre, İsadan sonra tam iki bin yıldır, kızılderili kabilelerinin birbiri ardından hemen hemen hiç ara vermeksizin yerleştikleri bir bölge oldu. Sir Thomas Browne'in çarpıcı bir cümlesi var: "Avcılar Amerika'da uyanıdılar, İran'da henüz ilk uykularına dalmışlardı." İsa doğduğunda, avcılar Canyon de Chelly'de tarıma geçiyorlar ve insanın yükseli-

şinde daha önce Orta Doğu'nun bereketli Hilalin'de atılmış olan adımları yineliyorlardı.

Uygarlık, Yeni Dünya'da Eski'sindekinden niçin bu denli geç başladı? Çok açık; çünkü insan, Yeni Dünya'ya geç geldi. Kayık icat edilmeden önce geldi; ayakları ıslanmadan gelişi, son Buz Çağında Bering Boğazında oluşan geniş kara köprüsünden geçtiğinin işareti. Buz çağlarına ilişkin kanıtlar, insanın, Eski Dünya'da Sibiryanın en doğu ucuna düşen burunlardan kalkıp Yeni Dünya'da Alaska'nın batısındaki ıssız, kayalık bölgeye yürüyerek ulaşmasının iki ayrı zaman diliminde mümkün olabileceğini açıkça gösteriyor. Bu dilimlerden ilki M.Ö.28.000 ile 23.000, ikincisi M.Ö. 14.000 - M.Ö. 10.000 arasına rastlıyor. Son buz çağının sonunda eriyen karların suyuyla deniz seviyesi birkaç yüz ayak yükseldi ve böylece Yeni Dünya'nın sakinleri kilitlenip kaldılar. Arkeolojik bulgular'da Amerika'ya iki ayrı kültür akımının geldiği çok açık gözüküyor. İki küçük göç dalgası halinde gelmesiyle açıklanabilecek, farkedilmesi güç, ama ikna edici biyolojik kanıtlar var.

Kuzey ve Güney Amerika'nın Kızılderili kabileleri başka herhangi bir yerde bulunabilecek kan guruplarının hepsini taşımazlar. Kan gurupları bütün bir nüfus göz önünde tutulduğunda, geçmişin bazı genetik kayıtlarını kalıtımsal olarak içinde taşır. Nüfusun tümünde A kan gurubunun

bulunmaması, onların atalarının da A grubunun bulunmadığını kesin olarak gösterir; B için de aynı durum sözkonusudur, Amerikada da gerçekte olan budur. Orta ve Güney Amerika kabilelerinin tamamı "O" kan gurubundandır. (örneğin, Amazon'dakiler, Andlar'dakiler ve Tierra del Fuego'dakiler.) Bazı Kuzey Amerika Kabileleri de öyledir; diğerlerinde ise "O" ve "A" gurubu karışık; bunun içinde A gurubundan olanlar yüzde on ile onbeş arasında. (Bunlar arasında Sioux (siular) , Chippewa ve Pueblo Kızılderilileri var.)

Özetle; apaçık görülen şey, Amerika'nın hiç bir yerinde, dünyanın geriye kalan çoğu bölgesinde görülen B kan gurubunun olmaması. Orta ve Güney Afrika'da saf Kızılderili kan gurubu, "O". Kuzey Amerika'daki kan gurupları ise "O" ve "A". Bunu açıklayabilmenin, Amerika'ya önce, birbirine akrabalık bağıyla bağlı küçük bir gurubun (hepsi de "O" kan gurubundan) göç ettiğine ve bunların çoğalıp, güneye doğru yayıldığına inanmaktan başka akla yakın hiçbir yolu yok. Sonra bunları, bu kez bazıları yalnızca "A", bazıları da hem "A" hem de "O" kan guruplarını taşıyan, küçük topluluklar halinde, ikinci bir göç dalgasının izlediğini düşünebiliriz. (Yeni gelenlerin Kuzey Amerika'dan öteye geçmediğini düşünebiliriz. Kuzey Amerika Kızılderilileri, kesinlikle, sonraki göçle gelenlerden bazılarının soyundandır ve karşılaştırmalı ola-

rak söylersek, geç gelenlerdendirler. Canyon de Chelly'deki tarım bu gerçeği yansıtır.)

Mısır, Orta ve Güney Amerika'da uzun süredir yetiştiriliyordu ama, Canyon de Chelly'ye ancak İsa'nın zamanında geldi. İnsanlar basitti, evleri yoktu, mağarada yaşıyorlardı. M.S. 500 dolaylarında çömlekçilikle tanıştılar. Kendileri için ev olarak kayalara oyuklar açtılar, çatılarını şekillendirilmiş kil ya da kerpiçle örtüler. Kanyon M.S. 1000 dolaylarında, büyük Pueblo uygarlığı taş duvarcılığıyla gelinceye dek bu haliyle kaldı. Çamurdan -kerpiçten- evle, taş duvar arasındaki fark çok basitmiş gibi gözükür. Gerçekte, yalnızca teknik açıdan değil, entellektüel açıdan da arada temel bir fark vardır. İkincisine geçiş, insanlığın attığı en önemli adımlardan birisi olmuştur: aradaki ayırım, elin şekil verme eyleminden, elin parçalara ayırma eylemine - analitik eyleme - geçişini vurgulamaktadır.

Bir avuç kil alıp onu bir top, küçük bir figür, bir fincan halinde, şekillendirmek, ya da ev olarak bir oyuk açmak, ilk bakışta, dünyanın en doğal şeyymiş gibi gelir. Ve sanırız ki biz bu şekilleri doğadan alıyoruz. Bu şekilleri üreten insanın kendisidir; bunlar, insan yapısı şekillerdir. Çanak, avucunu çukurlaştırarak tutan insanın, bu sırada elinin aldığı şekli yansıtır; oyuk ev, insanın elinin şekil verme eylemini yansıtır. İnsan, bu sıcak, yuvarlak, kadınsı, artistik şekilleri do-

ğaya uygularken, doğanın kendisine ilişkin henüz hiçbir şey keşfetmemiştir. Yansıttığı tek şey kendi elinin şekliydi.

Ama insan elinin, bundan farklı ve buna zıt bir başka eylemi daha vardı: odunu ya da taşı yarma eylemi. İnsan, odunu ya da taşı yarıp, daha önceden doğanın oraya vurduğu damgayı ortaya çıkardığı zaman, entellektüel anlamda ileriye dönük, büyük bir adım attı. Pueblo Kızılderilileri bu adımı, Arizona'daki yerleşim bölgelerinde, yüksekliği bin ayağa varan Kızıl Kum Taşı kayalıklarında attılar. Masa gibi dümdüz tabakalar, orada hazır, kesilmeyi bekliyordu; çıkarılan taş bloklar, Canyon de Chelly kayalıklarında aynı düzlemler üzerinde nasıl diziler halinde döşeli duruyorsa, getirilip yine aynı biçimde döşendi.

Biz insan bireyleri ailelerde birleşiriz, aileler akraba guruplarında, akraba gurupları klânlarda, klânlar kabilelerde, kabileler ulusal topluluklarda birleşir. Bu anlamda bir hiyerarşi, biri diğerine dayalı tabakalar halinde yükselen böylesi bir piramit doğa için de geçerlidir. Temel parçacıklar çekirdekleri oluşturur, çekirdekler atomları, atomlar molekülleri ve de moleküller bazları oluşturur, bazlar aminoasitlerin oluşumunu yönlendirir, aminoasitler proteinlerde birleşir ve proteinler hücreler içinde çalışır. Hücreler önce basit canlıları meydana getirir ve daha sonra aşama, aşama, daha mükemmel olanlar ortaya çıkar.

Canyon de Chelly, kültürlerin bulunduğu bu bir tür mikro kozmos, Pueblo halkı M.S. 1000'den hemen sonra büyük yapıları inşa ettiğinde en parlak dönemine ulaştı. Bu büyük yapıların taş işçiliği yalnızca bir doğa anlayışını değil, insan ilişkilerinin de nasıl kavrandığını yansıtır, çünkü Pueblo halkı burada bir tür minyatür kent oluşturdu.

Kayalıklardaki barınaklar, bir üstteki kat, bir alttakinin gerisinden başlayacak biçimde, basamak, basamak, bazen beş ya da altı teras katına ulaşıyordu. Bu büyük mimarî komplekslerin bazıları 8-12 bin m² lik bir zemine oturuyordu ve dörtüyz ya da daha çok odaları vardı.

Taşlar bir duvarı meydana getirir, duvarlar bir evi, evler sokakları, sokaklarsa kentleri... Bir kent taşlar demektir ve bir kent insanlar demektir; ama kent ne bir taş yığındır, ne de yalnızca bir insan kalabalığı. Köyden kente atılan adımla, iş bölümüne ve komuta zincirine dayalı yeni bir toplumsal düzen kuruldu. Bunu kavramanın yolu, kaybolan bir kültüre ait, hiçbirimizin daha önce görmediği bir kentin sokaklarında dolaşmaktır.

Machu Picchu kenti, Güney Amerika'nın sekiz bin ayağa kadar yükselen And dağlarındadır. M.S. 1500 dolaylarında, ya da biraz daha erken (hemen, hemen Colombus'un Batı Hint adalarına ulaştığı tarihlerde), İnkalar tarafından, imparatorluklarının

doruk noktasında inşa edilmiş; yani kent plânlamasının en büyük başarıları olduğu bir döneme rastlıyoruz. İspanyollar 1532'de Peru'yu ele geçirip yağmaladıkları (İspanyollar Peru'yu altın için yağmaladılar; İnka aristokrasisi, Midas uygarlığı, içinde, bizim pul biriktirdiğimiz gibi, altın biriktirmişti. Servet hırsını doyumak için altın, ihtiyaç için altın, süs için altın, saygı kazanmak için altın, güç kazanmak için altın, haz veren altın...) zaman her nasılsa Machu Picchu ve kardeş kentlerini gözden kaçırmışlar. Daha sonra kent, Yale Üniversitesinden genç arkeolog Hiram Bingham 1911 yılının bir kış gününü oraya ayak basıncaya dek, tam dört yüz yıl unutulmuş. Ama bu kentin iskeletinde, dünyanın her yerindeki, her yaştaki, her kent uygarlığının yapısını bulmak mümkün.

İnka uygarlığının temeli teraslarda yapılan tarımdır. Bir zamanlar burada patates, mısır ve bu tropikal iklimin lükslerinden olan Koka gibi bitkiler yetiştirilirdi. Kokainin elde edildiği bu uyuşturucu bitkiyi yalnızca İnka aristokrasisinin çiğnemesine izin verilirdi.

Teraslarda yapılan tarımın can damarı sulama sistemidir. Suyu bu teraslardan akıtmak, kanallarda ve su kemerlerinde, derin ve dar vadilerde, Pasifik'e doğru, çöle akıtmak ve orayı yeşertmek. Tıpkı bereketli Hilâl'de olduğu gibi, mesele suyun denetim altına alınmasıydı ve burada,

Peru'da, İnka uygarlığı sulama'nın denetimi üzerine kurulmuştu. İmparatorluğa yayılan geniş bir sulama sistemi, güçlü bir merkotorite gerektirir. Bu otorite şebekesini üç buluş ayakta tutuyordu: yollar, köprüler ve haberleşme.

İnka'nın bu üçlüye özen gösterdiğini biliyoruz. Ama ne var ki, yolların üstünde tekerlek yoktu, köprülerin altında da kemer ve haberleşme yazılı değildi, İnka kültürü M.S. 1500'lerde henüz bunları bulabilmiş değildi. Bunun nedeni, Amerika'da uygarlığın birkaç bin yıl geç başlamış olmasıdır ve bu uygarlık, buluşlar açısından Eski Dünya'nın düzeyine ulaşacak vakti bulamadan fethedildi.

Büyük inşaat taşlarını yuvaklar üstünde hareket ettiren bir mimarinin tekerlek kullanmadaki gecikmesi çok garip; ama, tekerleğin bulunuşunda asıl yeniliğin, sabit mil -dingil- olduğu unutulmamalıdır. Asma köprüler yapmak, ama kemerde geç kalma gariptir. Daha garibi, sayısal bilgilerin quipü denilen sicim parçaları üzerinde kaydını tutan bir uygarlığın, bunları henüz yazıya geçirememiş olmasıdır. Kendisini alt eden İspanyol haydutları gibi, İnka'nın da okuma yazması yoktur. Herkez - köylü, zanaatkâr ya da asker - bir tek adam için, üstün İnka için çalışıyordu. O, devletin sivil başıydı, aynı zamanda da tanrısal varlığın ete kemiğe bürünmüş bir temsiliydi. Güneş ve güneş tanrısı ve

kral İnka arasındaki bağlantıyı simgesel olarak göstermek için, taşı severek oyan artizanlar hep İnka için çalışıyorlardı.

Dolayısıyla İmparatorluğun olağanüstü kolay (Kırılğan) dağılabilen bir yapısı vardı. 1438'den sonra İnkalar 3000 millik bir sahil şeridini, demek Andlar'la Pasifik arasındaki her yeri fethettiler. Nevar ki, 1532'de neredeyse okuyup yazması bile olmayan bir İspanyol serüvenci, Francisco Pizarro, sayıları fazla olmayan ama görünüşleriyle dehşet verici 62 atlısı ve 106 yaya askeriyle Peru'ya girdi ve bir gecede bu büyük İmparatorluğu fethetti. Nasıl? Piramidin başını kopararak - İnkayı yakalayarak... Ve o anda İmparatorluk çöktü ve kentler, o güzelim kentler, altın yağmacılarının önünde korumasız kalıverdi. Kent nedir? Kent, insanlar demektir; Kent, yaşayan bir şeydir.

Ustalar yitip gitti, işleri mahvedildi. Machu Picchu'yu Machu Picchu yapan adamlar altını işleyenler, bakırcılar, dokumacılar, çömlekçiler, hepsinin yaptıkları yağma edildi. Dokunmuş bez çürüdü, bronz dağıldı, altın çalındı. Kalan, yalnızca duvarcıların - yapı ustalarının (MASONLARIN) işleriydi, kenti yapan, insanların güzel zanaatlarıydı. Yapı ustaları İmparatorluğun sonuna dek kirişle çalıştılar; kemeri bulamadılar.

İşte bu nokta, Yeni Dünya ile Eski'si arasındaki zaman açığını gösteren bir ölçüdür ve Yunanlılar'ın İnkalardan tam ikibin yıl

önce ulaştıkları ve onların da talıplı kaldıkları noktadır.

Paestum, Güney İtalyada tapınakları Parthenon'dan daha eskiye, M.Ö. 500 dolaylarına dayanan, bir Yunan Kolonisidir. Dokuzuncu yüzyılda Arap korsanları, on birinci yüzyılda haçlılarca yağmalanmış olmasına rağmen harabe halindeki Paestum, Yunan mimarisinin hârikalarından bir tanesidir.

Paestum, Yunan matematiğinin başlangıcı ile çağdaştır; Pitagoras sürgündeyken bir diğer Yunan kolonisinde, Crotone'da, derslerini sürdürmüştü. 2000 yıl sonraki Peru matematiğinde olduğu gibi, Yunan tapınaklarında da yalnızca doğrusal kenarlar ve gönyesine getirilmiş köşeler görmek mümkündür. Yunanlılar da kemeri bulamamıştı, bu yüzden Yunan tapınakları iki yanı sütunlu galerilerle doludur. Onları harabe halinde gördüğümüzde bize ferah yerlermiş gibi geliyor; ama gerçekte, durum, tam tersinedir. Bunun nedeni, iki sütun arasındaki açıklığın tek bir kirişle geçilmesi zorunluğuydu ve düz bir kirişle bırakılabilecek sütunlar arası açıklığın, kirişin mukavemetiyle sınırlı olmasıydı.

Yunanlılar, yaptıklarını hafifletmekte ustalık kazanabildiler, örneğin üst üste iki dizi sütun kullandılar. Ama bu tür çözümler geçiciydi, yeni bir buluş olmaksızın taşın fiziksel sınırlarının üstesinden gelinemezdi. Geometriye büyülenmişcesine bağlanan Yunanlıların, kemeri kavraya-

mamış olması bir muammadır. Ama gerçek şu ki, kemer bir mühendislik buluşudur.

İspanya'da Segovia'daki su kemeri, M.S. 100 dolaylarında, İmparator Trajan döneminde Romalılar'ca inşa edildi. Bu kemer yüksek Sierra'dan çıkan Rio Frio'nun suyunu 10 mil öteye taşır. Genişliği yaklaşık yarım mile varan vadi, kaba olarak yontulmuş, granit bloklardan oluşan yüzden fazla çift katlı kemerle aşmıştır; taşlar döşenirken kireç ya da bir başka bağlayıcı kullanılmamıştır. Bunların muazzam boyutları o denli ürkütücüdür ki, sonraları, hurafelere daha çok inanılan çağlarda, İspanyollar ve Mağribliler bu su kemerlerine El Puente del Diablo, şeytanın köprüsü, adını vermişlerdi.

Bu kadar muazzam ve muhteşem bir yapının yalnızca su taşımaya yaradığı düşünülünce, işleviyle görüntüsü arasındaki bu orantısızlık şaşırtıcı gelebilir. Çünkü bizler musluğu çevirince suya kavuşma kolaylığına alışmışızdır ve kent uygarlığının evrensel problemlerini şöyle, böyle hatırlarız. Yetenekli, becerikli insanların kentlerde toplayan her ileri kültür, Segovia'daki Roma su kemerlerinin dile getirdiği türden buluş ve düzenlemelere dayanır.

Romalılar, kemerler için taş kullanma noktasına doğrudan gelmediler; ilk aşamada buldukları şey, bir tür çimentodan, kalıpla şekil vererek yaptıkları kemer-

lerdi. Yapısal olarak kemer, sadece, girişlerdeki yükün merkezde toplanması sakıncasını ortadan kaldıran bir yöntemdir; kemer boyunca, gerilme dağılımı oldukça eşittir. Bu nedendir ki, kemerler, parçalardan yükün basma yönünde çalışacağı ayrı taş bloklardan, yapılabilir. Bu anlamda kemer doğayı parçalara ayıran ve parçaları yeni ve daha güçlü tertipler halinde biraraya getiren entellektüel yöntemin bir zaferidir. Romalılar kemerleri daima yarım daire biçiminde yaptılar; çok kullanışlı bir matematiksel biçim bulmuşlardı. Kemerler, Arap ülkelerinde çok yaygın olarak kullanılmaya başlandığında bile, daire, temel biçim olarak kaldı. Mağriblilerin, iç avluları, avluya bakan tarafı açık ve çatısı açık tarafta dizili sütunlar üzerine oturtulmuş koridorlarla çevrili dinsel yapılarının mimarisinde bu açıkça görülebilir; örneğin İspanya'da Arapların fethinden sonra M.S. 785'de inşa edilmiş olan Kordoba'daki büyük cami böyledir. Bu cami Paestum'daki Yunan tapınağına göre çok daha iç hacimlere sahiptir.

John Ruskin, Gotik kemerin etkisini övgüyle anlatır:

Mısır ve Yunan binaları, taş, taş üstüne konularak inşa edilmiştir ve çoğu kez, kendi ağırlık, kendi kütleleriyle ayakta dururlar; ama Gotik tonozlarında ve pencere üstlerindeki süslü kemerlerde, bir organdaki kemiklerin ya da ağaçtaki damarların sağlamlığına benzer bir sağlamlık; kuv-

vetin, yapı elemanları arasında-
ki damarların sağlamlığına ben-
zer bir sağlamlık, yapı elemanları
arasında aktarılmasında ve bina-
nın göze çarpan her çizgisinde,
üzerinde işlenmiş bir ifade var-
dır.

Katedraller, Kent sakinlerinin
ortak rızasıyla ve kendi aralarından
çıkan taşçı ustalarının inşaa
edildi. (Bunların, o zamanın,
günlük ihtiyaçlara, yani insan
yalarına yönelik mimarisıyla he-
men hemen hiç bir ilişkisi yoktu,
bununla birlikte Katedrallerde,
akıl yordamıyla gelinen noktalar
her an yeni bir buluşu da berabe-
rinde getirebilirdi. Bir mekanik
meselesi olarak, kemer tasarımı-
nda, yarım daire biçiminde Roma
kemerlerinden gerilmeleri bina-
nın dışına taşımayı sağlayaca-
k tarzda, yüksek -sivri- Gotik
kemerlere geçilmişti. Daha sonra,
on ikinci yüzyılda bu tür kemer-
lerde de ânî bir devrimsel dönü-
şüm oldu ve yarım kemerler -
istinat kemerleri - ortaya çıktı.
Böylece yüksek, sivri Gotik ke-
merlerin binanın dışına aktardı-
ğı gerilmeler bina dışına konulan
bu yarım kemer biçimindeki pa-
yandalarla dengeleniyordu ve ar-
tık, gerilmelerin söz konusu ol-
madığı yerlerde duvarlara da ge-
rek kalmıyordu. Bina yapımında
demir ve betonun kullanılması
bulununcaya dek, mimarîde bu
denli gerçekçi bir başka temel
atılım olmadı.)

İnsan bu yüksek binaları düşün-
müş, tasarlamış kişilerin, yeni
farkına vardıkları taşdaki kuv-

vete hükmetme güçleri karşısın-
da sarhoşa döndükleri düşünce-
sine kapılıyor. Bu insanlar, geril-
me hesabını bilmedikleri bir dö-
nemde, 125'e 150 ayaklık bir to-
noz (kemerli çatı) yapmayı nasıl
düşünebilmişlerdi? Evet, Rhe-
ims'a yüz milden daha az uzak-
lıkta olan Beauvais'deki 150
ayaklık tonoz çökmüştü. Er ya da
geç yapıcıların böylesine bir
felâketle karşılaşmaları kaçınıl-
mazdı: yapılan bina bir katedral
bile olsa, büyüklüğün fiziksel bir
sınırı vardı. Ve 1284'de bitirildik-
ten birkaç yıl sonra Beauvais'nin
çatısı çöktüğü zaman yüksek Go-
tik serüvenine atılanlar ayıldılar:
bir daha o yükseklikte bir yapı
yapmaya girişmediler. Ama
Rheims'daki 125 ayaklık tonoz
yıkılmadı. Ve Rheims 1250'den
sonra Avrupa sanatının merkezi
oldu.

Taşçı Ustaları (Masonlar) bir
kentten diğerine, gide gele ka-
zandıkları deneyimle büyüyen
bir birikimi kafalarının içinde ta-
şıdılar, ama kafalarının içindeki
modeller, taşıdıkları fikirler ka-
dar çok değildi. Hafif âletlerden
oluşan bir takım çantasını da hep
yanlarında götürdüler. Tonozlar
için oval şekillerin, yuvarlak sü-
lü pencereler (gül pencereler) için
dairelerin yerini, pergelleriyle
işaretleyip belirlerlerdi. Hizalama-
yı ve yineledikleri modellere
uygunluğu sağlamak için, kesiş-
me noktalarını mesafe taşıma
(nokta) pergelleriyle tespit eder-
lerdi. Düşey ve yatay arasındaki
ilişkiyi, dik açıyı kullanan Yu-
nan matematiğinde olduğu gibi

T-Cetveliyle kuruyorlardı. Yâni düşeyi çekül hattına göre belirtiyorlar, yatayı da su düzeyiyle değil düşey hattı dik açıyla kesen hat olarak belirliyorlardı. Gezginci yapı ustaları bir entellektüel aristokratlar gurubuydu (tıpkı 500 yıl sonraki saat yapım ustaları gibi), kendilerine iş verileceğinden ve de iyi karşılanacaklarından emin, bütün Avrupa'da dolaşabilirlerdi. Daha on dördüncü yüzyılda kendilerine (serbest taşı ustaları anlamında) freemasons - serbest masonlar demeye başlamışlardı. Ellerinde ve kafalarında taşıdıkları beceri, başkalarınınca, üniversite kürsülerinin kuru biçimci öğretisinin dışında kalan gizli bir bilgi birikimi, babadan oğula geçen bir sırmış gibi görülüyordu. On yedinci yüzyılda serbest masonların işleri tükenmeye yüz tuttuğunda, zanaatlarının ta Mısır piramitlerine dayandığına içtenlikle inanan kişiler arasından şeref üyeleri kabul etmeye başladılar. Gerçekte bu rivayet, hak etmedikleri bir övgüyü içermiyordu, çünkü, piramitler, katedrallerinkinden çok daha ilkel bir geometri ile inşa edilmişti.

Bilimi artık, doğanın temelinde yatan yapıların tanımlanması ve açıklanması olarak görüyoruz ve yapı, pattern, plân, düzenleme, mimarî gibi kelimelere, yapmaya uğraştığımız her tanımında sürekli yer veriyoruz. Geometri, günümüzde, bilimsel açıklamanın dili oldu. Kristallerin bir araya geliş tarzından, parçalarının atomları

meydana getiriş tarzından, dahası, canlı moleküllerinin, parçalarından meydana geliş tarzından söz ediyoruz. DNA molekülü'nün sıziral yapısı son yıllarda bilimin en canlı imgesi haline geldi. DNA bugünün imgesi, dünyanın imgesiye kemerlerde yaşıyor.

Rheims'daki katedrali ve benzerlerini inşa eden insanların yaptığı neydi? Ölü bir taş yığını aldılar, yerçekiminin doğal kuvvetinden, taşların doğal yataklarındaki diziliş tarzından, istinat kemerleri, kemerler ve benzeri parlak buluşlardan yararlanarak bu ölü yığını, katedral olmayanı, katedrale çevirdiler. Doğanın çözümlenmesinden doğup bu üstün bileşime -senteze- ulaşan bir yapı yarattılar. Günümüzün doğanın mimarîsiyle ilgilenen insanı, yaklaşık 800 yıl önceki mimarîyi ortaya koyan insanla aynı türdendir. İnsanı, hayvanlar arasında eşsiz kılan yeteneklerinden bir tanesi, hepsinin üstündedir ve burada, her yerde kendisini gösteren de budur: kendi becerisini kullanmak ve ilerlemekten duyduğu muazzam zevk.

Felsefede çok bilinen basma kalıp bir söz var: Bilim tıpkı gökkuşağını parçalara ayırmak gibi, saf bir çözümlenme ya da indirgeme-dir; sanat ise gökkuşağını bir araya getiren saf bir bileşim... Bu böyle değildir. Hayal gücü, doğanın çözümlenmesiyle başlar. Michelangelo bunu canlı, ama dolaylı olarak heykelinde söyledi ve çok daha açık olarak da yarat-

ma eylemi üzerine yazdığı sone-
lerinde;

İçimizdeki tanrısal güç, uğraşına
girdiğinde

Bir yüzü şekillendirmenin, hem
beyin hem el birleşir

Taşa hayat vermek için özgür
kudretiyle

Sanat'ın, yalnızca bir modelden
çelimsiz ve silik.

"Hem beyin hem el birleşir: mal-
zeme eller aracılığıyla kendisini
gösterir ve bu bağlamda eller ese-
rin taslağını beynin önüne koyar.
Heykeltıraş, doğadaki biçime taş-
çı ustası kadar tutkundur ve ken-
disi için de, biçim henüz doğanın
bağrında yatmaktadır. Bu ilke
değişmez.

İyi sanatkârın yoktur göstermek
gibi bir düşüncesi

Yontulmamış taşın yontulup
atılmamış kabuğu altında

İçermediğini: mermerin tılsımını
bozmak için

Eldir hizmet veren hep, yaptığını
yapabilsin diye beyne.

Michelangelo, Burutus'un kafa-
sını yontmadan önce, kendisi için
gerekli mermeri başkaları ocak-
tan çıkarmıştı. Ama Michelange-
lo, daha önce Carrara'daki taş
ocaklarında oradaki taşçılardan
biri gibi çalışmıştı ve halâ, onla-
rın elindeki ve kendi elindeki çe-
kicinin taştaki saklı duran biçimi
aradığını hissediyordu.

Şimdi Carrara'daki taşçılar, bu-
raya gelen modern heykeltıraşlar

-Marino Marini, Jacques Lipc-
hitz ve Henry Moore için çalış-
yorlar. Bu heykeltıraşların, işleri-
ne ilişkin tanımlamaları Miche-
langelo'nunki kadar şirsel değil;
ama, onlar da aynı duyguyu taşı-
yorlar. Henry Moore'un düşünce-
leri, özellikle Carrara'nın ilk da-
hisine değinirken, ne kadar da
yerinde.

"Başlangıçta genç bir heykeltıraş-
ken, pahalı taşları satın almaya
gücüm yetmezdi, o yüzden kendi
taşımı kendim çıkarmak için taş
ocaklarına gider ve **Rastgele bir
blok** dedikleri şeyi bulmaya çalış-
şırdım. Öyleyse Michelange-
lo'nun da başvurmuş olabileceği
tarzda düşünmek zorundaydım,
taşın şekline uygun bir fikir akla
gelineceye, bu fikir blokta kendini
gösterinceye dek beklenmeliy-
dim". Elbette bu, heykeltıraşın
imgelediği (tahayyül ve tasavvur
ettiği) ve taşı yontarak ortaya
koyduğu her şey blokta gizli du-
ruyor, hazırda bekliyor demek
değildir. Buradaki mecaz, insan-
la doğa arasındaki keşfetme iliş-
kisi konusunda doğruyu söylü-
yor; bilim felsefesiyle uğraşan fi-
lozofların da (özellikle Leib-
niz'in) mermerdeki damar tara-
findan uyarılan akıldan söz ede-
rek aynı mecaza başvurmuş ol-
maları karakteristiktir. Bir an-
lamda keşfettiğimiz herşey doğa-
da hazır bulunur: heykelde orta-
ya çıkan figür ve doğa yasasının
her ikisi de ham madde de saklı-
dır. Bir anlamda insanın keşfet-
tiği şey, "kendisince" keşfedilen-
den ibârettir; o keşfedilen şey bir
başkasının elinde tam aynı bi-

çimde ortaya çıkmazdı - ne heykeldeki figür ne de doğadaki yasa, iki ayrı çağda, iki ayrı kafa tarafından ortaya konduğunda, özdeş kopyalar olur. Keşif çözümleme ve bileşimi birlikte içerir; bunlarla çifte ilişki içindedir. Keşif bir çözümleme olarak, doğaya neyin var olduğunu araştırır, bir bileşim olarak da parçaları bir biçim içinde biraraya getirir; bu yeni biçimde yaratıcı akıl doğanın kendisine sunduğu çıplak iskeletin, çıplak sınırların, ötesine geçmiştir. Heykeltraşlık duygulara hitab eden bir sanattır. (Eskimolar, görülmesi için bile değil, yalnızca elin hissetmesi için küçük heykelcikler yaparlar.) Dünyanın düşünülerek değil, ancak eylemle kavranabilceğini anlamak zorundayız. El, gözden daha önemlidir. Bizler, dünyanın yalnızca görülmek ve düşünülme için olduğuna inanan ve bizim anladığımız anlamdaki hiç bir bilimle uğraşmayan, bu dünyadan elini eteğini çekmiş, kendisini derin düşüncelere bırakmış Uzak Doğu ya da Ortadoğu insanların uyarlıklarından değiliz. Bizler etkinizdir; ve beyni evrime zorlayanın el olduğunu, bunun insanın evrimindeki anlamının simgesel bir rastlantının ötesine geçtiğini gerçekten biliriz. Bu gün insanın insan olmadan önce yaptığı âletleri buluyoruz. Benjamin Franklin, 1778'de insanı "âlet yapan bir hayvan" olarak tanımlamıştı ve bu doğrudur.

İnsan bilimle uğraştığı için eşsiz değildir ve insan sanatla uğraştığı

ğın için de eşsiz değildir; ama bilim ve sanat, onun aklının şaşılacak esnekliğinin eşit derecede ifadesi olduğu için insan eşsizdir. Ve Mona Lisa çok iyi bir örnektir, çünkü her şey bir yana, Leonardo, hayatının büyük bir bölümünde ne yaptı? Windsor'daki Kraliyet koleksiyonunda yer alan rahimdeki bebek örneği anatomi resimleri çizdi. Ve beyin ve bebek, insan davranışının esnekliğinin başladığı yerlerdir. Bilim insanın eşsizliğinin kabulü ve onun yeteneklerinin ve eserlerinin bir övücüdür. (Bilim eğriyi doğrudan ayırd etme kudretine sahip çıkmak durumundadır; eğer bunu başaramazsa, insan ve inançları ve bilim birlikte mahvolacaktır.)

Âlet kullanan eli, bir keşif aracı olarak tanımladık. Bunu bir çocuk, âletle elini, bir çift olarak kullanmayı öğrenirken - ayakbaşılarını bağlamayı, iğneyi ipliğe geçirmeyi, uçurtma uçurmayı, ya da kaval çalmayı öğrenirken - her zaman görürüz. Pratikte eylemle bir diğer şey, yapılan eylemden zevk alma, atbaşı birlikte gider; mükemmelleşen beceriden alınan zevk ve zevk aldıkça mükemmelleştirilen bir beceridir burada söz konusu olan. Her sanat eserinin temelinde ve de bilim temelinde bu yatar: insanoğlunun yaptığından aldığımız şiirsel tat, o, onu yapabiliyor diyor. Bu konuda en heyecan verici şey, sonuçta şiire dökülen, şiirleştirilen, nesnenin gerçekten kendisini aşan neticeleri olmasıdır. Ta-

rih öncesinde bile insan, kendisine gerekli olandan daha ince kenarlı âletler yapmıştı. Daha ince kenar, âletin daha ince bir biçimde kullanılmasını, kullanımın incelmelerini ve âletin yapılma amacının ötesine taşılmasını getirdi.

Henry Moore'un The Knife Edge (Bıçağın ağzı) adını verdiği bir heykeli var. Orda el , aklın kesici ağzıdır. Uygarlık yapıp bitirilmiş sanat eserlerinden oluşan bir koleksiyon değildir; uygarlık, süreçlerin geliştirilmesidir.

Sonuç olarak, insanın ilerleyişi, elin eylemde incelenmesi demektir.

İnsanın yükselişindeki en etkin itici güç, kendi becerisinden aldığı zevktir. İnsan iyi yaptığı şeyi yapmayı sever ve iyi yapmayı başardıkça, bu kez, daha da iyisini yapmaya gönül verir. Bunu biliminde görebilirsiniz. Sevgiden kaynaklanan özen, neşe ve cüretle yontarak ve inşa ederek ulaştığı ihtişamda görebilirsiniz. Anıtlar kralların, dinlerin, kahramanların, dogmaların anısını canlı tutmak için yapılır; ama sonuçta, anısı canlı kalan kişiler o anıtları yapanlardır.

Her uygarlığın büyük mâbet mimarisi, bireyin insan türüyle olan özdeşliğini ifade eder. Bu mimariyi Çin'de olduğu gibi, ata kültü olarak, adlandırmak, konuyu çok dar bir açıdan ele almak demektir. Gerçekte anıt, ölmüş insanın yaşayanla konuşma aracıdır; bu araçlardır ki, insana özgü olan bir duygu, süreklilik duygusu, doğar: insan hayatının, bireyi aşan ve bireyden bireye akıp giden bir süreklilik oluşturduğunun kavranmasıdır bu.. Tarihe gömülenler, daha sonraki çağların taş anıtlarında, inançlarının sözcülüğünü yapan kişiler haline dönüşürler: İnsanlık, gibi bir entite vardır ve biz o entitenin temsilcileriyiz, hayatta ve ölümdede..

"Bizler aklın kavrama gücünün, refleksten daha kusursuz, daha güvenilir olduğu konusunda kendisini ispatlaması için, doğanın başvurduğu eşsiz bir deneyiz. Bilgi bizim kaderimizdir. Kendimize ilişkin bilgi ve artık sanatların deneyimi ile bilimin açıklamalarının biraraya getirilmesi görevi, önümüzde durmuş bizi bekliyor."

BİLİMSEL RASYONALİZM VE HERMETİZM

(Yakın Zamanlardaki Gelişmeler) (*)

A. Doğan YALIM

Onyedinci Yüzyıldan beri bilim, Batı medeniyeti ve toplumu üzerinde hâkimiyet kurmak için, felsefe, organize din ve sanatla mücadele etmiştir ve İkinci Dünya Harbi'nin hemen sonlarında bilimin üstünlüğü benimsenmiş ve haklı görülmüş gözükmektedir. 1945 yılını takip eden yıllarda Batı Kültürü, yeni bir bilimsel rasyonalizm ve şüphecilik anlayışı üzerine inşa edilmiştir. Mantıkî olmayanla ilgili her şey, gizem, büyü ya da peşin hüküm ima eden şeyler sadece inkâr edilmiş ve fakat aktif bir güvensizlik, endişe ve düşmanlıkla karşılanmıştır.

1929-1945 buhranı sırasında yaşamış, bu buhrandan etkilenmiş, ya da sadece bir çocuk olarak onu görmüş kişiler için bilim yeni ve gerçekten her şeye kadir bir otorite tesis etmiş gözükmektedir. Bilim, antibiyotikler gibi gelişmiş ürünler üretmiştir. Haberleşmede, televizyon gibi gelişmeler meydana getirmiştir. Tabiatıyla, jet motorları, roketler ve güdümlü mermiler, atom bombası ve nihayet hidrojen bombası gibi, eşi görülmemiş öldürücü cihazlar da üretmiştir. Ancak bu potan-

(*) Michael Baignet ve Richard Leigh tarafından yazılan *The Elixir And The Stone* isimli kitaptan yararlanılarak hazırlanmıştır.

siyel dehşet cihazları gibi yenilikler bile, barış zamanlarının amaçlarına uydurulduklarında, şimdiye kadar hayal edilememiş gelişme ümitleri vaat eder görülmüştür. Jet motorları, seyahat imkanlarında devrim yaratmak ve dünyayı daha kolay yönetilebilir bir ağ ile örmekte sivil havacılık araçlarında kolaylıkla kullanılabilmiştir. Roketler, önceleri tahayyül bile edilemeyen evrenin fethini aniden mümkün kılmıştır. Nükleer güç, ayartıcı bir limitsiz enerji kaynağı sağlamıştır. Sonuçta bilim adamları göklere çıkartılmış bir statüye sahip olmuşlardır. Bilim adamlarının "Ulu Rahip", "Üstün Büyücü" olarak rolleri benimsenmiştir. Kontrollerindeki güçler dolayısıyla onlardan korkulmuştur. Fakat onlara güven de duyulmuştur. Bilim adamları, ifade edilmese de, insanlığın geleceğinin bekçileri addedilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşayan nesiller için bilime güvenmenin açık gerekçeleri olduğu gibi, irrasyonel olarak algılananlara güvenmemelerinin de sarih gerekçeleri vardı. Bir çok çevre tarafından İkinci Dünya Savaşı, irrasyonel güçlere karşı bir haçlı seferi olarak algılanıyordu. Gayrimantıkilik, Nazi Partisi'nin toplantılarında açıkça gösterilen toplum histerisinde sergileniyordu. Nazi ideolojisinde, Hitler'in konuşmalarında, "Nihai Çözüm"ün açık gayriinsanîliğinde mantıksızlık görülüyordu. Japon askerî birliklerinin Pasifik'teki davranışlarındaki, Japonların harp esirlerine karşı davranışlarındaki, yenilen Japon subaylarının harakiri yapmalarını gerektiren anlayışlardaki, Japon Kamikaze pilotlarının canlı bomba dalışlarındaki gayrimantıkilik açıkça fark ediliyordu

Gayrimantıkiliğin bu görüntüleri ile karşılaşan İngiliz ve Amerikan muharıpleri, gayrimantıkiliğin tüm görünümlerinden nefret ettiler. Evlerine döndüklerinde bu kişiler, haklı olarak, sadece sakin, çok bilinen bir başka deyimle "sessiz yaşamı" ve normalin yeniden tesisini ve bilim tarafından vaat edilen tamamen rasyonel bir geleceği aradılar. Bu silahlı kuvvetler emeklileri, çocuklarının rahatlıkla büyüyüp gelişeceği standartları geliştirdiler. Bu amaçla çocuklarına, zor kazanılmış olan refahın ve teknolojik olarak gelişmiş tüketim mallarının ve eğitimin (özellikle yüksek eğitimin) yararlarını telkin ettiler.

Ancak bu çocuklara, erişkin yaşa ulaştıkları 1960'lara kadar, harp sırasında yaşayanların telkin ettikleri bu "cesur yeni dünya" giderek artan ölçüde aldatıcı, giderek artan ölçüde basit, maddî başarı dışında bir asil değerden yoksun görünmeye başladı ve 1960'ların iyi eğitilmiş gençleri için bu husus daha sert şekilde anlaşıldı. 1960'ların gençleri daha aydınlık ve pembe bir dünya yerine kendilerini, nükleer patla-

ma, aşırı nüfus artışı ve çevrenin tahrip edilmesi olarak insanlık tarihinde hiç karşılaşılmamış üç korkunç oluşum, üç uğursuz ve her yerde hazır ve nazır tehdit içinde buldular. Bu tehditlerin her biri, kendi başına, dinî kitapların vahiylerini, yani kıyamet gününü, teolojik bir inanç meselesi olmaktan çıkartıp, kaçınılmaz ve çok gerçekçi bir potansiyel tehlike haline getirdi.

1960'ların gençleri, insanlar tarafından yaratılan bu üçlü tehlikenin gölgesi altında olgunluk çağına eriştiler. Ve harp zamanı nesillerinin benimsedikleri mantıkilik ve bilimsel rasyonellik inancı üzerine kara bir gölge düştü. Gerçekten mantık, yeni bir delilik şekli için rasyonelliği destekleyen iki yüzlü bir maske olarak görülmeye başlandı. Dünyayı elli düzineden fazla kere tahrip edecek kadar nükleer silah üretip depolamak mantıkî olamazdı. Böyle bir artışı besleyecek kaynaklar yaratılmadan dünya nüfusunu aşırı arttırmak mantıkî değildi. Yenilenmeleri için tedbirler alınmadan dünyada mevcut kaynakları tüketip yok etmenin mantıkla ilgisi yoktu.

1960'ların gençleri, eğer mantık böyle iğrenç mantıksızlıklarla sonuçlanacaksa, önceki nesillerin mantıkta olan inançlarının haklı olamayacağı sonucuna vardılar. Eğer bilim, böyle açmazlara götüreceyse insanlığın güvenine layık değildir sonucuna vardılar. Normallik ve tutarlılık, insanları sadece kendi potansiyel varlıklarını korumak durumunda bırakacaksa bunlar artık benimsenecek değerler değildir düşüncesine bağlandılar. 1960'ların gençliği kendilerini bütün bu bakımlardan ihanete uğramış hissettiler. Ve ihanete uğrama hissi, sadece Amerikada değil dünyanın diğer yarlerinde de, geçerliliği ve hukukîliği giderek artan ölçüde tartışılan bir harp dolayısıyla daha da şiddetlendi. Mücadelenin on yıllık bölümünde 56.000 genç Amerikalı, Güney Asya'nın balta girmemiş ormanlarında, nehir deltalarında ve piriç tarlalarında, kendi inançları için değil, önceki nesillerin inançları için dövüşerek öldü. 60.000 ile 100.000 arasında genç Amerikalı da takip eden yıllarda kendi hayatlarına son verdi. Vietnam sürtüşmesi, yazılı tarihte, sonrasında savaşta ölenlerden çok insanın intihar ettiği ilk savaştır.

1960'ların gençleri isyan ettiklerinde, isyanları bir çok karşıt fikri kapsıyordu ve her zaman tutarlılık içinde değildi. İsyanın özellikleri bu günün bilgileri tarafından sıklık ve öncelikle, keyfi olmakla, uyuşturucu bağımlısı bir kültürün eseri olmakla ve kurulu otoriteye skandal addedilebilecek bir başkaldırı olmakla mahkûm edildi. Bu suçlulara ek olarak muhtemelen, Hıristiyan ahlakına bir karşı koyuş, diğer dinlere ve özellikle Doğu Dinleri'ne aşırı ilgi, psikoloji ve özellik-

le Jung psikolojisi ile aşırı ilgilenme ve de "Gizli" yada "Ezoterik" olana sıhhatli olmayan bir alâka olarak da nitelendi.

Gerçekten geçmişte, özellikle Fransız Devrimi'nin başlangıcı, 1870 Fransa Prusya Savaşı'nın ve Fransa İmparatorluğu'nun çöküşü sonraları, Birinci Cihan Harbi ve Rus İhtilâli önceleri gibi çalkantılı dönemlerde "Gizli Bilimlerinin uyanışı ile karşılaşılmıştır. Ve şüphesiz, tüm sosyal gelişmelere ve devrimlere ve bu uyanışlara rağmen "Gizli Bilimler" ya da "Ezoterik Bilgiler" her zaman var olmuştur. Gerçekten geçmişteki dört yüz yılda, önemli bazı kişilerin ya da gurupların "Yasaklanmış Sanatla" ile ilgili tecrübeler ve araştırmalar yapmadıkları bir tek on yıllık bir süre dahi bulmak zordur.

Bu "Yasaklanmış Sanatlar"a 1960'larda yenilenen ilgi de çalkantılı bir dönemde ortaya çıkmıştır. Ancak bu defa değişim, sâdece küçük bir eğitilmiş elit gurupta, ya da mason locaları bünyesinde değil, şimdiye kadar görülmemiş bir genişlikte zuhur etmiştir. Bu gelişme yüzünden, söz konusu jenerasyonun büyükleri beyinde tehlike zilleri hemen çalmaya başlamış ve takip eden on yıl süresinde de çalmaya devam etmiştir. 1970'li yılların başlarında Londra'daki bir teknik okulda verilen konferans sırasında ifade edilen şu fikir ilginçtir; "Bizi korkutan faşizm değildir. Çünkü faşizm çoktan ölmüştür. Esas tehlike Jung ve bu mistik denilen fikirlerdedir...

Aslında "Jung ve bu mistik denilen fikirler" siyasi sağ ve sol içindeki sessizleri ve muhaliflerini, kendini beğenmiş statükocular ile onları yok etmeye kararlı kendine mahsus bir şekilde devrimci olan güçleri birbirine yaklaştırmakla komik bir zafer kazanmıştır. "Jung ve bu mistik denilen fikirler" ananevî olarak birbirlerine düşman başka iki cepheyi de, yani bilimsel ve dini kuruluşları da birbirine yaklaştırmıştır. Gerçekten, bilim adamları ile ruhban sınıfı, öngörülebilir muntazam aralıklarla, ezoterizmin "Asrın Görüşü" ya da "Asrın Zihniyeti" üzerindeki etkilerini hor görmüş tenkit etmişlerdir. Böylece yeterince bilgi sahibi olmayan medya yorumcuları, bilgiçler ve politikacılar, sanki söz konusu "davranış ve hevesler" Batının felsefi ve dinî düşüncelerinin başlangıcı kadar eski değillermiş gibi, "Yeni Çağ davranışları ve hevesleri" nitelemesini yapmışlardır.

Tabiatıyla, 1960'larda ezoterizme duyulan ilginin, basit ya da önemli kararlar alınmadan önce, gazetelerde görülen astroloji sütunlarına, burçlara ya da Tarot Kağıtları'na danışılması gibi saçmalıkları olduğu inkâr edilemez. "Gizli Bilgilerin" 1960'lardaki yeniden uyanışının, örneğin Şeytana Tapanlar'ınki ya da Charles Manson'unki ve benzeri gurupların kuruluşu ve faaliyetleri gibi kötü sonuçları olduğu da

inkâr edilemez. Ancak, bu sonuçlara konsantre olmak "uyanışın" yapıcı ve yaratıcı taraflarının ihmali olur. 1960'larda ezoterik düşüncenin mahsulü olarak ortaya çıkan ve Rönesans'ı ve Reform Hareketini, Shakespeare, Marlowe ve onların muasırları gibi yazar ve düşünürleri daha iyi anlamamızı ve dünyayı tekrar canlı bir organizma olarak görmemizi sağlayan pek çok sanatçı vardı.

Aslında 1960'lardaki uyanışın neleri başardığı değil ortaya çıkmış olmasının önemlidir. Çünkü bu uyanış, harp öncesi dönemin normalliğinin, sakinliğinin, bilimsel rasyonalizminin, tutarlılığının ve tüketiciliğinin geliştirdiği değer yargılarına ve bu değer yargılarının dar görüşlülüğüne, yalıtkanlığına karşı idi. 1960'ların eğitilmiş gençliği, bu değer yargılarının değiştirilmesinin ve değişikliğin bölünmüşlüğü bütünlüşmüşlük ile, uzmanlaşmayı karşılıklı etkileşim içindeki bir bütünlüşme ile, mekanizmi organizm ile ve analizi sentez ile dengeleyecek istikamette olması gerektiğine inanmışlardı.

Vurgulamak isterim ki, Newton'un zamanına kadar, gerçeği arama konusunda bir temel yaklaşım olarak Hermetizm geçerli idi. Ancak o zamandan bu yana içinde yaşadığımız dünya değişmiştir.

18. yüzyılın başlarında Batı Medeniyeti, senteze karşı analizi, organizme karşı mekanizmi övmeye başlamıştır. Bunun sonuçlarından biri, ihtisaslaşmanın aşırı artması ve neticede parçalanma olmuştur. Böylece, her şeyi kapsayan tek bir bilim anlayışı yerine, üstünlük ve insanların tercihi için birbiri ile mücadele eden ve birbirleri ile bazen çelişen ve her birine, kendi inisiyeleri dışındaki insanların nüfuz etmeleri çok zor olan çeşitli bilgi dalları ortaya çıkmıştır. Psikoloji, sosyoloji, tarih, ekonomi, politika, sanat ve hatta din ile bunların kendi içlerindeki çeşitli bölümleri gibi.

Rasyonel felsefenin organize dinlere de uygulanması sonucunda, Tanrı'nın dünyayı yarattıktan sonra, onu iskân etmeleri, yorumlamaları ve araştırmaları için insanlara bırakarak dünyadan el ayak çektiği anlamında deist görüş ağırlık kazanmıştır. Agrippa ve Paracelsus gibi Hermetik düşünürlerin evrenin her şeyi kapsayan bir bütün olduğu ve evrendeki her şeyin birbiri ile karşılıklı ilişki içinde bulunduğu görüşü yerine, evreni büyük bir kozmik mekanizma addeden görüş hakim olmuştur. Büyük bir saat gibi çalışan bu mekanizma analiz yoluyla parçalarına bölünebilirdi. Descartes'e göre insanlar ve bitkiler bile makineler idi.

Yeryüzündeki varlıklarının anlamını ve amacını bulmaya çalışan zavallı insanlar için bu gelişme aydınlatıcı değil, büsbütün şaşırtıcı olmuştu.

Kanaatımca, 1960'lardaki bu "gizemli bilgilerin yeniden uyanışı" hareketi ve dönemin diğer gelişmelerinden bazıları bu çerçevede anlaşılmalıdır. 1960'ların Hermetizm'in yeniden revaç bulmasının sonuçlarından biri, 1960'ların gençlerinin tarih konusunda yeni bir görüşe varmaları olmuştur. Zamanın akademisyenlerine göre Rönesans, bilahare Hümanizm tabir olunan ve Martin Luther, Amsterdam'lı Erasmus ve "Utophia"nın yazarı Sir Thomas More gibi düşünürler tarafından savunulan fikirlerden kök almıştı. Ancak, 1960'ların gençleri, Edgar Wind ve Frances Yates tarafından temsil edilen yeni yazarları keşfettiklerinde, Rönesans'ın, humanist görüşlere borçlu olmakla beraber, esasında Hermetik düşünce ve Hermetik ananeden kök aldığına inandılar. Bu inancın sonucu, gelecek nesiller için yeni bir çağ açan ve "Rönesans Adamı" denilen kişinin ya da kişilerin Luther, Erasmus ya da Sir Thomas More olamayacağına kabulü ve eğer bu kişiler değilse "Rönesans Adamı"nın kim ya da kimler olabileceğinin düşünülmeğe başlanması oldu. Aranılan kişilik, önce Marlowe isimli bir Onaltıncı Yüzyıl yazarının kitabında, sonra da Gothe'nin dramatik şiirinde bulundu. Bu kişilik, "Doctor Faustus" ya da "Faust" tarafından temsil ediliyordu.

Tabiatıyla, Batı Medeniyeti'nin kimliğini hangi kişiye borçlu olduğu da ayrı bir uğraşı konusu idi. Hristiyan Medeniyeti, Hristiyan Kültürü ve Hristiyan Dünyası hala belirleyici olarak kullanılan terimler olduğuna göre Batı Toplumlarının kişiliğinin kaynağı olarak İsa'yı taçlandırması normaldi. Ama 1960'ların gençliğine göre Batı Kültürünü kişileştiren bir "Kuzu Çobanı" olamazdı. Bu kişi, Rönesans folkloruna göre, mevcut bilgilerin tümüne hakim olmasına rağmen, araştırılıp hakim olunması gereken başka bilgileri de edinebilmek için ruhunu şeytana rehmeden Doctor Faustus ya da Faust idi.

Bilindiği gibi Marlowe'ın onaltıncı yüzyılda yazılmış Doctor Faustus'u ile Gotfie'nin onyedinci yüzyılın sonları ile onsekizinci yüzyılın başları arasında yazılmış Faust'u arasında önemli bir fark vardır. Doctor Faustus'un şeytanla sözleşmesi iptal edilemez bir sözleşmedir. Gothe'nin şiirinde sözü edilen sözleşme ise sonunda fesh edilmiş ve Faust selâmete ulaşmıştır.

Yirminci Yüzyılın sona ermek üzere olduğu bu günlerde medeniyetimiz ve Masonluğumuz kendi Faust'unu yazmaktadır. Bu metnin Marlowe'un hikayesine mi yoksa Gothe'nin şiirine mi göre yazılacağını ileride göreceğiz.

Dileriz ki, insan haysiyetine ve Masonluğa uygun yazılsın.

HAKİKATE GİDEN YOLDA İNSAN ZEKÂSİ

Muharrem KAZANCI

İnsanoğlu, asırlar ve asırlar boyunca, karşılaştığı pek çok olayın üstesinden gelememenin aczi ile; bir yerlere, bir şeylere sığınma, bir şeylerden medet umma duygusu içinde, akli erebildiği nisbette bir şeylere tapınma ve o şeylerden yardım bekleme hissi ile yaşamıştır.

Bu tapınma, medet umma, başarı dileme gibi duygular da doğal olarak insanı çeşitli tanrılara yönelmeye, onlardan arzuları istikametinde bir şeyler gelir zannına yöneltmiştir.

İşte bu yöneliş içindeki insan, kendisinde güç vehmettiği, arzuladıklarını verebileceğini varsaydığı çeşitli nesnelere veya tabiat olaylarını artık bir tanrı olarak görmeye ve böylece de tanrılara tapınma dönemleri başlamıştır.

Tapınılacak tanrıları önce yeryüzünden seçen insanoğlu, bu anlayış içinde kâh madenlere, kâh nebatlara, kâh da hayvanlara tapınma yoluna gitmiştir.

İnsanoğlu neyin üstesinden gelememiş, neyin sırrını çözememiş ise, o, insan için bir bilinmez güç olarak kalmış ve O'nda bir "tanrılık" kavramı kabul edilmiştir.... Tanrı aramayı abartan ve bu işten pratik yararlar bekleyen yöneticiler, toplumu kendi yaptıkları figürlere (putlara) tapmaya ve bu putları, binnetice ilâhi gücü, şahıslarında tecessüm ettirmeye başlamışlardır.

Hazreti Muhammed Mekke'de kendisinin "Allah'ın Elçisi" olduğunu açıkladığı zaman, sâdece KÂBE'de 360 tane tanrıyı sembolize eden, PUT bulunmaktaydı!

İnsanlar, her biri bir ayrı görev yapan 360 tanrıyı simgeleyen bu 360 puta tapınarak tatmin yolu içindeydiler...

TANRI-İLÂH, tapınılan varlık anlamına gelir.... Öğülen, yüceltilen, büyütülen ve bütün bunların karşılığında da kişiye istek ve arzuları istikametinde bağışlarda bulunacağı umulan varlıktır TANRI!....

Ama, şayet "Allah"tan ayrı, "Allah"ın dışında bir varlık var ise... Bu varlık ile "Allah" arasındaki sınır nerededir?... Bu sınırı nerede çizeceğiz?

Ya varlık, mevcut, sınırsız sonsuz TEK'tir, ikinci bir varlık yoktur!...

Ya da sınırlı sonlu, evrenin içinde bir yerde veya evrenin dışında Mekânı olan bir Tanrı mevcuttur.

Burada üstünde durulması gereken en önemli olan şey "Sınırsızlık Sonsuzluk", kavramıdır.

"Allah", sonsuz-sınırsızdır, dedik.....

"ALLAH"ın sınırsız-sonsuz oluşu dolayısıyla bir MERKEZİ olması da hayaldir...

Bir şeyin merkezi olması için, onun sınırları olması, bu sınırların köşelerinin kesiştiği noktanın da merkez kabul edilmesi gerekir...

Halbuki, "ALLAH"ın sınırı yoktur.

Sınırı olmayan şeyin, merkezi de olmaz!.... Merkezi olmayan şeyin özü, içi ve dışı da olmaz!....

Bizim beş duyusal yaşamımıza ve beş duyudan ileri gelen madde kabulümüze göre, bir nesnenin içi ve dışı vardır; özü vardır kabuğu vardır!... Oysa, merkezi olmayan şeyin özü ve kabuğundan, içi ve dışından sözedilemez.

Geldiğimiz bu noktada size izaha çalışacağım şey şudur:

GERÇEKTE mevcut olan TEK, bölünmez, parçalanmaz, sınırsız-sonsuz olan TEK'tir!... AHAD'dır!... Eşi, misli, benzeri, mikro ya da makro plânda kendisinin dışında hiç birşey olmayan "ALLAH"dır!...

Ancak biz, mevcut algılama araçlarımıza bağımlı olarak, o TEK yapıyı, çok parçalardan oluşmuş bir bütün gibi değerlendirme yanlışlığı içindeyiz! Çünkü, beynimiz kesitsel algılama araçlarına göre hüküm vermekte!...

Oysa beyin, kesitsel algılama araçlarının yani beş duyusunun son derece sınırlı değerlendirme kapasitesiyle kayıtlı kalmasa, bu sınırlar içinde algıladığı verileri, sadece, evrendeki sayısız varlıklardan birer kesit veya birer örnek kabul etse...

Sonra derin bir tefekkür ile, algılayabildiği örneklerden, daha nelerin mevcut olabileceğini tesbit edebilse... Ve sonra, onla-

rın yapısal derinliklerine doğru, boyutsal bir seyahat yaparak, evrensel ÖZ ile karşılaşsa... Ve nihayet kendi "ben"liğinin dahi o evrensel "ÖZ" içinde "yok" oluşunu farkedebilse.... Hakikate yaklaşılabilsen...

İşte bu işin en önemli yanı...

"Hakikate Giden Yolda İnsan Zekâsı", artık, Hakikat nedir? Kimdir insan? Akıl, Zekâ nedir? Uzun bir girişten sonra bunları açıklamanın zamanı.

HAKİKAT, özünün ne olduğunu bilemediğimiz; en doğru, en gerçek, en iyi, en güzel ve en yüce olduğunu bildiğimiz, asıl olan, gerçek olan, Mutlak Hakikat yani ALLAH'tır. O tam olandır, mükemmel olandır, başlangıcı ve sonu olmayan, mutlak kudrettir. Bizatihi kendiliğinden vardır, Ancak, Hakikat Zat'la aranmaz, zuhur ve sıfatları ile tecelli eder.

Bir Hadiste de yüce Allah; "Ben gizli bir hazineyim!... Bilinmekliğimi, tanınmaklığımı istedim, Zâtımdan Zâtıma tecelli ederek, kendi nurumdan insanı yarattım... İnsan benim sırrımdır; Ben de insanın sırrıyım...." demiştir. Kur'an-da: "Biz insanı yaratmışların en güzeli olarak yarattık. Göklerdeki ve yerdeki tüm nimetleri onun hizmetine verdik!.. İnsan; Yaratan'ın yeryüzündeki vekili ve en şerefli yaratıktır!..." denilmektedir.

Gerçekten İNSAN, âlemlerin gayesi ve en değerli varlıktır. İNSAN; akılı-nefsi ve gönülüyle varlıkların gerçeklerini, sırlarını ve giderek tek Yaratan'ı idrake muktedir olmakla, yüceliğine son olmayan en üstün yaratıktır. Elbette bu yücelikleri kendini Yaratan'dan almaktadır.

Yaratan'ın fiili olmakla insan pek değerlidir. Yaratan, hem nefis, hem akıl, hem de gönül vermekle insanı diğer yaratıklarına üstün kılmıştır.

İnsanın sınırlı bedeninden ayrı, sonsuzluğa açılan mana, inanç, duygu ve fikir dünyası vardır ki bu hiçbir varlıkta bulunmamaktadır... İnsansız ne düşünce, ne hayal, ne sezgi, ne tad vardır; ne de bilimsel ve teknik uygarlığın yükselişi olabilir. Madde ve mânâ sırlarını çözen ancak insandır....

Bu nedenle insan, Yaratan'ın tüm niteliklerini Öz olarak taşıyan ve bu muktesebatla Yüce Kudreti temsil hakkına sahip en kutsal varlıktır. Kutsallığı, Yaratan'ın kendisinde tecelli eden mazhariyeti olan zekâsından ve en büyük armağanı olan aklından gelmektedir.

Akıl ve zekâyı acaba şu şekilde tanımlayabilir miyiz?

AKIL, madde ve eşyanın ilişkilerinden kaynaklanan algılamalarla zihinsel bağıntıları kavrama yetisidir. Bu, "Mantık" aş-

masıdır. ZEKÂ ise, yüksek bir idrak seviyesidir ki, pratikten teoriye, maddeden manâya, somuttan soyuta, basitten komplekse, özelden genele doğru, bilince kadar bir sıçrayıştır. İnsan Zekâsı, duyum-çağrışım-bellek-hayalgücü-anlayış-akıl-idare ve bilinç bağlantısından oluşur. Zekâ, madde-bilinç arasındaki idrak olup, akli bilgiyle kavrama ve irade etkinliğiyle araçların amaçlara uyarlanmasını sağlar.

İnsan akli, Evrenin, dünyanın, kendisinin yaşını, yaratılışını, mevcudiyeti sebebini idrak etmeye başladığında nereden geldim, görevim nedir, nereye gidiyorum diye kendisini sorgulamaya geçer. Yaratılışın sınırlarını arar. Dünyadaki herşeyin insan için olduğunun bilinciyle; var gücüyle öğrenmeye, bilmeye, çalışmaya, üretmeye, kullanmaya ve yararlanmaya başlar.

İnsan, zekâsıyla sürekli düşünce üretir; akıyla bu düşünceler içinden gerçekleri bulup seçer ve bu gerçekleri kategorize ederek bilgiye dönüştürür. Bilgiyi tecrübeleriyle sınar, kurumlaştırır, kurallaştırır ve kesinleşenleri bilimsel bilgi halinde depolar.

Ancak, insan kendisine birey kimliğini sağlayan manevî öz'ünü, kutsal yapısını ve Hakikate giden yolu bulmaya çalışınca, zekâsını geliştirme ve aklını güçlendirme zorunda olduğunu da anlar.

Masonluk, insan zekâsı ve aklını en üst düzeyde tutmak üzere, Aydınlanma Çağı'nın bir üst yapı kültür kurumu olarak Avrupa'da doğmuş bir Batı Uygarlığı kurumdur. Masonluk, Rasyonalizmin ve Pozitivizmin akılcılığı ve olguculuğu ile temelini sağlamlaştırmakla ve bilimselliğe dayanmakla birlikte; mayasındaki Eski Misterlerden miras kalan inistiyatik-ezoterik yapısı ile, Akıl ve İman güçlerini ahenkle dengeleyip uzlaştıramış bir kurumdur.

Masonluğun felsefelerinden biri ve ülküsü de Hakikati aramaktır. Bütün ezoterik meslekler, öğretiler daima nefis terbiyesine ve bu yolla ruhî temizliğe ve Hakikat'e ulaşabilmeyi hedeflemişlerdir. İnistiyatik ve Ezoterik bir ahlâkiyat kuruluşu olan Masonluk, Hakikati arama dinamiğini yüzyıllardan beri evrensel bir biçimde sürdürmektedir.

Düşünce tarihinin başlangıcından beri filozoflar ve kelâmcılar Allah'ın varlığı konusu ile meşgul olmuşlar ve Allah'ın varlığını isbat için çeşitli deliller kullanmışlardır. Kozmolojik, ontolojik, ahlakî ve gayeci diye adlandırılan bu deliller hep akıl alanında kaldıkları için mutlak varlığın varlığını isbatta daima yetersiz olmaktadır. Yani, Hakikatin, eğer ileri sürülen deliller yeterli olsaydı, yeryüzünde akıl sahibi olup da Allah'ın varlığına inanan kimse kalmazdı.

Allah akıl alanını aşar! Diğer taraftan isbat şeklinde isbat edilmeye çalışılanın doğruluğu temelde kabul edilen ilkeye bağlıdır, bu bakımdan görelî (izafî)dir. Halbuki Allah mutlak bir varlıktır. O'nun varlığını ifade eden önermenin doğruluğunun da mutlak olması lâzımdır.

Allah beş duyu ile idrak edilemez, bu bakımdan tecrübe alanına sokulamaz. Allah tecrübe alanını aşan bir varlıktır. O halde Allah'ın varlığı tecrübe yolu ile de isbat edilemez.

İşte bu sebeplerle ki Allah için isbat metodu kullanılamaz. Allah'ın varlığı için ileri sürülen aklî deliller O'nu isbat niteliğinde değildir. İleri sürülen bütün aklî delillere rağmen Allahsız insanların bulunuşu bu yüzdendir. Hemen şunu belirteyim ki kesin bilgi yalnız isbat metodu ile elde edilemez, kesin bilgi elde etmenin başka yolu da vardır. Bu yol sezgi yoludur. Zekâ, aklî alanın sınırı dışına yapacağı sıçrama ile de kesin bilgi sahibi olabilir. Sezgi zekânın bir gücüdür. Bahis konusu sıçrayışı yapan güçtür.

Zekânın böyle bir sıçrayış yapabilmesi için aklın iyi kullanılması lâzımdır. İman yolu da aklı iyi kullanmakla açılabilir. Kur'an-ı Kerim'de insanın böyle bir imkâna sahip olduğunu gösteren âyetler vardır. Âli İmran Sûresi'nin 190'ıncı âyetinde: "Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca

gelmesinde akıl sahiplerine şüphesiz (tevhîde dair) deliller vardır." Bakara Sûresi'nin 164. âyetinde de şöyle deniyor: "Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılışında gece gündüzün değişmesinde insanların faydasına olan şeyleri denizde taşıyıp giden gemilerde, Allah'ın gökten su indirip onunla ölmüş olan yeri diriltirek, üzerinde her türlü canlıyı yaymasında, rüzgârı ve yer ile gök arasında emre hazır bekleyen bulutları evirip çevirmesinde elbette düşünen bir topluluk için (Allah'ın varlığına ve birliğine) deliller vardır."

Bu âyetlerde aklı iyi kullanmakla Allah'ın varlığı inancına varılabileceğine işaret edilmektedir. Aklı iyi kullanabilme, mevcut deliller üzerinde derin düşünme (teemmül)dir. İşte bu derin düşünme zekânın sıçramasını sağlayabilir.

Zekânın ilerleme çabası içinde, insanlığın bulup, yürürlüğünü sürdürdüğü tek müessese Masonluktur. Zekâyaya dayanan, Hakikatı araştıran, bu yolda mücadele veren Masonluk bu tutumu ile insanlık tarihi boyunca evrensel zekâ ile gelişen fakat prensipleri aynı kalan tek müessese olmuştur.

Masonluk üyeliğine lâyık gördüğü kişileri bir dizi tekris ve iyakaaf törenleri ile yavaş yavaş Hakikatın kaynağına götürür, fakat Hakikatın kendisine değil. Yükseldikçe Mason, Hakikate

giden yolda, O'na yaklaşıldığı zannedildikçe uzaklaşıldığını, erişmenin ise imkânsızlığını idrak eder.

Mason Localarında, kendimizin zamanla ve mekânla sınırlı olduğumuzu anlarız. Ne ezel ve ne de ebet hakkında tam bir fikir elde etmemize imkân olmadığını görürüz. Anlarız ki Hakikat Allah'a, o yüce varlığa aittir. Bizlere ancak Hakikatın aranması düşer. Hakikatın kendisine erişmeye imkân olmasa da, biz O'nu aramaya çalışıyoruz. O'na doğru yücelmeye çalışıyoruz.

O'na yaklaşmaya gayret ederken, nefsimizi terbiye ediyor, faziletler kazanıyoruz. Egoizm'den, çıkarılıktan, fevrilikten sıyrılmaya; taassuptan, dar görüşten, ihtiraslardan, haksızlıktan kurtulmaya çabalıyoruz. Zekâmızı geliştirip şuurumuzu açmaya, aklımızı güçlendirmeye çalışıyoruz. Akıl güçlendikçe, varolan, bizde de varoluşumuzdan varolan güçle, gönlümüzü birleştirebilirsek, nefis imtihanını verebilirsek, hayıra doğru ilerleyebilirsek, Yüceye doğru yükselebiliriz. Zekâmız geliştikçe somuttan, soyuta doğru geçeriz. Belki de bildiklerimizin ötesinde, bilmeye hak ettiğimiz olaylar bize gelir. Akılla desteklenir, gönülle beslenir, hayıra doğru böylece

ilerlenir. Bilinenlere, bilinmeyenler, bilmemiz gerekenler eklenir.

"Ben Hak'kım" diyen ve bunun için organları parçalandıktan sonra katledilen Hallacı Mansur'un; yine, "Ete-kemiğe büründüm, Yunus diye, göründüm!.." diyen Yunus Emre'nin; "Tanrı mı Gönüldür, Gönül mü Tanrı", diyerek bir gerçeğe dikkati çeken Mevlâna Celâleddin'in ve daha diğerlerinin işaret etmek istedikleri yol açıtır.

Bu çalışmamda, konuyla direkt ilgisi olan makro kozmos, mikro kozmos, insanın fiziksel yapısı, beynin fonksiyonları, inanç, dinler, tasavvuf ve gönül gözü, ruh ve ruhun, Aristo'ya, Kant'a, diğer düşünürlerle ve Masonlara göre ölümsüzlüğü gibi bir çok konular ve 2 ve 4'üncü derecelerin sembolizmaları ve geçiş ve yükseliş törenlerinin anlamları ve sembolizmaları 1'inci derecede çalıştığımız ve zaman nedeni ile eksik kalmıştır.

Bu çalışmamda Büyük Üstadımın söylediği gibi UMMAN olan bir konuda bir damla su bile değildir.

Yürüdüğümüz bu manevî sır âleminde, keşfedilecek Hakikat yolunda zekâmız bize yol gösterecek, gönül gözümüz daima açık olsun.

MASONLUK VE YASA ÜZERİNE

Kopral ÇERMAN

Bireylerin olduğu kadar toplumların da sonsuza dek sürecek birkaç temel ihtiyacı vardır. Yaşamın doğasından gelen ve vazgeçilmesi imkânsız olan bu ihtiyaçlar; barınak, eğitim ve yönetim olarak kurumlaşmış bulunmaktadır. Bir kurum diğer bütün toplumsal aksiyon ve kuruluşlardan evrensel olma niteliği ile ayrılır. Yâni, dünyanın dört bir yanındaki insanlar ona ihtiyaç duyar, onusuz yapamazlar. Evrensel özellikli bir kurum da bugün binaları ve çalışanlarıyla somut şekilde yapılanmış olmasına rağmen gâyeye erişmişliği açısından özelliği; neticede tatmin olma hissi insanların duygu ve düşüncelerinde kaldığı için göze görünmez oluşudur.

Fertlerin, toplumların, hattâ dünyanın doğasında mevcut bu evrensel kurum kelimenin en geniş anlamıyla "hukuk" ve yasalardır. Anlaşılması güç ve anlatılması neredeyse imkânsız denecek kadar zor olan bu soyut kavram, aslında bir bakıma öylesine gerçek, öylesine somut birşeydir ki; her kim içinde yaşattığı duygularıyla bile olsa, ona ters düştüğü zaman karakter yapısı bozulur, kişi kendine yabancılaşır, bu ters duyguları onu deliliğe kadar götürür. Evet, hukuk soyut bir kavramdır ama; onu dokumuza işlemiş bu özelliği ile görebildiğimiz zaman; onu da yerdeki bir taş, bir demir parçası kadar somut olarak anlayıp kavrayabiliriz. Hukuk yasa ve âdetlerin tümüne

verilen isimdir. Ahmet Erman üstadımız insan hakları başlıklı yazısında Sofoklesin eserinden alıntı yaparak: Kardeşi Polinis'in gömülmesini yasaklayan tiran Kreon'un emrine karşı çıkan Antigona şu sözleri söylediğini belirtiyor: "Haykırdığın emirlerin ölümlü olan sana, tanrıların yazılı olmayan fakat tartışılmayacak kanunlarını çiğneme hakkını verecek kadar kuvvetli olabileceğini tahmin etmiyordum. Bu kanunlar yalnız bugün veya dün değil, daima mevcutturlar, ve hiç kimse nereden vücut bulduklarını bilemez." İşte bu sözler hukuk kavramına bizi biraz daha yaklaştırıyor. Hak ve hukuku kelimelere dökmek istersek onu basitçe: "**Başkasına zarar vermemek**" şeklinde ifade edebiliriz. Tabii başkasına zarar vermek değişik şekillerde olabilir. Örneğin; bir mermiyle karşısındakini yere sermek mümkün olabileceği gibi, onun malına mülküne, şeref ve haysiyetine ya da hürriyetine gölge düşürerek ona zarar verip, onu yavaş yavaş bitirmek de mümkündür ve bu ikisinin birbirinden farkı yoktur. Konu "başkasına zarar vermek" olunca da bu fiil'in adı: yasal açıdan "*suç*" olur.

Hak ve hukuk "**yasa**"larla sağlanır. Yasa kavram olarak tek şey ifade eder. "Yasalar" şeklinde kelimenin çoğul olarak kullanılması yasa'nın türevlerini değil yasa'nın değişik sahalarda uygulanışını belirtmek için kullanılır. İşte yukarıda bireyin ve toplumların üç temel ihtiyacından biri olarak ifade edilen yönetim; toplumsal yaşamın muhtelif sahalarında düzen ve ahengi sağlamak için hukukun gerektirdiği yasaları araştırıp bulup ortaya çıkaran, sonra da bu yasaların uygulanmasını sağlayan kuruluşlardır. Yönetimsiz ve yasasız toplum olmaz. Yönetim kurumları, elbet ülkelerin kültür yapısına gelenek ve yaşam biçimlerine göre şu veya bu şekilde olabilirler. Ancak, yönetim kavramına özgü ezeli bir landmark vardır ki biçimi ne olursa olsun her yönetim bu kuralın içinde kalır. Örneğin bir fert bir eyleme kalkışacak olunca (tutalım ki araba kullanmaya kalksın.) Yönetim onun bu eyleminde başkasına zarar vermemesini sağlamak için hukuki şartları araştırır, hukukun ruhuna uygun yasa'yı önce *bulur çıkarır*, sonra bunu *yayınlayarak* yürürlüğe koyar. Yani yönetimler, önce hukuka uygun yasayı bulup "çıkarmak" sonra da bunu resmen "*yayınlayarak*" yürürlüğe koymakla yükümlüdürler. Böylece; araba kullanacak fertler de bu eylemlerinde yönetime karşı sorumlu olurlar. Bundan sonra otomobil kullananlar başkalarına zarar vermemek için bu eylemlerinde ilgili yasanın gereğini yapmak zorunda kalırlar. (Çünkü otomobille adam ezmenin silâhla adam öldürmekten farkı yoktur). Yönetimin bundan sonraki görevi; bu

kanunu uygulamayı sağlayacak tarafsız ve yeminli bir gözetim ve denetim kadrosu kurarak (örneğin kara yolu denetim teşkilatı, trafik polis teşkilatı gibi) insanları bu "*kanuna uymaya zorlamak*" olur. Çünkü yasaya uyumu sağlamak için zor kullanamayan, ya da böyle bir gücü bulunmayan yönetim olmaz. Görüldüğü gibi, yönetim şekli ne olursa olsun her yönetimin ortak niteliği evrensel hukuk ilkelerine uygun yasayı bulmak ve onu tatbika koymaktır. Yasanın amacı da başkasına zarar vermeye yöneliktir. Yasalar sözcüğüyle de biz, yaşamın muhtelif sahalalarında kimsenin kimseye zarar vermeyeceği yasa demetini kastederiz.

Çok açıktır ki hukuk ve yasa kavramı durum ve şartlara göre değişmez, yâni dillere, dinlere, ırklara, coğrafi yapı ya da iklimlere göre hukuk olmaz. Zaman, mekân, ağırlık, ışık, yer çekimi gibi faktörler ne ise hukuk kavramı da işte tıpkı böyledir. Elbet bazı ülkelerin yönetimleri, ideal biçimde yapılanamamış, veya yönetme olgusu tam bir mükemmelliğe ulaşamamış olabilir. O zaman da bu gibi ülkelerin halkı, bu eksikliğin acısını çekerler. Bazı ülkelerde de yönetimler, aslî görevlerinin dışında sahalara el atarak, alt birimlerine gereksiz görevler yükleyip onların verimini düşürerek çalışmalarını zorlaştırmış olurlar. Halkın kendi yapabileceği işleri üstlenen yönetimler, örneğin posta taşımacılığı yapar, devlet çiftlikleri kurup işletir, ya da bazı nasyonalist ülkelerde olduğu gibi sâir ticarî işlere el atarlarsa; yasa yapma güçlerini azaltmış olurlar. Bu yanlışta direten yönetimler yerlerini er geç totaliter despotizme bırakırlar ve halk perişan olur. Bu sebeple her yönetim, aslî görevi olan yasama görevine ağırlık vermelidir. Şimdi, hukuk ve yasa kavramları ile ilgili olarak bunları söyledikten sonra, Masonluğun hukuk ve yönetimle ilgisine gelince, elbet doğrudan bir ilgisi olduğu söylenemez. Yönetimler ve yasalar önünde masonlar da herkes gibi eşit ve localarımız da cemiyetler yasasına uygun toplantı yerleridir. Yasaların uygulanmasında da mason olup olmamanın elbetteki hiçbir farkı yoktur.

Ama sırası gelmişken Masonluğun yönetim ve yasalarla ilgili geçmişini şöyle bir hatırlamakta yarar vardır. Bilindiği gibi yönetim ile Masonluk arasındaki ilişkiyi gösteren en eski masonik kayıt (600 yıl önce elle yazılmış) Regius MS. isimli dökümandır. Bu dökümanda operatif locaların ülkenin yönetimi nazarında yasa'daki diğer kuruluşlardan farklı olmadığı ifâdesine yer verildikten sonra, yönetimle ilgili olarak Regiusun yazıldığı tarihten 500 yıl kadar önce

geçmiş bir olay da hikâye edilmiştir. Buna göre I.S. 926 yılında Kral Athelstan (veya oğlu Edwin ya da her ikisi birden) Hürmasonları York şehrinde bir toplantıya davet ederler. Bu toplantı sadece Kral ile masonlar arasında yapılan özel bir toplantı değil, aynı zamanda muhtelif lord'ların ve danışmaların da bulunduğu genel bir yönetim (karar organı) kadrosu ile birlikte yapılmıştır. Burada; hürmason localarındaki yönetim biçimi ele alınmıştır. Regius'ta kullanılan cümle "How they might govern it." (Nasıl yönetilmeli?) şeklindedir. Bu toplantıda Kral, yürürlükteki loca yönetim şeklini; belki aynen kabul etmiş, belki de ona ilâveler yapmış olabilir. Ne olursa olsun... Netice ülkenin yönetimi; hürmason locaların kendi iç yönetiminde uygulaması gerekli "onbeş nokta" belirlemiş ve bunu onaylamıştır. Bu bir kraliyet müsaadesidir. (Royal Charter) Bunun anlamı ve önemi şudur ki; hürmason localarının Üs.:Muh.:leri Kralın tasdik ettiği kuralları uygulamak üzere, Kralın ya da ülke yönetiminin yetkili kıldığı kişi olmaktadırlar. Her ne kadar 926 yılındaki York toplantısı (bu toplantıyı anlatan Regius M.S. bu tarihten 500 yıl sonra yazılmış bir döküman olduğu için) tarih bilimi açısından tam bir delil olarak kabul edilmez ise de, geleneksel olarak bu vesikanın doğruluğu kabul görür ve bu olgu hürmasonların yönetim ve yasa ile ilişkisini göstermek bakımından bize önemli ip uçları verir.

Bunlardan biri; operatif Masonlukta kullanılagelen ve günümüze kadar uzayan masonik dediğimiz âdetler, ilişkiler, anlayış ve davranış biçimlerinin, sanıldığı gibi sadece Masonluk san'atının bağrından çıkmayıp, bunda devrin sivil yasalarının Masonluğa yansıma şeklinin de büyük payı olduğu gerçeğidir. Bugün ritüellerimizde dile getirilen bazı sözcükler, ta eski çağlardaki örneklerden alınmış benzetmelerdir ve bugün mistik ve sembolik olarak gördüğümüz anlatımların çoğu; orijin olarak doğrudan o devrin sivil yasalarından alınmış, ya da onların önsözlerinden aktarılmış olan tanımlamalardır. Britanya hükümetlerinin bu şekilde yalnız masonik kuruluşlara değil, zaman zaman diğer mesleki ve ticari kuruluşlara da direk veya dolaylı yollardan yasa'nın uygulanışı doğrultusunda çeşitli zorlamaları olmuştur. Bunları şöylece özetleyebiliriz: Ücret ve çalışma saatlerini ayarlayan kurallar, yıllık tatil günü sayısı, çırak anlaşmaları, çırakların bakımı ile birlik üyelerinin toplumsal görevlere yönlendirilme şekilleri, örneğin teşkilât gelirlerinin halk menfaatine kullanılma biçimleri ile ilgili uygulamalar. (Buna göre Londra Mason Birliği de kuzey İrlanda yerleşimi için bağış ödemekte idi.) Muhtelif kuruluşlardaki yemin

şekilleri, ceride ve kayıt tutma usulü, işçiler ve işverenler arasındaki akid şekilleri ile bu gibi teşekküllerin (ve tabî Hürmasonların) halk hareketlerine ya da görevlere iştiraktan men'i ile ilgili hususlar (ki grev; İngiltere'de o devirde bile uygulanan birşeydi), loncaların kutsal günlerdeki giyim kuşam ve merasimlere iştirak şekilleri v.s. Hülâsâ bütün bu konularda yasaların uygulama biçimi ile ilgili ek açıklamalar vardı. Yasa'nın orta çağ boyunca önemi hiç azalmamıştır. Bütün bunlar gösteriyor ki; yasa'nın maksadı, fertleri ve kuruluşları hükümete karşı sorumlu tutmaktır. Yine kolayca görülebilen başka birşey de; sorumlulukların ve yasaya olan saygının masonik tarihte çok önemli bir roy oynamış olduğudur. İlk operatif mason locaları devamlı değildiler. Bir iş için kurulur, iş biter loca dağılır, yeni bir iş için yeni localar kurulurdu. Lâkin spekülâtif masonların da içinde barınabilecekleri devamlı locaların kurulabilmesi Old Charges (Regius'dan 20 yıl arayla yazıldığı sanılan ve yine yönetim ile masonların toplantısına parmak basan kitapçık) öne sürülüp örnek gösterilerek yönetimden izin alınması neticesinde mümkün olabirmiştir. Böylece kurulan devamlı locaların yönetiminde de elbet bu en eski yasal ilkeler esas alınmıştır. O devirde hiçbir iş san'at veya meslek kuruluşu, hükümet izni olmaksızın çalışamazdı, böyle bir şeye yeltenenler bozguncu "adulterine gild" olarak vasıflandırılır dikkatle takibata uğrar ve şiddetle cezalandırılırlardı. Ancak tarih dikkatle incelendiğinde görülecektir ki, yasa dışı kurulmuş ya da böyle bir damga yiyerek kapatılmış hiçbir masonik loca yoktur ve tarihte böyle bir şey hiç görülmemiştir.

Tarihin akışı içerisinde politik, dinî, sosyal ve estetik sahada birçok kurum, ve kuruluş var oldu. Dün gerekli olanlar bugün yok olup gittiler. Toplumsal ithiyaçlar ve bunları karşılamak üzere oluşan kurum ve kuruluşlar, zaman içerisinde bir takım değişikliklere de uğradılar. Ancak; barınak, eğitim ve yönetim ihtiyacı ile bunları temin eden kurum ve kuruluşlar daima temel ihtiyaç olarak değişmeden kaldılar. Tarihte bunlarsız toplumsal birlik yapısının devam ettiremediği görülüyor. Bunlar birey ve toplum için hayatî önem taşırlar. Tabî, hayalî kuruluş olmaz. Her organizasyonun binaları, âletleri, parası ve çalışanları vardır. Ama gün gelir bu varlıklar yitirilebilir, binalar yıkılır, paralar israf edilip kaybolur, çalışanlar başarısız olabilirler. Her kuruluşun çeşitli sıkıntıları olabileceği gibi bireylerin de karşı karşıya kaldıkları zorluklar vardır. Ama bunlar ölüm-kalım niteliğinde değildirler. Bir problemin üstesinden gelemezsem, daha çok çalışır çözüm yolunu bulurum, olmazsa daha sonraya bırakırım, yer yerinden oynamaz. Tarih öğrencisi isem;

Viyana kongresinde Taleyran ile Meternich arasındaki gizli anlaşmanın neticelerini bilmek istiyorsam, bunu da en çok iki-üç yıl emekten sonra bulup ortaya çıkarabilirim. Bilemesem yine yer yerinden oynamaz. Bunlara rağmen sokaklarda güvenlik içinde dolaşabilirim. Lâkin, yukarıda saydığım üç kurumun varlığı tehliyeğe düşer, onunla ilgili problem ortaya çıkarsa bunu çözmekten kaçamam. Çünkü; bundan hem ben, hem de içinde yaşadığım toplumun varlığı etkilenir. Bu yüzden, her ne pahasına olursa olsun bir çözüm bulmak zorunda kalırız. Çünkü barınak olmadan yaşamayız. Eğitilmeden öğretilmeden, bilemeden hiçbir problemle başa çıkamayız, üretemeyiz kazanamayız. Yönetimsiz de ne canımız ne malımızdan emin olamayız. Bu kuruluşlar havaya, suya, gıdaya olan ihtiyacımız kadar yaşamsal öneme sahiptirler. Tarihte bu kurumları tehlikede gören toplumların her türlü fedakârlığa katlanarak çetin mücadelelere girişmiş olduklarını görürüz. Bunları tehlikede gören toplumlar; isyanlar, ihtilaller, harbler içerisinde çalkalanarak yönetimi sağlayacak hükümeti kurmaya çalışmışlardır. Çünkü Yönetim eksikliğinde insanları bekleyen şey anarşidir, kargaşadır, cürümdür, isyandır ve şiddettir.

Orta çağda halkın, yönetimle ilgili büyük problemleri oldu. Bunun sebebi; hükümlerlik kavramının, yâni son sözü söyleyecek güç ve otoritenin kimliği meselesidir. Öyle zannediliyordu ki nihaî otorite kral'dır ve onun atadıklarıdır. Çünkü bizzat yönetimlerin ortaya koyduğu teori bu olmuştur. Lakin bu noktada soru: Ya bu zevat suçlu ise ne olacağı? Örneğin Kral Henri bir katil, ya da kral Charles bir hain olursa ne yapılacağı noktasında düğümleniyordu. A.B.D.'nin bu problemi; "Hükümlerliğin Halka Ait" olduğu doktrini ile, yâni, demokrasi ile aştığı söylenir. Ama bu doğru değildir. A.B.D.'i bu problemi otoriteyi halka dayayarak, yâni "egemenlik milletindir" diyerek aşmış değildir. Hem, A.B.D.'nin böyle bir doktrini de yoktur. Orada bu problem; nihaî otoritenin "yasalarda" olduğu. "Yâni hukukun üstünlüğü" biçiminde çözülmüştür. A.B.Devletlerinin kuruluş bildirgesi; ancak yasalara göre hükümet kurulabileceğini belirten yazılı bir dökümandan ibârettir. Bu durumda, kanun yapmak için yönetimi elinde bulunduranlar, herkesten çok Antigon'un sözünü ettiği yasa hükümleri ile bağlıdırlar. Sistemin esası; bizzat hükümetin evrensel hukuk prensiplerine uyması üzerine bina edilmiştir ki, vatandaşından bunu isteyebilsin, A.B.D.'de Millet Meclisi (National Congress) bir yasa çıkarır ve Yargıtay (supreme Court) bunun hukuka uygun olmadığını belirlerse bunun kanunlaşması mümkün olmaz.

Localar ve üyeleri, ait oldukları ülkelerin daima sadık vatandaşları olmuşlardır. Masonlar yönetime karşı fesat kurmazlar, yönetimden özel davranış beklemedikleri gibi ondan saklanmaz, ondan kaçmazlar. Bizzat Masonluğun kuruluşundaki hukukî prensip odur ki; eğer bir mason, veya bir mason locası, ya da masonlar Büyük Locası herhangi bir eylemi ile sivil hükümetin yasalarına ters düşerse; aynı anda masonik yasalara da ters düşmüş olurlar. Niçin? Çünkü; Masonluk, sivil yönetimi daima hukuk ve yasa ile birlikte tanımlar da onun için. Ayrıca Masonluğun "politik universallik" ilkesi, yâni farklı ülkelerde farklı biçimdeki yönetimler altında çalışan mason locaları ile ideal birliği içinde olması, o locaların bulunduğu ülkelerin yönetim şekline aldırılmazlığından, veya en iyi yönetim şeklinin nasıl olması gerektiğini bilmezliğinden değil (çünkü bilir ki yönetim şekli ülkelerin yaşam tarzlarına geleneklerine göre farklıdır.) ama şekli ne olursa olsun bütün yönetimlerin hukuk çerçevesi içerisinde yasa yapmak için kurulup çalıştığını bildiğindedir.

1910 yılı başlarında Madison C. Peters isimli bir kardeş, New-York masonlarına "A.B.Devletlerini kuranlar masonlardır" adı altında bir konuşma yaptı. Çoğunluğun beğenisi üzerine de bu konuşmayı biraz daha genişleterek bastırıp, broşür haline getirdi. Aslında araştırması dar bir saha içinde kaldığı ve basım biraz aceleye geldiği için iddiasının dayandığı mesnetler pek sağlam değildi. Ayrıca savı, mantık yönünden hatâlı ve tek taraflı idi. Lâkin bu yanlışlıklarına rağmen binlerce masonun severek okuduğu bir döküman oldu. Çünkü çok defa temas edilmiş ama üzerinde durulmamış olan bir gerçeği vurguluyordu. Bu gerçek; masonik yönetim prensiplerinin, A.B.Devletleri yönetim prensiplerine tıpa tıp benzerliği ile ilgili idi. Yazarın ifâdesine göre benzerlikler o kadar çoktu ki, bunları bir tesadüf eseri olarak görebilmek mümkün değildi. Oysa, bağımsızlık savaşı sonrasında Masonlukla ilgili bilgilerimiz "A.B.D.leri kurmak anlamında" masonlar olarak yapılmış birşey bulunmadığını göstermektedir. Kuruluş beyannamesinin yazılışı konusunda da durum budur. Buna rağmen bu şaşkıncı benzerliğin nereden geldiği sorusuna verilecek cevap basittir. Benzerlik aslında Masonluğun, yönetim konusunda çok eskiden aynı gerçeğe parmak basılmış olmasından doğuyor. Öyle ki daha Franklin ve Washington'dan yüzlerce yıl evvel Masonluk; nihaî otoritenin ne kralda, ne onun atadıklarında ne de halkta olmadığı, fakat yasalarda olduğu gerçeğini ortaya koymuş ve bu keşfini bir antik landmark olarak da belirlemişti. Bu landmark kuruluş kitabında şu şekilde dile getiriliyordu: "Büyük locanın; bir büyük üstad ve envarı ile kurulmuş olmasının nedeni,

onları masonik yasalara karşı sorumlu tutmak ve onların bile masonik yasaların asla üzerine çıkamayacaklarını göstermek içindir." Eğer masonlar Amerika'da millî hükümetin kurulmasından evvel, yönetimin hedefi konusunda böyle doğru bir anlayışa sahip olabilmişlerse, Amerika'luların büyük çoğunluğunun göremediği bir gerçeği çok önceden açık olarak görebilmiş oldukları iftiharla söylemek mümkündür. Şimdi; çoğunlukla vatandaşın "hükümetin otoritesi altında" olduğu düşünülür. Masonik anlayışa göre bu görüş gerçeğin yarısını yansıtıyor. Diğer yarısı vatandaşın bir de "kanun otoritesi altında" oluşu, yâni yasaya karşı da sorumlu bulunuşu gerçeğidir. Sorumlu olmak demek, onu kullanmakla da yükümlü olmak demektir. Esasen yönetimler halktan kanuna uyulmasını isterlerken, halk da kanunların kendilerini her türlü zararlara karşı koruyacağından emin bulunmaktadır. Mahkemeler kanunlara kumanda edilen yerlerdir. Halk bilir ki hükümet, kanunları çiğneyenlere karşı kendisini koruyacaktır. Biz masonlar da her vatandaş gibi bu haklara sahibiz, ama hakkımızı aramakta her nedense biraz isteksiz davranıyoruz. Ama bu tutumun doğruluğu tartışılabilir. Masonlar elbet iyi vatandaşlardır ama, bu iyilik sıfatına kanuna itaat kadar, bazı hakların korunmasına hükümeti dâvet etmek de dâhil olması gerekir.

1926 yılında A.B.Devletlerinde bazı siyasî liderler ve yazarlar tarafından başlatılan antimasonik hareketlerde, bir başka deyişle mason karşıtı haçlı seferinde; Masonluk gizli bir fesat yuvası olarak suçlandı, gâyesinin hükümeti devirmek ve Hristiyanlığı yok etmek olduğu söylenerek, dinsizlerin cemiyeti olduğu ileri sürüldü. Bütün bu suçlamalar karşısına Masonluk kendini savunmak için ciddi bir gayret göstermedi. Belli ki masonik liderler bunda bir fayda görmediler. Gerçi eyâlet mahkemesinde ve millî yüksek mahkemede (National supreme court) Masonluğun bu gibi çirkin iftiracıların ve suçlumaların hedefi olmaması için bir takım kararlar alındı. Ama takdir edersiniz ki Masonluk sâdece bir takım teorilerin, ve sâdece bir takım zarif duyguların akıp gittiği soyut bir varlık değildir. Onun varlığına içindeki bireyler de dâhildir. Her üyenin ismi ve adresi loca kayıtlarında yazılıdır. Loca mensupları, bu üye listesinde sâhip oldukları derece, ünvan, nişan ve regalyaları ile toplum önünde belirlidirler. Her üye kendisinin mason olduğunu sivil mahkemeler önünde ispat edebilir. Bu bakımdan Masonlukla ilgili her türlü iftira, rezilâne demeçler ve yayınlar, her türlü çarpık ifâdeler sâdece bu kurumun ilkelerine karşı değil, aynı zamanda onun üyelerine karşı da

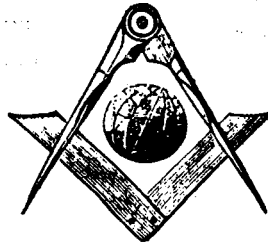
yapılmış sayılır. Böylece adı ve adresi cemiyetin listesinde yazılı her üyenin veya üyeler grubunun bu iftiracılara dava açma hakkı normal olarak doğar. (Tıpkı bir zamanlar yahudi ırkından olanların Amerikalı bir milyardere dava açtıkları gibi) Elbet, mason karşıtları doğru şeylere parmak basıyor gerçeği söylüyorlarsa onlara sâdece mason karşıtıdır diye mahkemeye veremeyiz. Ama bizi küçük düşürüyor ve iftira ediyorlarsa şüphesiz onları dava edebiliriz. Tabii mason karşıtı oldukları için değil, ama haksız iftira ve beyanda buldukları için dava edebiliriz.

Diğer taraftan mason olmadıkları, hiçbir locanın üyesi bulunmadıkları halde masonik tanıtma işaretlerini, loca amblemlerini hakkı olmadan üzerinde taşıyan kimseler varsa, bunlar ya mason dolandırıcıları ya sahtekâr ya da şarlatandılar. Böyleleri mahkemeye verilmelidirler. Bir gurup insan toplanır, ister kağıt üstünde ister fiilen bir loca kurup bunun masonik olduğunu iddia ederse bu gibiler de beratları olmadığı ve hiçbir büyük loca listesinde kayıtları mevcut olmadığı için sahtekârdılar. Bunlara "sahte mason" da diyemeyiz. Çünkü bunlar mason değildirler. Kurdukları topluluğa loca diyemeyiz, çünkü loca değildir. Bu gibiler de, sahte bir organizasyonun sahtekâr üyeleridirler. Masonluğa zararlı bu gibi sahtekârlıkları tespit eden düzenli locaların bu sahtekârlığı hemen ihbar etmeleri gerekir. Çünkü böyle bir sahtekârlık sâdece masonik yasalara aykırı değil aynı zamanda devlet yasaları önünde de yasa dışıdır. Bu gibi sahtekârlar da tespit edildiğinde mahkemeye verilmelidirler. Çünkü bu gibiler halkı aldatıp Masonluğun itibarını çalmakta, hattâ belki de halktan haksız yere para toplamaktadırlar.

Her konuda olduğu kadar bu konuda da uyanık ve dikkatli olalım, hukuk ve yasalarla ilgili görevlerimizi de her an düşünelim.

Saygılarımla

Not: More about Masonry; By. H.L. Haywood kitabından alınıp aktarıldı.

BAZI YÜKÜMLÜLÜKLER

Raşid TEMEL

Yükümlülük maddî ve manevî sorumluluk demektir. Masonlar olarak hepimizin yükümlülükleri vardır. Bunun ilk sorumluları görevliler, sonrada sütunları süsleyen kardeşlerdir. Bir locanın nizam ve intizam içinde çalışması, yükümlülüklerin ahenk içinde uygulanmasına bağlıdır.

Locaya giriyoruz, konuşmaları dinliyoruz, kendi fikirlerimizi açıklamak imkânını buluyoruz. Sonra da sofrada buluşuyoruz. Orada dinleniyor, konuşuyor, rahatlıyoruz, yiyoruz, içiyoruz ve nihayet evlerimize gidiyoruz. Acaba işimiz burada bitiyor mu? Bittiğini sanıyorsak çok yanılıyoruz. Zira yeminimiz var, mükellefiyetlerimiz var, locayı terk ederken sembolümüz gönyenin bize hatırlattığı, bilhassa dış

âlemde unutmamamızı istediği ahlâk, erdem ve vicdan var. İçinde yaşadığımız toplumda bizlere düşen görevler var. Daha başkaları da var. Şimdi bunların bir kısmına değinmek istiyorum. Hepsine zamanımız yetmez.

Mason olarak yaptığımız yeminin içinde yükümlülüklerimizin bir kısmı vardır. Bunlar yurdu-muz, ailemiz, cehâlet, taassup, hak, adâlet, yardım ve ketumuyettir. Yeminimizde olmayanlarda vardır. Örneğin sevgi, batıl, hürriyet, disiplin gibi. Bunlardan daha başkaları da vardır. Bu saydıklarına ve saymadıklarına kafamızı yormazsak, Masonluğun bizden beklediklerini, yâni görevlerimizi ve mükellefiyetlerimizi yerine getirmemiş duruma düşeriz. Eğer bunlardan

hiç haberimiz yoksa, o zaman vah halimize demekten başka birşey düşünemiyorum.

Bu yükümlülüklerimizin şimdi, bir kısmının da olsa, üzerinde durmak ve onlara önem vermekle insan olarak haklarımızı, vatandaş olarak görevlerimizi tekrar hatırlamak ve imkânlarını elde edebiliriz. Şimdi sırasıyla, teker teker bunların üzerinde durmak istiyorum.

Her namzet Masonluğa yabancıdır. Tabii Masonluk ta ona yabancıdır. O Masonluğa girmekle sadece bir locaya katılmakla kalmaz. Çünkü yalnız bizde yüzelli den fazla loca, binlerce mason vardır. Aynı zamanda o diğer ülkelerdeki on binlerce localarla ve milyonlarca masonlar da birleşmektedir. O zaman böyle bir yerde kendini sanki evindeymiş gibi rahat hissetmesi kolay değildir. Yardım edilmeden yol gösterilmeden rahatlaması düşünülemez. O şimdi locasından lüzumlu bilgileri ve yardımı almaya beklemektedir. Ama bazı kardeşlerimizin bunları tam olarak alamadıkları, kendilerine esaslı bir yardım yapılmadığı ve eksik eğitildikleri için locaya devamlarının sona erdiğini üzülen görmektedir. Onun için yeni kardeşlerimizin Masonluğa uyum sağlama devresi ve eğitimleri çok ciddi bir iştir. Bu işde günahı olanlar herhalde Masonluğun müsamahasına lâyık olmayacak-

lardır. Halbuki bu işi planlı bir şekilde yerine getirirsek, bu kardeşlerimizin yönlerini bulmaları kolaylaşır. Yoksa Masonluğun ilke ve hedeflerini kavramaları uzun sürebileceği gibi, bu kardeşlerimizin mesleğimizi sevme imkânları da tehlikeye girer.

İşâretler, kelimeler, loca içinde yapılan ve konuşulan işlerimiz ketumiyet gerektirir. Bu gizlilikler tıpkı bir aile içinde geçen şeylerin dışarıya açıklanmaması, sızdırılmaması gibidir ve normal karşılanmalıdır. Çünkü bizim bu işlerimiz başkalarını ilgilendirmez.

Masonik konularda konuşurken karşımızdakini çok iyi seçmemiz lâzımdır. Prensiplerimizi anlama yeteneğinden yoksun ve liberal düşünceli olmayan kimselerle tartışmaya girmek sakıncalıdır.

Masonluk, bulduğu hakikatleri gizli tutmadığı gibi, bunların mason olmayanlar tarafından da bilinmesinde bir sakınca görmez. Bunlar gizlenmek için değil iftiharla açıklanmak için vardılar. Ahlakî ve dinî görüşlerimizin şekli ve gâyesi de gizli değildir. Masonluk üyelerinin ahlâkî değerlerini geliştirmek, düşüncelerini zenginleştirmek ve kazandıkları erdemleri yaşamlarına uygulamak amacını güden bir öğretisi sistemidir.

Kendimizi geliştirmek için içimizde saklı olan yetenekleri orta-

ya çıkarmalıyız. Masonlar olarak ne olduğumuzu ve içimizdeki güçleri anlamaz isek, başarı imkânımız zorlaşır. Öyleyse her şeyden önce kendimizi bilmek zorundayız. Masonluğun olmazsa olmaz kuralı işte budur.

Bizim iki ana gâyemiz vardır. Birincisi işlerimizi yürütebilmek için bütün Masonları bir takım ruhu içinde birleştirmektir. Daima taze güçlere ve canlılığa ihtiyacımız olacaktır. İkincisi ise kardeşlerimizi öğretilerimiz, sevgimiz ve inançlarımız üzerine eğitmektir ki, vicdanları hür olarak topluma yararlı olabilsinler. Karanlıktan aydınlığa geçiş yoluda işte buradadır.

Bir düşünceye, bir inanişâ körü körüne bağlanıp ondan başkasını kabul etmeyen diye târif edilen, bağınazlık da denilen, taassup yapıldığına pişman olmayan tabiatını kin ve zulüm üzerine kurmuştur. Bu, hastalığın aktif yanısıdır. Doğru ve haklı olmayan, çürük ve tahammülsüz olarak tarif edilen bâtil ise aynı hastalığın pasif yanısıdır. Bâtil kitlelere hakim olursa, taassup da her zamanki kaba şekliyle onunla beraber hüküm sürer. Gösteriş, gurur ve mevki hırslının birleşmesi bunların özelliklerini tamamlar. Böylece ortaya çok başlı bir yılan çıkar.

Kendi fikirlerine uymayan insanların kökünü kurutmak ama-

cıyla milyonlarca insan her türlü zulme uğramıştır. Benzeri olaylar maalesef günümüzde de devam etmektedir. Masonluk ise bu olumsuz hareketlerin daima karşısındadır. Dilerim bu özelliğimizi yumuşatmayız.

Sâdece kendimiz için hakikatlere sahip çıkmamız kâfi değildir. Ne pahasına olursa olsun onları paylaşmalıyız. Bâtil ve hurâfeler korkunç olmaktan çıkmamıştır. Bunların ortadan kaldırılması öyle kolay bir iş de değildir. En güçlü ve akıllı insanlar bile bâzen bunlardan kurtulmadıkları gibi, batıl ve hurâfeler toplum içinde insan tabiatının bir parçası olarak daima var olmuşlardır. Masonlar olarak bunlara karşı başanlı olmak zorundayız.

Buyruğu altındakilere söz hakkı ve serbesti tanımayan despotluk, eski tahtının üstünde hayal, batıl, taassup, imtiyaz, mevki ve sermaye ile beslenir ve baskı altında tuttıkları halkı ezerken, silâh zoruyla bile yıkılmayacak kadar güçlüdür. O aynı zamanda korkak ve kalleştir. Bu yüzden de insafsız ve haindir. Çünkü korku daima gaddardır. Zulüm kendisine yapılan hiçbir şeyi affetmez. Hürriyet inancı ise her yerde vatan severlik kanlarıyla sulanarak büyür. Localar hem içindeki üyelerin birbirine yardımıyla hem de bireyler olarak çok şeyler yapabilirler. Geniş kardeşlik zin-

ciri sessizce çalışarak, halka haklarının ne olduğuna dair bilgi veririrse kuvvetli bir güç meydana gelir. Localarda sâdece cehâlet, batıl ve zulme karşı gürültü patırtı yapmak ve sâdece hürriyet, eşitlik ve kardeşlik demek bir yarar sağlamaz. Laf değil iş yapmak lâzımdır.

Hürriyetin düşmanlarından en etkililerinden biri de duygularımızı okşayarak kendi davalarını yürüten demagoglardır. İktidara gelmek için tehlikeli, yalan ve uydurma laflar ortaya atarlar, ama hangi dalavereli yollardan buraya ulaşacaklarına aldırılmazlar. Bu felâket mimarlarını ortaya çıkarmak girişimlerini bozmak görevimiz olmalıdır. Bu mücadeleyi veren bir kimsenin etkisiz kalacağı düşünülemez.

Kötülüklerin en kötüsü olarak düşündüğüm bencillik ise duygusuzluk ve erdemsizlikten kaynaklanır. İnsanın bu çok zavallı yönü çok inatçı ve yenilmesi çok zordur. Onursuzluk ve utançtan da nasibini alamamıştır.

Yükümlülüklerimizden biride hak ve adâlettir. Bakın Anderson yasası bu konuda neler diyor: "Mason yaşadığı ve çalıştığı yerde mülkî idareye hem itaatli hemde bağlıdır. Hiçbir zaman milletin sulh ve mutluluğuna karşı gizli tertiplerde parmağı olmadığını gibi, aşağı kademeki otoritelere karşıda saygı kuralları-

na ayrıklı şekilde hareket etmez." diyor. Biz masonlar olarak devletin yasa ve nizamlarına beğen-sekte beğenmesekte itaat ederiz. Hiç kimse yasaların üstünde değildir. Hiç kimsede yasaların altında değildir. Yasaya itaat için kimseden izin alınmaz. Yasaya itaat etmek bir hak olarak talebedilir. Bir lutuf olarak istenmez. Yasa iyi yasa ise neticesi de iyi olur.

Yeminimizdeki mükellefiyetlerden biri de kardeşlerimin yardımına koşacağım diye ifâde edilmektedir. Masonlar olarak bizler prensip kardeşleriyiz. Ama bu burada bitmemelidir. Yardım, sevgi ve dostluklar da takviye edilmelidir. O zaman Masonluk zinciri güç kazanmış olur. Ama bu sâdece biz masonlar arasında kalmalıdır. Dış âleme ve yansımalıdır. Birbirlerinin başarısızlıklarından haz duyanlar, başkalarını âdî ve aşağı görenler, iyi tarafı görmezlikten gelerek daima kötü tarafı arayanlarla değil kardeş olmak konuşmak bile caiz değildir. Kardeşlik ne yeminle ne de para ile alınır. O hak edilerek kazanılır.

Eski çağlardan günümüze kadar hep hürriyetten söz edilmektedir. Ama görüyoruz ki insanlar pratik bir gerçek olarak hürriyete ulaşamamışlardır. Hiç şüphe götürmeyen eşit ve hür olduğumuz bir yer vardır. Burada en

mütevazı bir kimse, en varlıklı olanla eşit tutulur. Bu yerde masonlarca yönetilen ve tesviye üzerinde bulunduğumuz mason localarıdır. Korunan kapılarının içinde güç, meslek, varlık, rütbe ve ünvan gibi şeyler yok olmuştur. Buraya sâdece Masonluğun ilkeleri ve yaşamın gerçekleri yerleşmiştir.

Sözlerimi 1971 yılında rahmetli Burhan Felek'in Milliyet gazetesinde çıkan hürriyet ve disiplin hakkındaki yazısıyla bitirmek istiyorum. Diyor ki "Demokratik hürriyetleri hazmetmiş memleketlerde hürriyetin yanı başında, bu işde ve sahada, bilhassa yasa ve düzen alanında sıkı bir disiplin vardır. O sâyededir ki kimse kimsenin hakkına ve hürriyetine tecavüz edemiyor. Artık gördük ki ve görmekteyiz ki hürriyetten disiplini çıkardınız mı geriye

anarşi kalıyor. Anarşi de toplum için felâkettir."

Bütün bu söylediklerimi özetleyecek olursak, locaya girip çıkmak ve yiyip içmekle işimiz bitmez. Ama bazılarımızın, işin san ki burada bittiğinin etkisinde kaldıklarını üzülen görüyorum. Loca içinde olduğu gibi loca dışındada bizlere düşen çok önemli görevlerimiz vardır. Masonlar olarak işlerimizin bireyler tarafından yapılması ilkemizi daima hatırlayalım ve bireyler olarak üzerimize düşenleri Masonluğumuza yakışır şekilde yerine getirelim ve rahatlayalım. Bireyler olarak locamıza bağımız gevşekse, idareciler ne kadar becerikli olurlarsa olsunlar o locanın işi Allah'a kalmıştır. Mesleğimizin gerçek sınırları ritüellerin içinde değil kardeşlerimizin kalplerindedir.

İNSAN HAKLARI VE MASONLUK

Erbil ELBAŞI

İnsan Hakları enteresan bir deyimdir. Sanki insanların doğuştan böyle hakları yokmuş da, şimdi var olunca konuşulmaya başlanmış gibi bir his kaplıyor ortalığı. Ancak insanlığın tarihsel yaşamına ve devrimlerine bakarsak bunun hakikaten böyle olduğunu görüyoruz.

İnsanlar toplumsal yaşama geçmeden evvel her türlü haklara sahiptiler. Yalnızca kuvvetin hâkim olduğu ve zayıfın daima ezildiği bu dönemde olmıyan tek hak, korkusuz yaşamak hakkıydı. İnsanlar toplu yaşamaya başlayıp yerleşik düzene geçince bir takım yasalar koyarak aynı kalan veya toplum içinde birbirlerine karşı daha insancıl olmaya ve de karşısındakilerin hakkını gözetmeğe başladılar. Böylece yavaş yavaş insan hakları belirmeye başladı.

I - KAVRAMLAR

Haklar ve özgürlükler alanında kullanılan terimler çeşitlilik göstermektedir. Çoğu kez, eş anlamda kullanılan bu terimler aslında farklı içerikleri kapsamaktadır.

Bu terimlerden en geniş kapsamlı olanı, "İnsan Hakları"dır. Çağımızda uluslararası bir boyut kazanan bu terim, insanın en üstün değer kabul edilmesinden kaynaklanan ve tüm insanların sahip olması gere-

ken hakları içeren bir kavram niteliğindedir. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde belirtildiği gibi, "ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer herhangi bir inanç, ulusal veya toplumsal köken, servet, doğuş ya da herhangi başka bir ayırım gözetilmeksizin" tüm insanların yararlanabileceği haklar ve özgürlükler idealini dile getirmektedir.

İnsan hakları temelde devlet gücünü sınırlamakta, hem yasal, hem ahlâksal düzenlemelerin kapsamına girmekte; hem "olan"ı, hem de "olması gereken"i ortaya koymaktadır. Özünde genel ve evrensel niteliklidir: bütün insanların, hattâ bazı durumlarda henüz doğmamış olanların bile her yerde sahip olması gereken haklardır. Böylece belirli bir durumda bireyin, ya da grupların benzer haklarını, ya da çıkarlarının korunabilmesi anlamına gelmektedir. Bütün kuralcı gelenekler gibi, insan hakları da zamanın ürünüdür.

"Kamu özgürlükleri" terimi, daha çok, bu insan haklarından pozitif hukuka girmiş olanlarını içermektedir. Bu nedenle, ülkeden ülkeye değişen bir kapsama sahiptir. Burada anayasalar ve yasalarca düzenlenmiş, pratik kullanım olanakları oluşturulmuş ve güvenceye bağlanmış, yâni "gerçekleştirilmiş" hak ve özgürlükler sözkonusudur.

"Kişi Hakları ve Özgürlükleri" terimi ise, 1789 Fransız "İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi"nde en "özlü" ifâdesini bulan ve XVIII. yy bireyci insan hakları doktrininin ürünü olan "klâsik" hakları anlatmak için kullanılmaktadır.

İnsan Hakları alanında kullanılan bir başka terim de "vatandaş hakları"dır. Bu terim, hak ve özgürlüklerin yalnızca vatandaşların kullanımına açık olan kısmı için kullanılır. Ancak bu deyim, kimi zaman "kişi hak ve özgürlükleri" anlamında ele alındığı da görülür.

Türkiye'de 1961 ve 1982 anayasalarının kullandığı "Temel Haklar ve Özgürlükler" terimi ise Alman hukukundan kaynaklanmaktadır. Bu terim "kamu özgürlükleri" karşılığı olarak kullanılabilirdiği gibi, zaman zaman "insan hakları" terimiyle eş anlamda da kullanılmaktadır. Bu terim, bir yandan toplumsal yaşamın belli alanlarını ve bu alanlarda hakların kullanımı olanaklarını güvence altına alan bir kavramı ifâde eden, öte yandan, hak ve özgürlüklerin "kişi-devlet" ilişkisinin ötesinde ve kamu hukukunun alanı dışında etkili olabilmesini de (yatay etki) anlatır. Bu nedenle, bu kavramın "kamu özgürlükleri" ile karşılanan kavramsal çerçeveden daha geniş kapsamlı olduğu söylenebilir.

II - İNSAN HAKLARININ AŞAMALARI VE TARİHÇESİ

Demokratik ülke insanların, her şeyden önce, keyfi otorite karşısında, insanın özgürlüğe, medenî hakların kullanılmasına, insan haklarının tanınmasına olan tutkusunun nasıl ortaya çıktığını bilmeleri önem taşımaktadır. Böylece, insanın kişisel özgürlüklerini elde etmede geçirdiği çeşitli aşamaları açıklamak, insanın haklarını felsefi temellerini belirlemek zorunlu ve uygundur.

Felsefi kaynakların, stoacı filozoflara kadar uzanan insan hakları kavramı, anlamı giderek genişleyen bir nitelik kazanarak aşamalar halinde günümüze ulaşmıştır. Büyük Fransız Devrimi'nin yalnızca "klâsik" hak ve özgürlükleri içeren "doğal" vazgeçilmez, kutsal" insan hakları demeti ilk aşamayı oluştururken; ikinci aşamayı sosyal, ekonomik ve kültürel nitelikli haklar oluşturmuş, üçüncü kuşak insan hakları ise, daha geniş kapsamlı dayanışma hakları boyutlarında ortaya çıkmıştır.

Birinci aşama, 17.18. yüzyıllarda İngiliz, Amerikan ve Fransız devrimlerinin klâsik hak ve özgürlükleri getirmesiydi. Daha çok bireysel nitelikli olan bu haklar arasında yasal eşitlik, kişi güvenliği, bireysel özgürlük, düşünce ve inanç özgürlüğü, siyasal haklar ve mülkiyet hakkı en önemlileriydi. Kapitalizmin yükselişine denk düşen ve burjuvazinin taleplerini dile getiren bu "birinci kuşak" insan hakları karşısında devletin görevi, genellikle "karışmama" ya da "seyirci" kalma şeklinde sınırlanmıştır. Çağın egemen ideolojisi olan bireycilik ve liberalizm, devletin rolünün en düşük düzeyde kalmasını öngörüyor, doğal varlığı kabul edilen insan haklarının korunması için devletin pasif bir tutum takınmasını, bekçilik yapmasını yeterli buluyordu. Oysa, ekonomik ve toplumsal güçten yoksun geniş bir halk kitleleri için, bu soyut özgürlük ve insan hakları yaklaşımı büyük bir anlam taşımıyordu. Emek geliriyle yaşayanların maddî durumları düzelmedikçe, bunların sözkonusu haklardan yararlanmaları olanaksızdır.

19. yüzyılın ikinci yarısına doğru gelişmeye başlayan kitle hareketleri, bu kez daha çok sosyal eşitlik eksenine yöneldi. Bütün yüzyıl boyunca sosyalist ve reformcu düşünceler bu hareketlere öncül olup, yol gösterdiler. Sonunda yeni bir senteze ulaşıldı; insan hakları listesinin genişlemesi ve devletin tutumunun değişmesi, "sosyal haklar" ve "sosyal devlet" olgularını doğurdu. 20. yüzyılda yasalara ve anayasalara, daha sonra da uluslararası belgelere giren bu "ikinci kuşak" insan hakları ekonomik, sosyal ve kültürel nitelikliydi. Çalışma, âdil ücret, sosyal

güvenlik, sendika ve grev, sağlık ve eğitim gibi hakları kapsıyordu. Özellikle kapitalizmin baskısı altındaki halkların daha iyi yaşama özelliklerini dile getiren bu yeni haklar, devletin tutum ve işlerinde de değişmeye yol açtı. Böylece "bekçi devlet" ya da "jandarma devlet", yerini "sosyal devlet"e ve müdahaleciliğe bıraktı. "Üçüncü kuşak" insan hakları ise 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkan ve bir ölçüde Üçüncü Dünya ülkelerinin taleplerini yansıtan yeni bir halkayı oluşturur. Ulusların siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel geleceklerini belirleyebilme hakkının, sosyal gelişme ve kalkınma hakkının, doğal kaynaklardan yararlanabilme hakkının dile getirildiği bu aşamada örneğin barış hakkı, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı gibi bütün insanlığı kucaklayan biçimleri de vardır.

İnsan haklarının bu kısa olarak açıklanan aşamalı gelişiminde, çeşitli belirli görüşler ve felsefi yaklaşımlar da etkili olmuştur. Bu kavram, kökenleri Stoacılığın doğal hukuk görüşleri ile yakından ilişkili olan Eski Yunan ve Roma düşüncesine kadar dayanmaktadır. Romalı hukukçu Ulpian'dan itibaren, Aristoteles, Agnino'lu Aziz Tommaso.

İnsan haklarına tarihsel gelişim açısından bakıldığında; ortaya atılan bazı kavramların dışında, ilk çağlarda insan hakları konusunda somut olguların bulunmadığı görülmektedir. Kişinin doğuştan bazı hakları olduğunu dile getiren Stoacı filozofları, yaşama hakkının herkes için, esirler dâhil, kutsal olduğunu söylemişlerdir.

İnsan hakları konusunda ilk defa yazılı belgenin ortaya çıkması, Magna Carta Libertatum ile gerçekleşmiştir. 1215'de İngiltere kralı John, "Magna Carta" adıyla bilinen fermanı imzalamak zorunda kaldığı zaman 39. madde ile şunları vaad ediyordu;

"Özgür hiç kimse kendi benzerleri tarafından ülke konularına göre yasal bir şekilde muhakeme edilip hüküm giymeden tutuklanamayacak veya hapsedilmeyecek veya mal ve mülkünden yoksun bırakılmayacak veya -kanun dışı- ilân edilemeyecek veya sürgün edilemeyecek veya hangi şekilde olursa olsun zarara uğratılamayacaktır ve ona karşı gitmeyeceğiz ve kimseyi ona karşı göndermeyeceğiz."

O zamandan bu yana hukukun üstünlüğü ilkesi birçok ülkede ve özgür dünyanın tümünde yerleşmeye başladı.

1689 da bir iç savaş sonucu İngiltere'de parlamenter demokrasinin temellerini kurmak amacıyla Bill of Rights; haklar kanunu adıyla anılan bir doküman hazırlandı. Bu doküman, sadece kralın keyfi yetkilerinin kaldırıldığını ve halkın tümüne özgürlük, ve seçim haklarının

tanındığını ve garanti altına alındığını ilân etmekle kalmıyor; aynı zamanda, herkesin kanun önünde eşitliği ilkesini, bir jüri önünde muhakeme edilme hakkını, ayrıca insanlık dışı davranışlar ile aşırı para cezası ve kefâletin yasaklandığını da içeriyordu. Daha önceleri de, 1640 ve 1679'larda, Habeas Corpus anlamı kısaca şu: sanığın tutukluluk hâlinin geçerli olabilmesi için, sözleşmesiyle keyfi olarak tutuklama veya hapsedilmeye karşı hukuken itiraz etme yolu açılıyordu. Gerek Bill of Rights, gerekse Habeas Corpus belgeleri, hem 1776 Amerika Bağımsızlık Bildirisini ve Anayasasını, hem de 1789 ve 1793 Fransa İnsan Hakları Bildirisini etkilemiştir.

Amerikan bağımsızlık bildirisinin başlangıç kısmında "herkesin bildiği" gerçeklerden söz edilir. Şöyle ki; "İnsanlar eşit yaratılmıştır. Yaratıcı tarafından kendilerinden ayrılmaz bazı haklarla donatılmışlardır; bunlar arasında yaşama hakkı, özgürlük ve mutluluğunu arama hakları vardır. "1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Fransız Bildirisi de, "İnsanın doğal ve devredilmez haklarından", kanun önünde eşitlikten, kanuna uygun olanlar dışındaki bütün tutuklamalara karşı garantiden, aksi kanıtlanıncaya kadar herkesin masum olduğu ilkesinden, fikir özgürlüğünden, din özgürlüğünden, düşünceleri açıklama özgürlüğünden ve mülkiyet hakkından söz etmektedir. Bu fikirler sâdece dünyayı birçok bakımdan, bugün bildiğimiz şekliyle değiştirmekle kalmamış: ayrıca uluslararası alanda, insan hakları ile ilgili olarak bir takım girişimlerin başlamasına da neden olmuştur. Bütün anayasalar Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisinden etkilenmiştir.

Her ne kadar on yedinci ve on sekizinci yüz yıllarda kişisel özgürlükler ve insan hakları alanlarında küçümsenmeyecek ilerlemeler kaydedilmiş ve on dokuzuncu yüz yılda bu konularda yeni fikirler dünyanın birçok yöresinde yavaş yavaş yayılmaya başlamış ise de, insan haklarının uluslararası bir boyuta ulaşması arzusu, insanlığın bu hakların en korkunç bir şekilde ve bütün dünyanın gözleri önünde çiğnendiğini gördüğü, ikinci dünya savaşından sonra güç kazanmıştır.

1945'de Londra'da Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nın kurulması son yıllarda gerçekleştirilen ilerlemeleri, büyük ölçüde mümkün kılmıştır.

Birleşmiş Milletler Bildirisinin 1.3. maddesi Birleşmiş Milletlerin amaçlarından birinin "ırk, cinsiyet, dil veya din ayrımı yapmaksızın herkes için insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı geliştirip teşvik etmek" suretiyle uluslararası işbirliğini gerçekleştirmek olduğunu açıklamaktadır.

Buna dayanılarak, 1945 de Birleşmiş Milletler bünyesi içinde bir İnsan Hakları Komisyonu meydana getirilmiştir. Bu komisyon "bütün halklar ve milletlerce ulaşılması istenen ortak bir idealin temelini oluşturacak" bir uluslararası insan hakları bildirisi hazırlamakla görevlendirilmiştir.

Bu projenin ilk kısmı 10 Aralık 1948'de İnsan Hakları Evrensel Bildirisi ile gerçekleşmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi üç aşamadan oluşan bir hedefin ilk aşamasını oluşturmuştur.

Bildirinin ikinci ve üçüncü kısımları Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 1968 yılındaki toplantısında kabul edilmiştir. Bunlar iki sözleşmeden oluşmaktadır: Birincisi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarla ilgili uluslararası sözleşme ve diğeri ise medenî ve siyasî haklarla ilgili uluslararası sözleşmedir. Bu sözleşmeler hukuken uyulması zorunlu belgeler niteliğindedir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde açıklanan haklar, yukarıda değinilen sözleşmelerden de anlaşılacağı gibi, ana hatlarıyla iki kategoriye ayrılmaktadır. Birincisi esas itibariyle çalışma, yaşam düzeyi, eğitim ve kültürel hayatın özgürlüğü konularına ilişkin ekonomik sosyal ve kültürel hakları içerir. İkincisi yaşama, özgürlük, kişi güvenliği hakkı, işkence ve esâret yasağı siyasal katılma hakkı, mülkiyet hakkı ve fikir, söz, düşünce, vicdan, dinî inanç, birlikte oturma ve toplantı özgürlüğü vb. gibi medenî ve siyasal haklarla ilgilidir.

Dünya ölçeğinde insan haklarını korumak için harcanan bu çabalar kuşkusuz çok önemlidir. Ancak insan hakları konusunda en yüksek ahlâkî normlar Avrupa Devletlerinin bir insan hakları bildirisini ve o hakları koruyacak bir mekanizmanın kurulmasını kabul etmeleriyle belirlenmiştir. Bu bakımdan, günlük konuşma dilinde Avrupa İnsan Hakları sözleşmesi olarak bilinen İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi büyük önem taşımaktadır.

Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanmış olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 4 Kasım 1950'de imzalanmış ve 3 Eylül 1953'de yürürlüğe girmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin hazırlanmasının asıl amacı, aynı duyguları paylaşan bir grup bölge devletleri arasında insan haklarının tanınması ve ona gerçek bir saygınlık kazandırılması yönünde yeni adımlar atılmasının mümkün olabilemeyeceği fikrinden hareket ederek, "evrensel bildiride (giriş kısmında) yer alan bazı hakların ortak bir garanti altına alınmasını sağlamaya yönelik ilk tedbirlerin

alınması" idi. Bunu yapmakla üye devletler, insan haklarının korunması için Dünyada benzeri olmayan bölgesel ve etkin bir sistem kurmuş oldular.

Sözleşme esas itibariyle medenî ve siyasal hakları düzenlemektedir. Bu haklara saygınlığı garanti altına alan mekanizma; Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, Avrupa İnsan Hakları Divanı ve Bakanlar Komitesinden (Avrupa Konseyinin karar organı) oluşmaktadır. Komisyon üye devletlerin diğer üye devletler aleyhine yaptığı şikâyetler ile özel kişilerin bir üye devlet aleyhine, haklarının çiğnendiği konusundaki iddiaları inceler. Ancak kişisel baş vuruların incelenmesi için hakkında şikâyet olunan devletin böyle bir itiraz hakkını kabul etmiş olması gerekir. Zira bu tanıyıp tanınmaması devletlerin ihtiyarına bırakılmıştır.

Buraya kadar İnsan haklarının tarihçesi itibariyle çok belirgin konulara değinilmiştir. Oysa günümüze kadar bu konuda yapılmış ve yapılmakta olan pek çok düzenleme vardır ve bunları irdelemek bu çalışmanın kapsamına alınmamıştır. Ancak konuyu burada Türkiye açısından ele almak, Türkiye'deki insan haklarını düzenleyen mevzuata yöneltmek bilhassa gereklidir.

III - TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI

Türkiye'deki insan haklarını ilk "Haklar Beyannameleri" ile başladığını söylemek mümkündür. Bunlar sırası ile Sened-i İttifak (1808), Gülhane Hatt-ı Hümayunu (1839) ve Islâhat Fermânı (1856) olarak imzalanan ilk belgeler olarak tarih içindeki yerlerini almışlardır. Daha sonra, Temel Hak ve Özgürlükler, Türkiye'de 1876 Kanun-u Esâsî 'sinden bu yana gerek kavram olarak, gerekse uygulamada önemli değişmelere uğramış, içeriklerinde de farklılaşmalar olmuştur. Bu farklılaşmaları ve gelişmeleri yansıtması bakımından her biri kısaca incelenmiştir.

1876 Kanun-u Esâsîsi sınırlı kimi klâsik hakları içeren Tanzimat Fermanı ile kıyaslanırsa, kişi hak ve özgürlüklerini geniş sayılabilecek biçimde içeren bir metindir. Bu anayasa ile kimi eksiklikler bir yana bırakılırsa, klâsik hak ve özgürlükler Osmanlı vatandaşlarına tanınmıştır. Anayasanın 8 ile 26. maddeleri arasında ve "Teba-i Devlet-i Osmaniyenin Hukuk-u Umumiyesi başlığı altında sayılan bu özgürlükler döneme egemen olan "Kanun Dairesinde Özgürlük" (Montesquieu: "Özgürlük kanunların izin verdiği şeyleri yapabilmektir.") anlayışı çerçevesinde öngörülmüş ve herhangi bir güvenceye bağlanmamıştır.

Anayasanın padişaha tanıdığı "hükümetin emniyetini ihlâl ettikleri, zabıta tahkikatıyla tesbit edilenleri sürme yetkisi" bu güvensizliğin açık bir ifâdesi olmuştur. Bunun ötesinde Kanun-u Esasî, iktidarı sınırlama açısından gerekli düzeneği kurmada da yetersiz kalmıştır. Böylece, hak ve özgürlüklerin yasalarla geliştirilmesi ve güvenceye kavuşturulmasına olanak sağlayabilecek demokratik bir alt yapının oluşturulması sağlanamamıştır. Dolayısıyla, daha çok bir grup bürokrat-aydının özlemlerinden kaynaklanan Kanun-u Esasî ve onun getirdiği hak ve özgürlükler düzeni, 1878'de geniş ölçüde uygulama alanından kaldırılmıştır.

II. Meşrutiyet'ten sonra Ağustos 1909'da anayasada yapılan değişiklikler, özgürlükler açısından önemli yenilikler getirmiştir. Bu değişikliklerle, padişaha sürgün yetkisi kaldırılmış, kişi dokunulmazlığı güçlendirilmiş, basın özgürlüğü ile ilgili olarak sansür yasağı getirilmiştir. Yine bu değişikliklerle 1876 metninde yer almayan "toplama ve dernek kurma özgürlüğü" ile "haberleşmenin gizliliği" gibi iki klâsik özgürlük Kanun-u Esasîye eklenmiştir. Bunların ötesinde, padişahın yetkileri sınırlandırılmış, yürütme ile yaşama arasında bir denge kurulmaya çalışılmış, parlamenter işleyiş kuralları getirilmiştir. Ancak bütün bunlar yeterli olmamış ve II. Meşrutiyet Dönemi, hak ve özgürlüklerin askıya alındığı, fiilî bir tek parti yönetiminin damgasını taşımıştır.

Bundan sonra 1921 Teşkilât-ı Esasîye Kanunu çıkarılmıştır. 1921 Anayasası, hak ve Özgürlükleri düzenleyen doğrudan hükümler içermiyordu. Padişah egemenliğinden ulus egemenliğine sıçrayışın gerçekleştirildiği ve bağımsızlık ve ulusal egemenlik fikrinin bir bütün olarak ulusun özgürlüğünün güvencesi sayıldığı bu dönemde ön plana çıkan ilke, iktidarın sınırlandırılması değil, tersine tümüyle ulusun "yegâne ve hakîki" temsilcisi sayılan TBMM'nin elinde toplanmasıydı.

Daha sonraları yürürlüğe giren 1924 Anayasası ise, "Türklerin Hukuk-u Ammesi" başlığı altında hak ve özgürlükleri düzenlemiştir.

Bu Anayasanın hak ve özgürlükleri düzenleyen bölümünde, XVIII. yüzyılın "doğal hukuk" anlayışının etkileri vardır. 68. madde "her Türk hür doğar, hür yaşar. Hürriyet başkasına zarar vermeyecek herşeyi yapabilmektir. Tabîi haklardan olan hürriyetin herkes için sınırı başkalarının hürriyetinin sınırır. Bu sınırı ancak kanun çizer" ifâdesini içermiştir. Daha sonra gelen maddelerde ise, klâsik hak ve özgürlükler (eşitlik, kişi dokunulmazlığı, mülkiyet, kişi güvenliği, dü-

şünce özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, konut dokunulmazlığı, basın, çalışma, sözleşme, öğretim özgürlükleri, haberleşmenin gizliliği, dilekçe hakkı ve benzeri) kısa ifâdelerle sıralanmıştır."

Hak ve özgürlüklerin sınırlarının çizilmesini yasalara bırakmış olan 1924 Anayasası'nın belki de en büyük eksikliği, özgürlüklerin korunması açısından gerekli düzeneği kurmamış olmasıydı. Anayasada, yasaların anayasaya uygunluğunu denetleyebilecek bir anayasa yargısı öngörülmemiştir.

Ayrıca, 1924 Anayasası'na girmiş olan hak ve özgürlüklerin, dönemin çok uzun bir bölümünde, fiilen kullanıldığını söylemek de olası değildir. Özellikle basın, düşünce, söz, dernek, toplanma, seçme ve seçilme gibi, kullanımları siyasal rejimin niteliği ile ilintili olan ve klâsik hak ve özgürlüklerin belkemiğini oluşturan alanlarda bu çok açık bir şekilde görülmüştür.

Gelişmiş ve ayrıntılı bir "temel hak ve özgürlükler" sisteminin getirilmesi ve bunun kurumsal güvencelerle güçlendirilmesi, 1961 Anayasası ile sağlanmıştır. 1961 Anayasası öncelikle "Cumhuriyet'in nitelikleri"ni sıralayan 2. maddesinde "insan haklarına dayanan devlet" kavramını getirmiştir. 1961 Anayasası'nın bu terimi yeğlemesinin nedeni, devlete egemen olması istenen bir genel felsefenin "ruhun" ifâde edilmek istenmesidir. Başlangıç bölümünde de, "insan hak ve hürriyetlerini gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı" devletin amaçları arasında saymakla; anayasa, siyasal iktidarı kullananların davranışlarını bu temel amaca uydurmaları gereğini yeniden vurgulamış olmaktadır. Anayasanın kimi maddelerinde yer alan "insan haysiyeti" ve "insan yaşama" kavramlarını da, bu nedenle, "insan hakları" insanın "sırf insan oluşunun kazandırdığı değerın tanınması ve sayılması" olarak anlamak gerekmektedir.

1961 Anayasası'nın özgürlük anlayışı, hak ve özgürlüklerin "devletçe yaratıldığı" görüşüne uzak olduğu gibi; toplumla kişiyi, kamu çıkarı ile özgürlüğü, güçlü devlet ile devlete karşı güçlü vatandaşı birbirleriyle çelişen değerler olarak görmemektedir. Tersine kişiyi devletin, özgürlüğü de toplumsal çıkarın kurucu unsurları olarak ele almakta, temel hak ve özgürlükleri devlet yaşamının tamamlayıcı bir parçası olarak değerlendirmektedir. Bunun doğal sonucu, "özgürlüğün asıl, sınırlamanın ise istisnaî" olarak kabul edildiği bir haklar ve özgürlükler sisteminin anayasalaştırılmasıdır.

Son olarak, hâlen yürürlükte bulunan 1982 Anayasası'nın temel hak ve özgürlükler konusundaki yaklaşımı konusunda bir değerlendirme

yapmak gerekirse; bu yaklaşımın kişi ve devleti daha çok birbirine zıt değerler olarak ele aldığı söylenebilir. Anayasaya rengini veren güçlü iktidar arayışının, bunun doğal uzantısı olan kişileri iktidara karşı koyacak kural ve kurumları, göreceli olarak cılız bırakması, bu anlayışın bir yansıması olarak görülebilir.

1982 Anayasası'nın Başlangıç bölümünde temel haklar ilişkisi daha değişik terimlerle kurulmaktadır. Burada, "her Türk vatandaşının bu anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme, maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu" belirtilmektedir. Daha önceki anayasadan farklı olan ilk önemli nokta, 1961 metninde yer alan (İnsan hak ve hürriyetlerini gerçekleştirme" amacının yerini, "Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden yararlanma" kavramının alması ve bu hakların içinde düşünülen "Demokratik hukuk devleti" bağlamının yerine daha soyut bir kavram olarak "millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni" bağlamının konmasıdır. İkinci nokta ise, 1982 Anayasası başlangıç bölümünün temel hakları, vatandaşların doğuştan sahip oldukları haklar olarak değerlendiren yaklaşımdır. Her iki anayasanın temel haklara ilişkin maddeleri ele alındığında bu yaklaşım farkının mutlak olmadığı; her ikisinin de temel haklar bölümünün ilk maddesinde doğal hukuk yaklaşımını benimsedikleri söylenebilir. Öte yandan, 1982 Anayasası'nda, devlete edilgen değil fakat korucu, karışıcı ve düzenleyici kısaca etken bir rol yüklendiği görülmektedir.

Bunun ötesinde, 1982 Anayasası'nın, temel hak ve özgürlüklerin "ödev" niteliğini, 1961 Anayasası'na oranla daha çok ön plâna çıkarmak istediği de söylenebilir.

IV - İNSAN HAKLARINDA ÇAĞDAŞLIK VE GÖSTERGELER

Buraya kadar, İnsan haklarını tarihsel bir perspektif içinde sunmaya çaba gösterildi. Amaç insan haklarındaki çağdaşlık ile geçmiş arasında bir temel oluşturmaktı.

Bugün insan hakları, Dünyada çok konuşulan konuların başında gelmekte; Türkiye'nin Dünya ile bütünleşmesinde karşılaştığı en ciddi sorunlardan birini oluşturmaktadır. Türkiye'nin bugün "Batı Klübü'nün kapısındaki engelleri arasında, insan hakları konusunda ulaşmadığı söylenen çağdaş göstergelerin ve düzeyin bilinmesinde, bunun açıkça irdelenmesinde yarar görmekteyim. Batının bu konuda

oluşturduğu örgütlerin ortaya koyduğu göstergeler, insan hakları ve özgürlükler konusundaki değerlendirmelerin temelini oluşturmaktadır. Bunlardan en önemlisi, Birleşmiş Milletler'in merkezi Viyana'da olan ve kısaca UNDP (United Nation Development Program) diye adlandırılan bölümünün hazırlamış olduğu, "The Homen Freedom Index" adlı "Özgürlük İndeksi"; insan hakları ve özgürlükleri konusundaki temel kriterleri içermekte ve ülkeler bu kriterlere göre değerlendirilmektedir. "Özgürlük İndeksi" aşağıdaki unsurlardan oluşmaktadır.

(Özgürlüğün Temel Göstergeleri)

Özgürlük Anahtarları:

- Kendi ülkesinde özgürce seyahat etme,
- Ülke dışına çıkma,
- Barışçıl bir şekilde toplanma,
- Fikirleri öğretme ve bilgi edinme,
- İnsan haklarını ihlâl edenleri uyarmak,
- Etnik dilini konuşma, hakları.

Aşağıdakilerden Arınmış Bir Sistem:

- Küçük yaşta çalışmaya zorlanma,
- Mecburî çalışma,
- Yargılanmadan ölüm cezâsı, infâzı ve "kaybolma",
- İşkence,
- İdam, cezâsı,
- Dayak,
- Kanunsuz cezalandırma,
- Mecburî parti üyeliği,
- Okullarda mecurî din ve ideoloji dersleri,
- Sanatta kısıtlama dersleri,
- Basında politik sansür,
- Postada sansür ve telefon dinlemek,

Özgürlükler:

- Politik muhâlefet özgürlüğü,

- Gizli oyla çok partili seçim,
- Kadınlara politik ve hukuksal eğitimlik,
- Kadınlara sosyal ve ekonomik eşitlik,
- Etnik azınlıklara sosyal ve ekonomik eşitlik,
- Bağımsız gazeteler,
- Bağımsız kitap basma hakkı,
- Bağımsız radyo ve TV.
- Bağımsız mahkemeler,
- Bağımsız işçi sendikası

Aşağıdaki Hukuksal Haklar:

- Milliyet "Vatandaşlık Hakkı".
- Suçlu olduğu mahkeme tarafından kanıtlanana kadar, masum sayılma hakkı,
- Gerektiğinde parasız hukukî yardım hakkı,
- Açık mahkeme,
- Çabuk yargılanma hakkı,
- Mahkeme izni olmadan polis tarafından evlerin aranmaması,
- Kişisel mülkiyet hakkı,

Kişisel Haklar:

- Evlilikte ırk ve din engeli tanınmaması,
- Kadın ve erkeğin evlenme ve boşanma işlemleri arasında eşit muamele görmesi,
- Yetişkinler arasında homoseksüel ilişki serbestisi,
- Her türlü dinî ibâdet serbestisi,
- Kişinin çocuk sayısını belirleme hakkı,

UNDP, 1985 yılında bu yayınlamış olduğu Human Development Report'ta yer alan değerlendirmeye göre şu gruptandırma yapılmıştır.

Ülkelerin Özgürlük Dereceleri:

1 - "Yüksek Derecede" Özgür Ülkeler (31-40 Puan)

38 İsveç, 38 Danimarka, 37 Hollanda, 36 Finlandiya, 36 Yeni Zelanda, 36 Avusturya, 35 Norveç, 35 Fransa, 35 Batı Almanya, 35 Belçika, 34

Kanada, 34 İsviçre, 33 ABD, 33 Avustralya, 32 Japonya, 32 İngiltere, 31 Yunanistan, 31 Kosta Rika.

2 - "Orta Derecede" Özgür Ülkeler (11-30 Puan)

30 Portekiz, 30 Yeni Gine, 29 İtalya, 29 Venezuela, 27 İrlanda, 26 İspanya, 26 Hong Kong, 26 Rostwans, 25 Trinidad, 25 Arjantin, 25 Jamaika, 24 Ekvador, 23 Senegal, 21 Panama, 21 Dominik, 19 İsrail, 18 Brezilya, 18 Bolivya, 16 Peru, 14 Meksika, 14 Güney Kore, 14 Kolombiya, 14 Tayland, 14 Hindistan, 14 Siera Leone, 13 Nijerya, 13 Benin, 11 Singapur, 11 Sri Lanka, 11 Tunus, 11 Mısır, 11 Gana:

3 - "Düşük Derecede" Özgür Ülkeler (0-10 Puan)

10 Polonya, 10 Paraguay, 10 Filipinler, 10 Tanzanya, 9 Malezya, 9 Zambiya, 9 Haiti, 8 Kuveyt, 8 Şili, 8 Cezayir, 8 Zimbabwe, 8 Kenya, 8 Kamerun, 7 Macaristan, 7 Türkiye, 7 Fas, 7 Liberya, 7 Bengladeş, 6 Doğu Almanya, 6 Çekoslovakya, 6 Suudi Arabistan, 6 Mozambik, 5 Küba, 5 Suriye, 5 Kuzey Kore, 5 Endonezya, 5 Vietnam, 5 Pakistan, 5 Zaire, 4 Bulgaristan, 3 Sovyetler Birliği, 3 Güney Amerika, 2 Çin, 2 Habeşistan, 1 Romanya, 1 Libya, 0 Irak.

Görüldüğü gibi; günümüzde insan haklarının ulaştığı düzey, evrensel anlamda tüm ülkelerin uymak zorunda olduğu temel göstergeler düzenine dönüşmüştür. Başka bir ifade ile, yaşadığımız dönemin "insanhakları çağı" olduğudur. Çağdaşlık, insan haklarında alınan mesâfe ile, insan hakları göstergelerine göre verilen not ile ölçülmektedir.

V - İNSAN HAKLARI VE MASONLUK

Buraya kadar gerek dünyada, gerekse Türkiye'de, insan haklarının genel, durumu ve çağdaşlık kavramı içinde insan haklarının günümüze kadar ulaşan standartları verilmeye çalışılmıştır. Tüm bu belirtilen hususlarda, yâni insan hakları kavramının ortaya çıkmasında, gelişmesinde ve bugünkü düzeye gelmesinde, Masonluğun rolü büyük olmuştur. İnsan haklarının kazanılmasında etkin olan tüm tarihsel olayların çoğunda masonlar görev almış, bu onurlu mücadele mason kardeşlerin çalışmaları ve katkıları ile bugünkü aşamaya gelmiştir. Kuşkusuz bu sonuçların özünde, Masonluk ilkeleri çerçevesinde ortaya konulan fikirler yer almıştır. Esasen, insan hakları ile Masonluğun temelde ortak ilkeleri savunduğu görülmektedir. Çünkü, Hürmasonluğun amacı, bütün insanlar arasında kardeşlik bağlarının kurulması, insanların hürriyet ve ahenk içinde gelişerek ilerlemesi ve Hakika-

tin araştırılmasıdır. Hakikati ise hür insanlar, hür düşünce sahibi kişiler arayabilirler. Hür Masonluğun, insanların viedan, inanç ve düşünce özgürlüklerini kabul eden bir ahlâk okulu olması; bu yüce topluluğu insan haklarının en önde gelen savunucusu ve koruyucusu yapmıştır. Temel ilkeleri; insan kişiliğine saygıyı, bütün insanların iyiliğine çalışmayı, bireyin özgürlüğünü ve ahlâkî sorumluluğunu, insanların hak ve görev eşitliğini, bilime saygıyı benimsemek olan Masonluk; bütün dünyada kendi içinde eğittiği, aydın hale getirdiği insanlarla, insan haklarına katkı sağlamıştır. Kendisi dernek olarak katılmamış, ancak eğittiği insanların herbiri belli devrimlerin içinde yer almış ve ışık saçmıştır.

İnsan hakları kavramı ile Masonluk, aynı bölgelerde ve aynı dönemlerde ve aynı sosyal nedenlerle doğmuş, gelişmiş ve yayılmıştır. Tüm insanlar, insan haklarından tam anlamıyla yararlanmadıkça, varlık nedeni bu haklardan yoksun kaldıkça, Masonluk kendine düşen görevi dünya durdukça yerine getirecektir.

AKIL VE HİKMET

Nedim KARADADAŞ

Masonluk yüreği insanlık sevgisiyle çarpan, tutkusu insancıl erdemi yücelmeye yönelik bir ülkü birliğidir. Bu ülkü birliği hakikati bulma yolunda yardımcımız olur. Ülkü birliği sağlayacak manevî güç, Ülkü Mâbedinin yapımı ile gerçekleşebilir. Tüm insanlar ve insanlık için mutluluk yuvası olacak bu Ülkü Mâbedi üç sembolik sütun üzerine kurulur. Bu sütunlar akıl ve hikmet, kuvvet ve güzellik sütunlarıdır. Antik yunan uygarlığında kullanılmış olan bu sütunlardan ionik sütun akıl ve hikmeti, dorik sütun kuvveti, korent sütunu da güzelliği temsil eder.

Vakit öğle vakti olduğunda masonlar çalışmalarına üstadı muhteremin önderliğinde başlarken Üstadı Muhterem ionik

sütun ile sembolize edilen akıl ve hikmetin Ülkü Mâbedimizi yapmak için bize yol göstermesini dileyecektir.

Akıl ve hikmet neden ionik sütunla sembolize edilmiştir? Bunun anlamını yorumlayabilmek ve aynı zamanda aklın bilimsel düşünmeye varış öyküsünü ortaya koyabilmek için canlılar içinde sâdece insana has bir özellik olan aklın gelişimine bir göz atmamız gerekecektir.

Yeryüzünde yaşayan bir buçuk milyon farklı canlı türünün içinde kapsamlı düşünebilen, konuşabilen, doğaya karşı mücadele edebilen, araç gereç yapabilen sâdece insandır. Doğa ile mücadelesinde bedensel yapısının güçsüzlüğüne rağmen yaşamını sürdürebilmesi, bu yetersizliğini

kapatması ve doğadaki güçlüğüle-
ri yenebilmesi için insan aklını
geliştirmek durumunda kalmış-
tır.

Arkaik çağda geçerli olan, yazı-
la saptanmış dogmatik kuralları
kapsayan Orgeus dini Yunanlı-
ların düşünce özgürlüğünü kısıt-
layıcı nitelike idi. M.Ö. 6. Yüzyı-
lın ilk yarısından itibaren İyon-
ya'nın aydın çevrelerinde kıpır-
danmaya başlayan düşünce ha-
reketleri dinin ve taassubun zin-
cirlerini kırmış, dünyada olup bi-
tenleri doğaüstü güçlerle değil,
doğaya egemen kanunlarla açık-
lama eğilimleri başgöstermeye
başlamıştı. İyonya doğa filozofları
da denilen İyon Okulu Milet'li
Tales, Anaksimandros ve Anak-
simenes tarafından M.Ö. 6. yüz-
yılıda kurulmuştur. Tales herşey-
en başlangıcında bulunan ve
meydana getiren ana elementin
su olduğunu iddia etmiş, Anaksi-
mandros ise ana nesnenin belirli
bir madde olmadığını, "sınırsız-
lık, sonsuzluk" olduğunu ile sür-
müştür. Anaksimenes ise hava-
nın hayat için sudan çok daha
önemli olduğunu göz önünde bu-
lundurarak herşeyin havanın sı-
kışması ya da gevşemesinden
meydana geldiği, canlı yaratıkları
ayakta tutan ruhun solunan
havadan başka birşey olmadığını
tezini savunmuştur. İyonya'lı bu
doğa filozoflarının ilme yaptıkları
en büyük hizmet, bilimi gerçeğe
ulaşmak için teorik nitelikte

bir araştırma olarak kabullen-
meleridir. Mantıkî ve akılî felse-
fenin öncüleri olan bu insanların
döneminde ortaya konmuş olan
İyonik sütun bu nedenle akıl ve
hikmeti sembolize etmektedir.

Bu noktaya ulaştığımızda şu
saptamayı yapmak durumunda-
yız. Akıl durağan değildir.
Akıl değişkendir ve akıl bir
gelişmenin, bir kültürel oluşu-
mun belirli evresinde ortaya çı-
kan bir yeti ve güçtür.

Dinlerin gelişimindeki insan ak-
lının rolüne bir göz atacak olur-
sak görürüz ki, insanlar doğa
güçleri ve olayları karşısında to-
temler, putlar geliştirmiş ve bun-
lara tapmışlardır. Düşünce tari-
hindeki bu ilkel zihniyetten son-
ra ondan daha üstün olan Mitolo-
ji veya efsâne düşüncesinin geli-
şimin görürüz. Eski Yunanda ilk
bilim ve felsefe kımıldanışı mito-
lojik düşünce içinde uyanmıştır.
İnsanların kendilerine benzer
yüzleri, hırsları, huyları, aileleri
olan Tanrılar dünyası ortaya çı-
kmıştı. Sonradan bu dünya "doğa
üstü varlık ve akıl dünyasına"
zemin hazırlamıştır. Böylece in-
san zihni kendisi ve kendisine
yakın canlılardan ibâret dünya
ile kendisinden çok kudretli, çok
üstün ve ömürleri uzun, bazen
ölümsüz diye tasarlanan başka
canlılardan ibâret üst dünyayı
birbirinden kesin olarak ayırma-
ya başlamıştır.

İyonik sütunla sembolize edilen bu akıl düzeni bu kültürün ilk düşünce kurallarında, mimarlığında, heykeltıraşlığında, geometrisinde, kanunlarında açıkça kendisini göstermiştir. İnsan doğayı akla ve hikmete göre inceleme yollarını öğrenirken aynı zamanda tekniğin inceleşmesi, âletlerin iyi kullanılması, silâhların, zanaat dallarının amaçlarına daha uyumlu, başarılı ve olgun şekiller alması, bu araçların gelişmesine paralel olarak tecrübeli daha çok derinleştirmesi, eşyayı daha derinden tanınması, bitkiler, hayvanlar ve madenler hakkındaki bilgisinin daha etraflı ve derin şekiller alması, hastalıklara karşı ilaçların daha çeşitli ve yararlı olması gerçekleşti. Böylece akli düşünce hikmetle birlikte teknikten başlayan bütün bilgilerin giderek derinleşmesine ve zenginleşmesine yaradı.

Bu uyanışla birlikte soyut ve bağımsız felsefi düşünce teorik akli düşünce düzeyine ulaştı. Böylece aklın teorik ve pratik olmak üzere farklı işleyişleri yerini buldu. Yâni aklın yalnız teori düzeyinde değil, uygulama ve hattâ duyular düzeyinde de bilimsel olduğu kadar ahlaki ve insanlar arası ilişkiler mümkün kılan temel bir anlayış ve imkân olduğunu görüyoruz.

İnsanlık tarihi kadar eski olan akli gelişimin perspektifini çizerken tarihsel gelişimi içinde

akıl ve hikmetin iyonik sütunla sembolize edilmesini belirlemeye çalıştık.

Akıl ve Hikmetin sözlük anlamları ile incelemesini yaptığımızda ise:

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde akıl;

- 1- Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us
- 2- Hafıza, bellek: adı aklıma gelmedi
- 3- Öğüt, salık verilen yol: bu aklı size kim verdi?
- 4- Düşünce: şimdiki aklım olsaydı

Şemsettin Sami'nin Büyük Türk Sözlüğü'nde akıl;

- 1- Düşünme ve anlama gücü manevî güç
- 2- Anlama, algı, anlayış (zekâ): buna akıl erdiremedim
- 3- Düşünce: bunu akıl edemedim
- 4- Hafıza (bellek): o olay halâ aklımdadır. Aklıma gelmedi.
- 5- Fikir, önlem, öneri: bana akıl öğret şeklinde açıklanmıştır.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde hikmet;

- 1- Bilgelik
- 2- Felsefe
- 3- Sebep, gizli sebep: herşeyde bir hikmet vardır

- 4- Tanrının insanlarca anlaşılmayan amacı: Yarabbi hikmetinden sual olunmaz.
- 5- Eski. Özlü söz vecize: biz bize benzeriz sözü ile milli hikmetlerimizden en doğrusunu söylemişiz (Falih Rıfki Atay)
- 6- Eski. Fizik.

Şemsettin Sami'nin Büyük Türk Sözlüğü'nde hikmet;

- 1- Hakimlik, olgun akıl, yüksek bilgi: lokmanın hikmeti
- 2- Felsefe ilmi ve dalları
- 3- Gizli sır, ne olduğu anlaşılmaz sebep: bunda bir hikmet var.
- 4- Gerçek ve ahlâka ait kısa söz, mesel: Hazreti Süleyman'ın hikmetleri.
- 5- Hikmet-i tabiiyye: fizik şeklinde açıklanmıştır.

Masonlukta akıl ve hikmet Fransızca orjinal metindeki "sagesse" kelimesinin Türkçe karşılığı olarak alınmıştır. Fransızca kelimenin anlamı tek kelime ile karşılanamadığı için ilk çeviride "aklu-hikmet" sonraları "akıl ve hikmet" olarak kabul edilmiştir. "Sagesse" kelimesi Latincedeki "Sapere"den gelmektedir. Klasik latincede ağızla tad almak anlamına gelir. Yine akıl karşılığı olan "intelligence" kelimesi de Latince "intelligentia", "intelligere"den geliyor. Anlamı kendisi için biraraya toplanmak, ihâta

etmek, mecazî anlamı ise kavramak, idrak etmek ve anlamaktır. Türkçe karşılıktaki akıl ise Arapçada devenin ayağına vurulan köstek anlamındaki "ikal"den gelmektedir. Men etmek anlamındaki ikal deveyi kaçırmaktan, eğri büğrü yollarda gitmekten men ettiği gibi, akıl da insanı kötü yola düşmekten men eder anlamındadır. Kelimenin anlamı ile doğu ile batının düşünce farkı da ortaya çıkıyor. Biri insanı kötülüklerden kurtulması gereken bir mahlûk, diğeri ise tad almaktan da bahisle, kendisi için birşeyler toplayan iyi bir varlık olarak görüyor.

Masonluğun amacı insandaki akıl ve sezgi güçlerini doğru kullanırmak ve yaratıcı biçimde geliştirmektir. İnsanı inancın bağına etkisinden kurtarıp erdeme ulaştırmaktır. İnsan bu güçlere özgürleşir, kutsal görevlerini kavramaya başlar, bağına etkenlerden aklın egemenliği ile kurtulur. Kutadgu Bilig'in söylediği gibi "kişi akılla yücelir, bilgi ile büyür, bu ikisi ile saygı görür".

Aklın egemenliği özgür düşünceyi getirir. Olgunlaşmanın yollarını açar. Kişiyi iyinin ve güzelin kaynağı olan hikmete ulaştırır. Hikmet en üstün niteliklere yönelmeyi, yâni bilgeliği belirleyen bir kavramdır. Tasavvufa göre insanı ilahî sırların özüne

ulařtıran ařktır. İnsan bu ařkla hakikate ulařmanın yolunu bulur. Ama pozitif dūřüncede hikmet, gerçeklere uygun algılama, gerçeklere uygun davranma demektir. Masonluęun amacı doęru dūřünen, iyi bilgilenen, bilgileri özümleyen ve bunları yařama geçiren kiřileri yetiřtirmektir. Bu nedenle hikmet Masonlukta da bilgelik demektir.

Masonluk iyiliğin kötölüğe, özgülüğün tutsaklığa, gerçeğin dogmaya ve yaşamın ölüme üstünlüğünü anlatan bir ahlāk sistemidir. Bu öğreti sisteminde ele alınan tema ne bir dindir, ne bir bilim, ne de bir sanattır. Masonik öğretide kişinin bilincine sunulan konu evrenin içindeki insandır. Bu nedenle Masonluk insanın mutluluğunu, insanın gelişi-

mini, insanın insana olan görevlerini öğreten bir ahlāk sistemidir. Din ile bilimin birbirine zıt olmayıp biribirini tamamlayan öğeler olduğunu öğreterek Masonik Hikmete ulaşmış kişiler yetiştirmeyi amaçlar.

Masonlukta insana sevgi ve ařk aşlanır. Masonik sevgi topluma dönük bir sevgidir. Masonik ařk toplumun gelişmesi uğruna harcanan bir güçtür. Toplumunu uygar dūřünceye, uygar kültüre ulaştıran bir enerjidir. Bu güç ve enerji Hür Masonun tüm insanlar için mutluluk yuvası olacak ölkü mabedinin yapımında yol gösterecek akıl ve hikmettir.

Sevgili Kardeşlerim, akıl ve hikmet bize kendimizi tanımamız ve ölkü mabedinin yapımında yol göstereceksiniz.

SEVGİ MÂBEDİ

Hakan DEMİRMEN

Sevmek bir sanat mıdır? Öyleyse eğer, ilgiye ve çabaya gereksinimi vardır. Yoksa sevgi, kaderin bir lütfü ise, şanslı olanlarımızın kapıldığı tatlı bir duygu mudur? Bir çok kişi, sevme sorununu ilkel bir şekilde ele almakta, kendi sevebilme gücünden,sevme ediminden çok sevilme olarak görmektedir. Onlar için sorun, nasıl sevebilecekleri, nasıl sevimli olabilecekleridir. Bu amaçlarını gerçekleştirmek için çeşitli yollar denerler. Yollardan biri toplumsal konumlarının elverdiği oranda güçlü ve paralı olmaktır, diğer bir yol; endamına, giyimine özen göstererek çekici olmak, kibar olmak, ilgi çekici konuşmalar yapmak, yardımsever, alçakgönüllü görünüp kimseyi incitmemek, kendini sevdirmek, beğendirmek isteyen kişilerin başvurdukları yollardır.

Yüzyılımızın düşünürlerinden Jasper, "Bugünkü durumu anlatırken, sanki yer ayaklarımın altından kayıyor, diyor. Düşünen ve hisseden insan için bir barınak göremiyor. Üzerinde yaşadığımız dünyanın devamlı çatlaklar verdiğini belirtiyor."

Gerçekten hissiz-sevgisiz bir dünyada yaşıyoruz. Savaşlar, darbeler, anarşi ve teknolojinin getirdiği sorunlar hayatımızın huzurunu bozuyor.

İnsanoğlu varoluşundan beri hep sevgiyi ve mutluluğu aradı; çalıştı, bilgilerini genişletti, sonuçta daha rahat yaşayabileceği, teknolojinin nimetleri ile donanmış dış dünyasını imar etti. Ama bugün hayranlıkla izlediğimiz teknik ve organizasyon başarılarının, insanı mutluluğa götürdüğünü kim iddia edebilir. Dünya nimetlerinin içinde, manevî değerlerimizi hızla kaybetmeye başladık.

Eski çağlarda insan, maddeyi yadsıdı, perişan ve açlık içindeydi. Bugün teknolojinin gelişmesi sayesinde daha rahat bir yaşam süren insanoğlu, manevî zayıflığa uğramış, doğadan ve insanî değerlerden gitgide uzaklaşmış ve sevgisizliğe mahkûm olmuştur.

Sevgiyeye ilişkin tüm kuramlar, insan kuramıyla, insanlığın varoluş kuramıyla başlamak zorundadır. Hayvanlarda biz sevgiyeye ya da sevginin benzerini onların içgüdüsel yapılarının parçası olan ilişkiler halinde buluruz. İnsanda, bu içgüdüsel yapının sadece artıklarının kaldığını görmekteyiz. İnsanın varoluşunun temelindeki gerçek - hiç bir zaman tümüyle kopmamışsa da- hayvanlar aleminde, içgüdüsel uyumdan çıkarak, doğaya egemen oluşudur. Doğanın bir parçasıdır o, ama bir kez ondan kopmuş, geri dönememektedir. Bir kez kovulmuştur cennetten. - Ki doğayla ilk bütünleşmesinin ifadesidir bu- geriye dönmeye yeltenirse eğer melekler ateş saçan kılıçlarıyla yolunu keseceklerdir. İnsan ancak aklını kullanarak, bir daha elde edememek üzere yitirdiği insanlık öncesi ahengin yerine, insanca bir ahenk koyarak ilerleyebilir.

İnsan zekâyla ödönlendirilmiştir. O, kendi kendini bilen bir yaşamdır; kendisinin, diğer insanların, geçmişinin ve gelecekte onu bekleyen olasılıkların farkındadır. Kendi kendinin ayrı bir varlık olarak bilincinde olması, yaşam süresinin kısalığını, kendi kararıyla doğmayıp, belki sevdiklerinden önce, belki de onlardan sonra, ama hep kendi isteği dışında öleceğini bilmesi, yalnızlığının ve ayrı olmasının farkında olup, doğall ve toplumsal güçler karşısında çaresiz kalışı, insanın ayrı ve kopuk yaşamını çekilmez bir hapishaneye çevirmektedir. Eğer bu hapishaneden kurtulup dışarıya çıkamaz, kendisini dış dünyayla, bir başka insanla ya da düşünceyle bütünleştiremezse çıldırır.

Ayrı olma duygusu huzursuzluğu doğurur. Ayrı olmak demek, insanca güçleri kullanma olanağından yoksun bırakılmak demektir. Ayrı olmak demek, çaresiz olmak, eşyaları ve insanları etkin bir şekilde kavrayamamak, dünya üzerinize çullandığında, direnecek gücü bula-

mamak demektir. Böyle ayrı olmak, şiddetli huzursuzluk kaynağıdır. Bunun yanında utanç ve suçluluk duygusu da yaratır. Aynı olmaktadır bu utanç ve suçluluk İncil'de Adem ile Havva öyküsünde anlatılmaktadır. Adem ve Havva iyilik ve kötülük bilgisi ağacının meyvesini yedikten, tanrıya başkaldırdıktan, doğadaki ilk hayvansal ahenkten kurtularak insanlaştıktan, bir başkadeyişle insan olarak doğduktan sonra - gördüler ki çıplaktılar- ve utandılar. Bu kadar eski ve ilkel bir efsanenin, 19. yy'ın aşırı bağınaz ahlâkını görüntülediğini ve hikâyenin bize belirtmek istediğini can alıcı noktanın, cinsel organlarının görünmesinden duyulan utanç olduğunu mu kabul edeceğimiz? Bu biraz zor, hikâyeyi böyle Viktorya dönemi mantığı ile yorumlarsak, şu temel noktaları gözden kaçırmaz; kadın ve erkek kendilerinin ve birbirlerinin farkına vardıldıktan sonra, ayrı oluşlarını ve farklılıklarını göz önüne alarak farklı cinsten olduklarının bilincine vardılar. Fakat birbirlerinden ayrı olduklarını anladıkları zaman henüz birbirlerine yabancıydılar. Çünkü henüz birbirlerini sevmeyi öğrenmemişlerdi. -Bunu belgeleyen en önemli olay Adem'in, Havva'yı savunacağı yerde, suçu ona atarak kendini savunması gerçeğinde görülmektedir.- Sevgiyle bütünleşmeden insanın, ayrılığını farketmesi utanç kaynağıdır. Bu, aynı zamanda suçluluğun ve huzursuzluğun da kaynağıdır.

Dışta kalmanın üstesinden gelerek, yalnızlığının hapisanesinden kurtulması insanın en büyük ihtiyacıdır. Bu eğilimi aşmadaki kesin başarısızlık, delilik demektir. Zira tümünden soyutlanma paniğinin üstesinden ancak dış dünyadan böylesi el ayak çekmekle gelinebilir. Bu durumda, dışta kalma duygusu yok olur. Çünkü kişinin ayrı olduğu dış dünya yok olmuştur.

Her çağ ve uygarlıkta, insan tek ve ayrı sorunun çözümü ile karşılaşmıştır. Ayrı olmanın üstesinden nasıl gelinip, birliği nasıl başarabileceği, kişinin kendi bireysel yaşamını nasıl aşip bütünlüğe nasıl ulaşacağı. İşin özünden çok işin dışsal sorunlarıyla ilgilenen bir sürü küçük ayrıntıyı bir yana atacak olursak, insanlığın yaşadığı çeşitli uygarlıklarda bulunan çözümlerin belli sayıda olduğunu görürüz. Felsefe ve dinler tarihi bu çözümlerin de tarihidir. Ve bunların çeşitli çözümlerinin sayılarının da sınırını oluşturmaktadır.

Benzer biçimde insan soyu da bebekliğinde kendini doğa ile bir bütün olarak hissediyordu. Toprak, koyunlar, bitkiler insanın dünyası idiler henüz. Kendini hayvanlarla bir tutuyor ve bunu hayvan maskeleri ta-

karak, hayvanları ya da hayvan totemlere taparak belirtiyordu. İnsan soyu, bu ilkel bağlardan kurtuldukça, kendini doğal dünyadan da ayırdı ve yalnızlıktan kurtulmanın yeni yollarını arama gereksinimi içinde, büyümeye başladı. Bu eğilimin üstesinden gelmenin yollarından biri de her tür dinsel ayinlerle kendinden geçiş anıdır. Bazen bunlar, uyuşturucular yardımıyla kendi kendilerini etkileyerek, kendinden geçiş yani trans biçimi olabilir. Birçok ilkel kabile, ayinleri bu tür çözümün canlı örneklerini oluşturur.

Dinsel ayinlerin yapılmadığı uygarlıklarda, bireylerin seçtiği çözümler alkolizm ve uyuşturucu madde alışkanlığıdır. Tek başınalık duygusundan bir başka yolla kurtulamayan bir çok kişi de, cinsel boşalım peşinden koşuş, alkolizmden ya da uyuşturucu alışkanlığından pek farklı olmayan bir sonuç doğurur. Çünkü iki insan arasındaki uçurumu, içinde sevgi bulunmayan bir cinsel birleşme, kısa bir süre için kaptansa bile, tümüyle yok edemez.

Farklılıkların giderilmesi doğrultusunda giderek artan eğilim, ileri sanayi ülkelerinde, gelişmekte olan eşitlik kavram ve deneyimle yakından ilgilidir. Dinsel açıdan eşitlik, Tanrının evlâtları olduğumuz, aynı ilâhî insan özünü taşıdığımız, hepimizin bir olduğu anlamına gelmektedir. Bu aynı zamanda insanlar arasındaki büyük farklılıkların saygıyla karşılanması gerektiği, çünkü herbirimizin baş başına bir evren, tek başına bir varlık anlamını da taşır. Talmud'daki şu cümle, bireyin, benzersiz olduğu kanısına örnektir. "Kim bir yaşam kurtarırsa, tüm dünyayı kurtarmış olur, kim bir yaşamı yok ederse, dünyayı yok etmiş olur." Bireyciliğin gelişmesinde gerekli bir koşul olan eşitlik, Batı aydınlanma felsefesinin de kavramlarından biriydi. Kant'ın da net bir şekilde belirttiği gibi eşitlik hiç kimsenin bir başkasının amacına araç olmaması anlamını taşıyor.

Kişinin birbiriyle kaynaşma arzusu insanın içindeki en güçlü duygudur. Bu insan soyunu, kabileyi aileyi, toplumu bir arada tutan güç en temel duygudur. Sevgi olmadan insanlık bir gün için bile varolamaz. Ne var ki, insanlar arası birliği başarmaya "Sevgi" adını verdiğimizde kendimizi bir dolu güçlüğü içinde buluveririz. Birbiri içinde eriyip birleşme, farklı yollarla başarılabilir. Ve bu farklar çeşitli sevme biçimleri arasındakilerden daha az önemli değildir. Bunların tümüne Sevgi denilebilir mi? Ya da "Sevgi" sözcüğünü sadece bir türü için, Batının ve Doğunun dörtbin yıllık tarihindeki tam büyük olan ve felsefe sistemlerinde ulaşılmak istenen en yüce erdem için mi saklayacağız?

Önemli olan, Sevgiden söz ederken ne tür birlikten söz ettiğimizi bilmemizdir. Sevgiyi, varoluş sorununa olgunlaşmış bir yanıt olarak mı, yoksa ortak yaşamın biçimleri olarak mı ele alıyoruz?

Ortak yaşam birliği, gebe anayla rahminde gelişen bebek arasındaki biyolojik ilişki modelinde olduğu gibidir. Birlikte yaşarlar, birbirlerini gereksinirler. Bebek, annenin bir parçasıdır. Gereksindiği herşeyi onda karşılar. Anne onun dünyasıdır adeta. Onu besler, onu korur, bunun yanında ananın kendi yaşamı da onunla yoğunluk kazanır. Bedensel ortak yaşam birliğinde iki vücut birbirinden bağımsızdır. Fakat benzer tür bağıllık irksal olarak vardır.

Ortak yaşam birliğinin edilgen biçimi, boyun eğiş, bilimsel deyişle mazoşizmdir. Mazoşist kişi, kendisini yöneten, yönlendiren, koruyan, adeta onun yaşamı, oksijeni olan kişinin ana parçası haline getirerek soyutlanma ayrı olmanın katlanılmaz duygusundan kaçır.

İster Tanrı, ister insan olsun, boyun eğdiği şeyin gücünü abartır. Ben hiç bir şeyim, o herşey, onun parçası olmaktan öte bir değerim yok. Bir parça olarak, ben onun büyüklüğünden, güçlülüğünden pay almaktayım. Dinsel dilde, tapınılan nesneye put denir, din dışı mazoşistlik sevgi ilişkilerinde temel işleyiş değişmez, kişi putlaştırılmaktadır. Bu tip ilişkilere, bedensel, cinsel istekler karşıabilir, bu durumda kişi sadece kafasıyla değil, tüm vücudu ile parçası olduğu şeye teslim olur.

Ortak yaşama birliğine etken örnek hükmetme, ya da bilimsel adıyla sadizmdir. Sadist kişi, kendi yalnızlık ve hapsolmuşluk duygularından bir başka kişiyi kendi parçası haline getirerek kurtulmak ister.

Karşıtı gibi, sadist kişi de boyun eğen kişiye bağlıdır. O olmadan yaşayamaz. Aralarındaki fark ise; sadist kişi emreder, sömürür, can yakar, aşağılar, mazoşist kişiye ise emredilir, sömürülür, canı yakılır, duygusal açıdan ele alındığında fark çok fazla değildir. Her ikisi de aynı konumdadır. Bütünleşmeden birleşme.

Ortak yaşam birliğinin tersine, olgun sevgi kişinin kendi büyüklüğünü, bireyselliğini koruyarak gerçekleştirdiği birliktir. Sevgi, insanı diğer insanlardan duvarları yıkan, onu diğerleriyle birleştiren, etkin bir güçtür. Sevgi kişinin soyutlanma ve ayrı olma duygularını yenmesini

sağlar, kendisi olmasına, bütünlüğünü yitirmesine yol açar. Sevgide bir olan iki varlığın, iki ayrı varlık olarak da ikilemi yaşanır.

Haset, kıskançlık, hırs, her çeşit açlık, bunların tümü tutkudur. Sevme ise zorlama olmadan sadece özgür olduğunda yaşanabilen, insan gücünü somutlayan bir eylemdir.

Sevmek bir eylemdir, edilgen bir duygu değil. Bir şeyin içinde olmaktır, bir şeye kapılmak değil. En genel biçimiyle sevmenin etkin yapısı, sevmenin almak değil, öncelikle vermek olduğu biçiminde tanımlanabilir.

Vermek nedir? Çok kolay gibi görünüyorsa da, bu sorunun yanıtı gerçekte karışıklıklarla belirsizliklerle doludur. Bu konuda en geniş yanlış anlama, vermenin bir şeyden vazgeçme, bir şeyden yoksun kalma, bir başkasının uğruna kurban olma gibi anlaşılmasıdır. Kişiliği gelişmemiş, yönelimleri hep banacı, sömürücü ya da istifçiliğin ötesine geçmemiş bir kişi sevme edimini böyle anlar. Bezirgân kişilikli biri, karşılığında bir şey alarak vermeye hazırdır, ona göre bir şey almadan vermek kandırılmaktır.

Üretici bir kişilik için vermek, tümünden farklı bir anlam taşımaktadır. Vermek, taşınılan gücün en üst düzeyde anlatımıdır. Verme edimi sırasında gücünü, zenginliğini, kudretini hisseder, yaşadığını hissedip sevinçten uçar. Vermek insanı yoksullaştırdığı ya da güçsüz bıraktığı için böyle değildir, verme eyleminde canlılığının gücü yettiği için bu, böyledir.

Maddeler dünyasında zengin olmak vermek demektir. Çok şeyi olan değil, çok veren zengindir. Bir şeyi yitirmekten korkan istifçi ne kadar çok şeyi olursa olsun, ruhbilim dilinde yoksul ve yoksun bir kişidir. Ancak kendinden bir şeyler verebilen kişi zengindir.

En önemli verme edimi, maddi şeyler değil aksine insana özgü dünyadan bir şeyler vermektir. Bir kişi bir başkasına ne verebilir? Sahip olduğu en değerli şeyden, yaşamından, kendinden bir şeyler. Bu tabii ki kişinin yaşamını bir başkasına adaması anlamına gelmez - içinde yaşadıklarıdır vereceği şeyler, seviçlerini, ilgisini, anlayışını, bilgisini, nüktesini, üzüntülerini verebilir - içinde yaşayan şeylerin dışı yansıyan her türlü belirtisidir verecekleri. Böylece yaşamından bir şeyler verdikçe, karşısındaki kişiyi zenginleştirir, kendi içindeki yaşama sevincini çoğulturarak onunkini de çoğulturur. Almak için vermez, vermek başlıbaşına doyulmaz bir sevinçtir.

İnsanlarla ve doğayla olan her ilişkiniz, sizin iradenizin nesnesi olan, gerçek, bireysel yaşamınızın en net yansıması olmalıdır. Eğer sevginiz, sevgi doğurmuyorsa bu, sevginizin sevgi üretmediği anlamını taşır. Eğer seven kişi olarak yaşamınızı ortaya koyuyor ama sevilen bir kişi olamıyorsanız, sevginiz güçsüzdür.

Sevginin içerdiği ilgi, en açık biçimiyle annenin çocuğa gösterdiği sevgide görülebilir. Eğer bir annenin, çocuğuna az ilgi gösterdiğini, onu beslemeyi, yıkamayı, rahat ettirmeyi savsakladığını görürsek, sevgisinin içtenliğine göstereceği tüm tanıklar bizi doyurmaz. Sevgi, sevdiğimiz şeyin büyümesi ve yaşaması için gösterdiğimiz etken, ilgidir. Bu etken ilginin bulunmadığı yerde sevgi de yoktur. Sevginin bu unsuru Yunus'un kitabında çok güzel anlatılmıştır. Tanrı Yunus'a, Ninevah'a gitmesini, orada oturanlara, eğer günah yolundan dönmezlerse cezalandırılacaklarını söylemesini buyurur. Yunus, Ninevah'ta oturanların tövbekârlar olup Tanrı'nın onları bağışlamasından çekindiği için görevini gerçekleştirmekten kaçır. Adâlet ve düzen anlayışı güçlü bir adamdır Yunus. Fakat sevgiden habersizdir. Görevini yapmamak için kaçarken kendini bir balinanın karnında bulur. Burada sevgisizliğin ve dayanışma duygusundan yoksunluğunun, onu sürüklediği soyutlanma ve hapsolünme durumu simgelenmektedir. Tanrı onu korur ve Ninevah'a gider. Orada Tanrı'nın dilediği öğütleri verir ve çok korktuğu şey başına gelir. Ninevah'ın insanları, tövbekâr olup yollarını değiştirirler ve böylece Tanrı'da onları bağışlayarak kentlerini yıkmaktan vazgeçer. Yunus düş kırıklığına uğramış, son derece öfkelenmiştir. O, merhamet değil, adalet istemektedir. Sonunda, Tanrı'nın onu güneşten korumak için yarattığı bir ağacın gölgesinde dinlenir. Fakat Tanrı ağacı kurutuverince, Yunus'un canı sıkılır ve kızgın bir şekilde Tanrı'ya şikayete başlar. Tanrı O'na şu cevabı verir: "Bir gecede yetişip bir gecede soluveren, uğruna hiç çaba harcamayıp büyütmediğin bir ağaca acıyorsun. Öyleyse ben ne diye, içinde sağ ellerini sol ellerinden ayıramayan on iki bin kişinin ve bir sürü hayvanın yaşadığı o büyük kenti, Ninevah'ı bağışlamayayım?" Tanrı burada "Yunus'a sevginin özünün, bir şey için harcanan emek olduğunu, sevgiyle emeğin ayrılamayacağını" anlatır. Kişi uğruna emek harcadığı şeyleri sever ve kişi sevdiği şeyler için emek harcar.

Sevgi aslında özgün bir kişiyle olan ilişki değil, sevgi bir tavır, sadece bir sevgi nesnesine değil tüm dünyaya karşı bağlılığı belirleyen bir karakter yönelimidir. Eğer kişi, sadece bir tek insanı sever ve onun dışındaki tüm çevresine kaygısız kalırsa, onun sevgisi sevgi değildir, ya olabildiğine bir bencilliktir, ya da ortak yaşam birliğidir. Sevginin tek ki-

şeye değil, herkese yönelik olduğunu söylemek, sevilen nesneye bağlı olarak çeşitli sevgi biçimleri arasında fark bulunmadığı anlamını vermemelidir.

Erkek ve dişi unsurların kutuplaşması doğada olan bir gerçekten ibarettir. Bu, sadece hayvan ve bitkilerde açıkça görüldüğü gibi değil, iki temel işlemin, alma ve nüfuz etmenin kutuplaşmasında da belirir. Bu, toprakla yağmurun, nehirle okyanusun, geceyle gündüzün, karanlıkla aydınlığın, ruhla maddenin kutuplaşmasıdır.

Gerçekte, asla sevgilisince aranmadan ortaya çıkmaz sevgili.

Sevginin yıldırımını düştü mü bu yüreğe, bil ki sevgi başverir yürekte.

Yüreğinde büyümeye başladı mı Tanrı sevgisi, hiç kuşku yok ki

sevmeye başlamıştır Tanrı seni.

Öbür el olmadan ses çıkmaz tek elden.

Tanrısal bilgelik kaderdir ve Tanrı'nın hükmü birbirimizin sevgilisi

kılmıştır bizi.

Alnımıza yazılan yazı uyarınca her parçası evrenin, eşleşiyor parçasıyla.

Akıllılara göre gök erkektir, yer kadın: yer besler büyütür göğün

attıklarını.

Yer sıcaklığını yitirince, gök ısıtır onu, tazeliğini ve nemini yitirince

gök yeniler onu.

Gök, karısına yiyecek aramaya çıkan bir koca gibi dolanır durur.

Ve yer ev kadınlığıyla uğraşır: çocuklara göz kulak olur ve onları

beslemeyi üstlenir.

Göge ve yere akıllı varlıklarmış gibi bakın, zira onlar akıllı varlıkların

yaptıklarını yapıyorlar.

Bu iki şey birbirinden zevk almıyorlarsa eğer, ne diye sevgililer gibi

sarmaş dolaş duruyorlar?

Nasıl açar yer olmadan çiçekler, bahar dalları?

Göğün suyu ısısı ne üretecekti o zaman?

Nasıl Tanrı erkeğin ve kadının içine, birlikleriyle dünyayı yok olmaktan

koruyacak isteği vermişse,

Her varlık parçasına, diğer parçaya istek aşıladı.

Gündüz ve Gece düşman görünürler dıştan, oysa aynı amaca

hizmet ederler.

Her biri ortak işlerini tamamlamak için birbirlerini sevmektedirler.

Gece olmazsa, insanoğlunun bedeni hiç bir kazanç elde etmez.

Gündüz harcamak için hiç bir şeyi olmaz.

Tüm sevgi çeşitlerinden önce var olan ve en temel sevgi kardeş sevgisidir. Bununla, bir başka insana gösterilen sorumluluğu, ilgiyi, saygıyı, onu tanımayı, onun yaşamını sürdürmesini istemeyi kastediyorum. Bu, İncil'de sözü edilen sevgidir; komşunu, kendini sever gibi sev. Kardeş sevgisi tüm insanları sevmektir. Ve tek kişiye ait olmaması en büyük özelliğidir. Kardeş sevgisinde tüm insanlıkla birleşme, dayanışma, kaynaşma vardır. Kardeş sevgisi, hepimizin tesviyenin gösterdiği gibi eşit olduğu düşüncesine dayanır. Hüner, zeka, bilgi farklılıkları tüm insanlardaki ortak insanlık özünün yanında önemsiz bir ayrıntıdır.

Kardeş sevgisi eşitler arasındaki sevgidir. Ne var ki, gerçekte eşitler olarak dahi her zaman eşit değildir. İnsan olduğumuza göre hepimizin yardıma gereksinimi, birinin çaresizliği, diğerininse güçlülüğü anlamına gelmez. Çaresizlik geçici bir durumdur, kişinin iki ayağı üzerinde durmasıysa, sürekli ve geneldir.

Çaresiz birini sevmek, yoksul ve yabancı birisini sevmek, kardeş sevgisinin ilk adımıdır. Kişinin kendi canından, kanından olanı sevmesi pek büyük bir başarı değildir. Hayvanlar da yavrularını sever, onları korurlar. Çaresiz kişi, yaşamı ona bağlı olduğu sürece efendisini sever. Çocuk, ana babasını, onlara gereksinim duyduğu sürece sever. Bir amaca yönelik olmayan sevgide ancak, gerçek sevgi açılıp, gelişir. Tevrat'ta insan sevgisinin ana nesnelere yoksullar, yabancılar, dul ve yetimlerin yer alması anlamıdır. İnsanın kendine duyduğu sevgide yardıma gereksinimi olan, zayıf, tedirgin insanlara duyduğu sevgide vardır. Acıma; bilme ve tanıma unsurlarını da içinde taşır. Tevrat "Yabancıların yüreğinden geçenleri anlamalısın" der. "Bir za-

manlar sen de Mısır topraklarında yabancıydın... öyleyse yabancıyı sev..."

Daha önce ifâde ettiğim gibi, anne sevgisi, çocuğun gereksinimlerinin koşulsuz karşılanmasıdır. Burada, daha önce yaptığım tanıma çok önemli bir nokta ekleyeceğim. Çocuğun yaşamının karşılanmamasının iki görünümü vardır. Bunlardan birincisi, çocuğun yaşamını koruyup, büyümesini sağlamak için gerekli olan sorumluluk ve bakımdır. İkincisiyse, korumanın çok daha ötelindedir. Bu, çocuğa yaşama sevgisi aşılama, ona, dünyaya gelmek, küçük bir kız ya da oğlan olmak, yaşamak güzeldir duygusunu vermektir. Bu anne sevgisinin iki görünümü de, İncil'deki yaratılış öyküsünde özlü olarak anlatılmaktadır. Tanrı dünyayı ve insanı yaratmıştır. Bu varoluşa duyulan ilk ilgi ve onaydır. Ama Tanrı, bu en küçük olguyu aşar ve ötesine geçer. Doğanın ve - insanın - yaratılmasının ardından her gün Tanrı "iyi oldu" der. Ebeveyn de çocuğa salt hayatta kalma isteğini değil yaşama sevincini de aşılar. Aynı düşünce, İncil'de, bir başka simgeyle açıklanır. Vaad edilmiş toprak-ki toprak her zaman ananın simgesidir-" süt ve bal ırmaklarının aktığı "yer olarak tanımlanır. Süt, sevginin ilk görünümünün ilgi ve onaylamanın simgesidir. Bal, yase-min tatlılığını, ona duyulan sevgiyi ve yaşamının mutluluğunu simgeler.

Eşitler arasındaki sevgi olan kardeş sevgisiyle, cinsel sevginin aksine anneyle çocuk arasındaki ilişki, eşitliğin tüm özelliklerini taşır. Biri tüm yardımları gereksinir, diğeri ise verir. Bu, başkalarını düşünen, bencil olmayan yapısından dolayı anne sevgisini, sevgilerin en yüce türü, ve tüm duygusal bağların en kutsalı olarak kabul edilir. Görünen odur ki anne sevgisinin gerçek başarısı, ananın küçük bebeğe karşı duyduğu sevgide değil, ananın büyüyen çocuğa duyduğu sevgide yatmaktadır. Büyüyen çocuğa duyulan sevgi, kendisi için birşey istemeyen sevgi, belki de en güç başarılabilecek sevgi dürtüsüdür.

Kardeş sevgisi eşitler arasındaki sevgi, anne sevgisi ise çaresize karşı duyulan sevgiydi. Birbirlerinden tüm farklılıklarına karşın, yapıları açısından ortak bir yanları vardır. Her ikisi de tek kişiyle sınırlı değildir. Eğer kardeşimi seviyorsam, tüm kardeşlerimi de seviyorumdur, eğer çocuğumu seviyorsam, tüm çocukları, benim yardımımı gereksinmeyen herkesi severim. Bu sevgilerin her ikisinde zıttı olan sevgi türü cinsel sevgidir. Bu, bir başka insanla tümüyle bir potada erime, onunla tek vücut olmaya duyulan şiddetli istektir. Bu yapısından dolayı,

genel değil özeldir. Belki de varolan sevgi biçimlerinin en aldaticısıdır.

Herşeyden önce, bu sevgi biçimi o ana kadar iki yabancı arasında var olan barikatların birden yıkılmasıyla, "aşık olmanın" yakıcı deneyimiyle karıştırılır. Daha önce de bu noktaya değindiğim gibi, bu ani yakınlaşma anı, yapısı gereği kısa ömürlüdür.

Cinsel sevgide kendine has bir şey vardır. Çocukluk, cinsel sevginin bu, kendine has yapısı, onun yanlış anlaşılmaktan doğan bir ilgi anlamı verilmesine neden olmaktadır. Birbirine "aşık", kendileri dışında başkasına hiçbir sevgi duymayan insana sıkça rastlanır. Bunların sevgisi gerçekte iki kişilik bencilliktir. Onlar kendilerini karşılıklı aynılaştıran iki insandır. Aynı olma sorununu, tek kişi olmayı, iki kişi yaşayarak çözümlerler. Yalnızlığın üstesinden gelmeyi başarabilirler. Ne var ki diğer insanlardan ayrı oldukları için birbirlerinden de ayırırlar ve kendilerine yabancılaşırlar. Bir olma deneyi boş bir hayaldir. Cinsel sevgi iki kişilik yalnızlıktır. Fakat sevdiği kişide insan tüm insanlığı, yaşayan ne varsa hepsini sever. İnsan, kendisini ancak bir tek kişiyle öylesine doyurucu ve bütünleyici bir kaynaşma içine sokabildiği için, başkalarını dışlar. Cinsel sevginin diğer insanları dışladığı an, sadece cinsel birleşme anı, insanın yaşamını tümüyle bir başkasına verdiği andır. - Kardeşçe sevgi anı değil -

Cinsel sevgi - eğer sevgiyse - tek önermesi vardır. Varlığının da derinlerinden seviyorum. Karşımdaki insanın varlığının derinliklerinde yaşıyorum. Aslında tüm insanlar benzerdirler. Hepimiz bir bütünün parçalarıyız. Bir bütünüz. Böyle olduğuna göre, kimi seversek sevelim, farketmemeli. Sevmek, temelinde kişinin yaşamını bütünüyle bir başkasıyla birleştirme arzusu ve istemidir. Evliliklerinin yıkılmazlığı düşüncesinin ardındaki mantık budur. Ve tabi ki, eşlerin birbirlerini seçmediği ama birbirleri için seçtikleri gelenekçi evliliklerin de ardında aynı mantık yatmaktadır.

Kişi cinsel sevgide önemli bir etmeni, istemi gözden geçirir. Birisini sevmek sadece güçlü bir duygu değildir; bir düşünce, bir yargı, verilen bir sözdür. Eğer sevgi sadece bir duygu olsaydı, karşılıklı verilen sonuza kadar sevme sözlerinin hiçbir temeli kalmazdı.

Sevgi kavramının çeşitli nesnelere yönelmesi, hiç kimsede tepki yaratmayıp, başkalarını sevmenin erdem olduğu yaygın bir inançken, insanın kendini sevmesi günah kabul edilmiştir. "Kendini sevme"

bencillikle eş tutulmuş, kendimizi sevdiğimiz anda başkalarına başkalarını az seveceğimize inanılmıştır. Calvin, kendini sevmekten "veba" diye söz eder. Freud, kendini sevmeyi ruh bilim açısından ele almış ve narsizm olarak nitelemiştir. Libido'nun kendine dönmesidir.

Narsizm, insan gelişmesinin ilk evresidir. Yaşamınındaha sonraki evrelerinde narsizme dönen kişi sevme yetkisini yitirir. En uç noktası ise çıldırmaktır. Freud sevginin, Libido'nun tezahüründen başka bir şey olmadığını, bu tezahürün ise, ya başkalarına yönelik sevme, ya da kendine yönelik, kendini sevme biçiminde olabileceğini kabul eder. Böylece sevme ile kendini - sevme arasında özel bir bağlantı vardır.

Bencillikle, kendini sevmenin ruhsalbilimsel görünümünü tartışmadan önce, başkalarına karşı duyulan sevgiyle kişinin kendine duyduğu sevginin birlikte olamayacağı savının mantıksal yanlışı sergilenmelidir. Eğer bir insan olarak komşumu sevmem bir erdem ise, - bir insan olduğuma göre - benim de kendimi sevmem bir erdemdir. Beni içine almayan hiç bir insan kavramı yoktur. Böyle bir savı öne süren öğretisi, daha başında kendisinin çelişkili olduğunu kanıtlamaktadır. İncil'deki "komşunu kendin kadar sev" öğüdü, insanın kendi bütünlüğüne ve eşsizliğine göstereceği sevginin, kendine olan sevgi ve anlayıştan ayrı tutulamayacağını belirtmektedir. Kendime duyduğum sevgi, başkalarına duyduğum sevgiye, kopartılmayacak kadar sağlam kaynaktır.

Sadece başkaları değil, biz kendimiz de duygu ve davranışlarımızın "nesnesi"yizdir. Başkalarına karşı takındığımız tavırla kendimize karşı olan tutumumuz çelişmez. Aksine temelden bağlaşıktır. Tartıştığımız konuya ilişkin olarak bunun anlamı şudur: Başkalarına karşı duyduğumuz sevgi kendimize olan sevginin alması değilidir. Tam tersine, kendine karşı sevgi, başkalarını sevebilme yetkisine sahip olanlarda görülmektedir. Kural olarak sevgi, insanın kendine duyduğu ilgiyle, "nesne" arasında bölünemez. Gerçek sevgi üreticiliğin sergilenmesi ve ilgi, saygı, sorumluluk ve bilginin ifadesidir. Sevgi bir-başkası tarafından etkilenme anlamında bir etki değildir. Kökleri insanı sevebilme yetkisine uzanan, sevilen insanın gelişip, mutlu olması için verilen çabadır.

Kendini sevme üzerine düşünceler Meister Eckhart'ın sözlerinden daha güzel özetlenemez. "Eğer kendinizi severseniz, başkalarını da

kendiniz kadar seversiniz. Bir başkasını kendinizi sevdiğinizden daha az seviyorsanız, kendinizi sevmekte gerçek bir başarı sağlayamazsınız. Fakat kendiniz de dahil herkesi bir seversiniz, onları tek bir kişi gibi severseniz, bu kişi hem Tanrı, hem insandır. Böylece, kendini ve diğerlerini aynı şekilde seven kişi yüce ve dürüst bir kişidir."

Konuşmamın daha önceki bölümlerinde sevme gereksinimimizin altında ayrı olma duygusunun yattığını ve ayrılma kaygısını yenmenin, birleşmeyle son bulduğunu belirtmiştim. Sevginin dinsel biçimi olan Tanrı sevgisi de bir başka anlama gelmez. O da ayrı olmanın üstesinden gelme ve birliğe ulaşma gereksiniminde çıkar. Aslında insan sevgisi gibi Tanrı sevgisinin de bu çok farklı niteliği ve yönü vardır.

İster tek Tanrılı olsun, ister çok Tanrılı, Tanrılı dinlerin tümünde Tanrı en yüce değer, en çok aranan iyiliğin simgesidir. Bu yüzden Tanrı kavramı, insanın istediği en iyi şeye göre özgün anlamlar almaktadır. Şu halde, Tanrı kavramını anlamak için çözümlenmeye Tanrıya tapan kişinin karakter yapısının çözümlenmesinden başlamalıyız.

Çağdaş dinlerde en ilkelinden, en gelişmiş, üst düzeye varmışına kadar tüm aşamaları bulabiliriz. "Tanrı" sözcüğü kabile şefini ifade ettiği kadar, "mutlak hiçliği" de ifade etmektedir. Aynı şekilde, Freud'un gösterdiği gibi herkes bilinç dışında çaresiz bebekliğinden başlayarak tüm evreleri bulundurur.

Kesin olan tek şey vardır: Kişinin Tanrıya duyduğu sevginin gerçek niteliği çokluk bilinç dışıdır. - Sevginin ne olduğuna ilişkin olgunlaşmış bir düşünce ile sarılıp akla uygun hale getirilmiştir. İnsan sevgisi bundan da öte kişinin ailesiyle olan ilişkisine doğrudan bağlıdır ve son çözümlenmede içinde yaşadığı toplum yapısına dayanmaktadır. Eğer toplum yapısı bir otoriteye boyun eğiyorsa, ister otorite açık ve seçik görülsün, ister kamu düşüncesiyle genel olsun - bu kavram olgunlaşmış kavramlardan çok uzaklarda bulunacaktır.

Konuya mesleğimiz açısından yaklaştığımızda, insanlık için sevgi mabedi kurmak ifadesi ile sembolik olarak dış yaşamda edinilen kör inanç, bencillik ve ihtiras gibi kötü duygulardan kurtularak, kendilerini kontrol ederek böylece iyiye güzele ve doğruya yönelen insanların iş ve elbirliği ile oluşturdukları toplumda akıl ve hikmetin kurduğu,

kuvvetin gerçekleştirdiği, güzelliğin süslediği muhteşem yapının yükselmesi ülküsü anlatılmaktadır.

Dış yaşamda edinilen kötü duygulardan kurtulmak için kendi kendimizi tanıyarak, bilerek ve eğiterek yüceltmeye çalışırız. Bu çalışmaya ham taşı yontarak başlarız. İnsanlık için sevgi mâbedi kurarken her taşın iyi işlenmiş olması yetmez. Her taşın diğerleri ile uyuşması gerekir. Bu da ahlâki değerlerin toplumun tüm bireylerince benimsenmiş olmasına her alanda aklın ve bilginin egemenliğine, insanlar arasında sevgi ve ahengin kurulmasına bağlıdır.

Masonlukta, her şeyin özünde insanları sevmek yatar ki bu da kendini bilmekle başlar. Sevgiye insanları birbirine çeken kuvvet de diyebiliriz. Bunun tersi olan güçler kin, önyargı, bencillik ve katı yüreklilik bizi ülkemizden uzaklaştırmaya neden olur.

Masonlukta konu olan sevgi, insanı özellikle ve öncelikle insana ve insanların oluşturduğu topluma karşı beslediği sevgidir. Sevgi toplumsal birliğin temelidir. Kötülükleri, çekişmeleri, çatışmaları, kini, kıskançlığı, bencilliği ve umursamazlığı giderir.

Ancak insan yaşamı boyunca karşılaştığı olay ve olguların etkisi altında kalarak başkalarından almayı beklediği sevgiyi onlardan esirgemeye yönelir. Bu insanların vermektен çok alma eğilimlerinin de ifadesidir. İnsanoğlu sevgiye de bir alış-veriş olarak bakmaktadır. Aldığı verdiğinin üzerinde olmalıdır. Sevgisel hayatı da bu temel üzerine kuruludur. Sevilirse sevmeye çabalar. Verdiğini alamayınca küskün, mutsuz, alıngan olur. Çünkü bu alış-verişte zarar etmiştir.

İnsan bu alış-veriş düzeninden kurtulmadıkça sevemez, sevilemez, huzura kavuşamaz. Masonik kardeş Sevgisi hiç bir kan ya da aile bağına dayanmadığı için bilinçli bir sevgidir. Bu sevgi güven, dayanışma, bütünleşme ve birlik içinde güçlenmeyi sağlar. İnsanlar ve insanlık için sevgi mabedi kurmak, bu tür bir sevginin tüm insanlık alemine yayılmasıyla mümkündür.

Bir Masonun sevgisinin boyutları; gönlünde inşa etmeyi amaç edindiği insanlık mabedinin duvarları gibi sınır tanımaz olmalı, her yönde yayılarak evreni sarmaya yönelmelidir.

Mabetlerimizde yaptığımız çalışmalar, olgunlaşma yolunda bizim en büyük yardımcımızdır. Mabetlerimiz, kendimizi sürekli olgunlaşma-

ya çalıştığımız, benliğimizde yer alan olumlu yanların olumsuzlara üstün gelmesi amacıyla kendimizi eğittiğimiz kutsal bir ortamdır. Olgunlaştığımız ve geliştirdiğimiz sevgi ortamını, dış aleme yaymak, çevremizdeki insanlara kendi taşlarını yontmada elimizden geldiğince yardımcı olmak bizim mesleki görevimizdir.

Dileriz Evrenin Ulu Mimarı, insanlar ve insanlık için bir sevgi mâbedi oluşturmaya çalışan bizlere, bu yolda yardımını esirgemesin, bizlere ve yeryüzündeki tüm insanlara yardım etsin, Kardeşlik sevgisi her yana yayılsın.

Dileriz öyle olsun.

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İSTANBUL			
İDEAL	Başar Nuhuğlu, Levent Bilgiç, Ali Can Erzi, Ufuk Aksoy, Semih Alşar, Cem Uygur	21. yy'a girerken Yükselen Değerlerimiz	03.05.1999
KÜLTÜR	Tamer Ayan	Merdiven Sembolizması	30.04.1999
	Gürdal Çeliköz	Bir Masonun Manevî Avadanlığı	14.05.1999
ÜLKÜ	Runa Sontaş	Giyinme ve Masonik Kıyafet	04.03.1999
	Reşit Ata	Mason Kimliğinin Oluşması	18.03.1999
	Yüksel Öcal	Dünyada Masonluğa Karşit Girişimler	01.04.1999
	Ahmet Kurtaran	Dilde Değil Fiilde Masonluk	15.04.1999
	Tanju Koray	Masonluk ve Ezoterizm	13.05.1999
HÜRRİYET	Hayati Mitrani	Başarı ve Basiret	06.04.1999
	Cem Kum	Atatürk'ün Askeri Kişiliği, Taktik, Strateji ve Büyük Strateji	

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
		Açısından Değerlendirilmesi	20.04.1999
SEVGİ	Ayhan Gökçen	Evrenin Ulu Mimarı	04.05.1999
	Yunus Çelik	Küreselleşme ve Yeni Gerçekler	12.04.1999
	Necdet Egeran	Masonluktan Topluma Neler Yansımıştır?	26.04.1999
ATLAS	Bülent Nart	Ülkümüz-Multuluk Mâbedi	24.05.1999
	Ömer Köksal	Gri Tonu	24.03.1999
	Hüseyin Yarsuvat	Türkiye Futbol Federasyonu ve Yayın Hakları	07.04.1999
MÜSAVAT	Musa Albukrek	İzafi Yalnızlık	05.05.1999
	Osman Semenoğlu	Aydınlanma Çağı ve M.:luk	11.05.1999
	Doğan Yalın	Bilimsel Rasyonalizm ve Hermetiz (Yakın Zamanlardaki Gelişmeler)	12.03.1999
LİBERTAS	Oryal Güventürk	Büyük Loca	07.05.1999
	İlhan Taylan	Atatürk Devrimleri	17.03.1999
	Erdem Cever	Pamuk Eğirme	28.04.1999
HAKİKAT	Anıl Sarıbayraktar	Agap ve Kardeş Sofrası	26.05.1999
	Pluton Kıryazi	Üstün M.: Görevleri	22.04.1999
	AHENK	Necdet Egeran	Başlangıcından Günümüze Türkiye'de M.:luğun Girişimi ve 21. Yüzyılda M.:luk
FAZİLET	Naif Timur	İnsan Hakları ve Bu Hakların Gelişmesinde M.:ların Rolü	13.04.1999
	Zeki Karakimseli	Masonik Sembolizma	11.05.1999
	Arif Akgün	İnsanın Kökenleri ve İlk İnişyeler	08.16.1999
ERENLER	Veysel Dikmen	Tekris Felsefesi	07.05.1999
DELTA	Salvo Yaşar Bahar	İki Sütun	10.05.1999
SADIK DOSTLAR	Sahir Talât Akev	Türk Masonluğunda 90. Yıl ve Sonrası	11.03.1999
	Cumhur Ferman	Değişim Sürecinin Temel Sorunları	25.03.1999
	Nusret Semi	Felsefi ve Masonik Açıdan Atatürk	08.04.1999
ÜLKE	Nişan Sönmez	Nafaka	22.04.1999
	Halük Sel ve İzzet Evin	Mimar Sinan	06.05.1999
	Yusuf Nomal	Akil ve Hikmet	05.05.1999
	Cem Kum	1909 Örcesi Türkiye'de Masonluk Hareketleri	18.05.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Coşkun Gözendor	1909-1939 Yılları Türkiye'de Masonluğun Kuruluşu ve Gelişmeleri ile Ara Verilme	18.05.1999
	Koray DARGA, Ali Çakır, Tunçu Sanad	Dönemi	01.06.1999
	Coşkun Gözendor	1965 Olayları	01.06.1999
ŞEFKAT	Haluk Kulen	Ka.: 'lık Üzerine	05.04.1999
	Tamer Ayan	Merdiven Sembolizması	19.04.1999
	Pulad Verbas	Üçgen Sembolizması	03.05.1999
	Yüksel İnel	İçimizdeki Mâbed'in Gizemli Yapısı	17.05.1999
HÜMANİTAS	Osman Semenoğlu	Aydınlanma Çağı ve Masonluk	11.05.1999
HULÛS	Lefter Karakaş	Büyüm İnişyeler	14.04.1999
	Lefter Karakaş	Masonik Seçmeler	12.05.1999
FREEDOM	Beşir Erekmán	Dünya Petrol Politikası ve Türkiye'nin Yeri	29.04.1999
	Yusuf De Eskinazis	Quo Vadis Türk Ekonomisi	13.05.1999
DEVİRİM	Milko Özbahar	Washington'daki M.: 'lik Düzen	24.03.1999
	Osman Altınay	Semboller ve Allegoriler	07.04.1999
	Ahmet Erözenci	Prostat, Sağlığımız ve Kutsallık	21.04.1999
	Naif Timur	İnsan Hakları ve Bu Hakların Gelişmesinde Masonların Rolü	05.05.1999
PINAR	Gündüz Uğural	M.: 'lukta Ketumiyet	09.03.1999
	Ali Doğan Öztunç	Gerçek Mason ve Gerçek	20.04.1999
	İnal GÖRAL, Bülent Kavaklı	Aydınlanma	04.05.1999
	İrfan Yazıcı	M.: 'lik Disiplin	18.05.1999
	Fahrettin Ocan	Taassup, Cahalet, Hür Düşünce	15.06.1999
SEVENLER	Bilgin Turnalı	Modern Amerikan Sinemasında Karşılaşılan Masonik Ögeler	19.03.1999
	Hayri Araboğlu, Melih Sunay	Hoşgörü	16.04.1999
HİSAR	Demir Tiryaki	Genetik Bilginin serüveni	16.03.1999
	Tunç Timurkan	Masonlukta 20 Yıllık Strateji	11.05.1999
ÜÇGEN	Tamer Ayan	Devam ve Mâzeret Etiketi	12.03.1999
	Erdoğan Ersever	Bu Dilin Ustaları	21.05.1999
ÜÇİŞİK	Üzeyir Garih	İş Dünyası ve Masonluk	15.03.1999
	Yöneten: Can Kapyalı, Ahmet S. Şimşir, Ahmet Cerenoğlu, Semih Abbasoğlu, Fahrettin Süer	Mevsimler	12.04.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
GÜN ÖZLEM	Oktay Gündoğdu	1923'den 1935'e Kadar Ülkemizdeki Masonik Gelişmeler	26.04.1999
	Fadıl Altop	Dostluk	24.05.1999
	Murat Dağal	Simya	01.04.1999
	Hüseyin Karadeniz, Metin Süalp	Rönesans Dönemi Düşünce	22.03.1999
	Atilla Tankut, Mecit Ően	18-20. yy'da Düşünce Akımları	05.04.1999
	Hüseyin Afşar, Halûk Giray	Osmanlı'dan Günümüze Eğitim	19.04.1999
	Behiç Çağal, Hidayet Çıldır	Ülkelerin Farklı Eğitimleri	03.05.1999
	Melih Özensel, Enis Fosforoğlu	Kültür ve Eğitim	17.05.1999
	Metin Delevi	Prince Hall Masonluğu	04.03.1999
	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	18.03.1999
BAŐAK	Yılmaz Altuğ	Sevginin Düşmanı Terör	18.04.1999
	Behzat Rizvani	Sevgi ve Dostluk	15.04.1999
	Tanju Koray	Çalışma Tablosunun Öyküsü	16.04.1999
	Ahmet Erman	Kalfalık Üzerine	14.05.1999
İREM	Refik Birand	Sonsuzluk Kavramı Üzerine	28.05.1999
	Kaya Energin	Masonluğa Başlarken	11.06.1999
	Alber J. Bahar	Masonik Alıntılar	11.03.1999
	Ali Sait Sevgener	İçimdeki Ben	08.04.1999
	Ali Canbolat	Akıl ve Bilgelik	22.04.1999
EVREN	Kemal Aksüyek, İrem Muh.: L.: 'dan Ateş Hanibu	Türkiye'de Havacılık	06.05.1999
	Erol Akçam	Osmanlı Devlet'inin 700. Kuruluş Yılı	19.03.1999
	İbrahim Ataç	Batıdaki M.: luğa Benzer Bir kurum Őövalyeliđi	02.04.1999
PİRAMİT	C. Asım Kutlu	Masonluk ve Empati	16.04.1999
	Onur Ayangil	Rönesans Resminin Masonik Yorumu	14.05.1999
	Ayhan Ispalar	Bilgi Teknolojilerinin; Bugünün, Yarını ve Toplumsal Etkileri	27.04.1999
	Lami Tümay	Evrensel Sevgi Üzerine	11.05.1999
NİLÜFER	Veysel Aydın Akovalıgil	Evrensellik, Çağdaşlık ve Masonluk	25.05.1999
	İlyas Başpınar	Gül Sembölü	25.05.1999
	Üzeyir Garih	İş Dünyası ve Masonluk	15.03.1999
BURÇ	Turhan Bağdat	Yunus Emre Felsefesi ve Sevgisi	26.04.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
SEMBOL	Serdar Oğuzoğlu, Ahmet Okar, Mehmet Pınar Dalkır	Ővallyelik, Katharlar, Ahilik	10.05.1999
	Üzeyir Garih	İŞ DÜnyası ve Mesleğimiz	08.03.1999
	Ahmet Erman	2000 Yılına Girerken Masonluk	22.03.1999
	Tamer Ayan	Merdiven Sembolizması	05.04.1999
	KonuŐmacılar: Adnan Biricik, KürŐat Alınıağık, Salih Aksoy	Ömer HAYYAM	03.05.1999
GÜVEN	Lütfü Çalık, Selim Öztrevess	Hasenat ve Hazine Anlamı	04.03.1999
	Aktan Okan	Gelde ŐaŐma	18.03.1999
	Tamer Ayan	Devam ve Mâzeret Etiketi	15.04.1999
	Demir Tiryaki	DNA'nın serüveni	13.05.1999
	MEŐALE	Atilla Erdemli	Avuçlarımdaki Cennet
ANADOLU	Hüsnü Göksel	Bir Masonun Dünya Görüşü	20.04.1999
	Gökhhan Őakar, Uygun Kızılkör, Emre Paksoy, Tunç Selers	Sevgi ve Hoşgörü	18.05.1999
	Ahmet Kurtaran	KuruluŐtan Bugüne Anadolu Muh.: L.: 'sı	04.05.1999
	Akın Paksoy, Yüksel Önel, Osman İŞmen, İrfan Hunca, Servet Sepkin	Evrenin Geometrik Düzeni	01.06.1999
	RaŐit Temel	Hakikatler	15.06.1999
AKIL VE HİKMET	Ahmet Arol	Anadolu Düşüncesini ve Masonluk	13.04.1999
	Metin Aycıl	Budha	11.05.1999
	Tamer Ayan	Merdiven Sembolizması	25.03.1999
	Mahfi Eğilmez	Türkiye Ekonomisi	08.04.1999
	Nusret Semi	Felsefi ve Masonik Açıdan Atatürk	03.06.1999
BOĞAZİÇİ	Tamer Ayan	Merdiven Sembolizması	10.03.1999
	Mete Akyol	Çanakkale Zaferini ve Bilmediklerimiz	24.03.1999
	Hasan Karabey	Mimarlık, Mâbedler, Süleyman Mâbedi	07.04.1999
YEDİTEPE	Pulat Verbas	Üçgen'in sembolizması	04.03.1999
	Kaya Kerim Ekinci	3. T. Görev ve Sorumluluklarımız Yerine Getiriyor muyuz?	15.04.1999
GÖNYE	Kaya Paşakay	Mozart K.: ve Masonik yaşamı	29.04.1999
	Turgay Sarıca	Hürriyet mason için neden Gerekli?	26.04.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
GÜZEL İSTANBUL	Ahmet Dinççağ	Yetişkin Nasıl Öğrenir?	10.05.1999
	Tamer Ayan	Merdiven Sembolizması	26.03.1999
	Ahmet Madenci	21. Yüzyıl'a Girerken Türk Dili ve Masonik terminoloji	09.04.1999
GÜNIŐİŐİ	Necdet Egeran	Masonluk'ta 50. Yılım	07.05.1999
	Ali İkizkaya	Sembol ve Allegori	21.05.1999
	Muammer Topaloğlu	Görev	08.03.1999
	Nusret Semi	Masonlukta Gerçek, Hikmet, Hakikat Kavramları ve 4. Sütun	22.03.1999
	Fikret Nemli	Müzik ve Şiir	05.04.1999
	Nejat Gürkan	Ahlâk, Eğitim, Kültür ve Özgürlük	19.04.1999
	Adnan İşgör	Genler ve Kopyalama	19.04.1999
TANYERİ	Ahmet Erman	21. Yüzyılda Masonluk	03.05.1999
	Tunç Timurkan	Başka Bir Açıdan Masonluk Tarihi	14.05.1999
SADAKAT	Hasan Ataşoğlu	Melik Süleyman ve Hiram	09.03.1999
	Tunç Timurkan	Türk Masonluğunda 20 Yıllık Strateji	23.03.1999
	Ahmet Erman	21. Yüzyılda Masonluk	06.04.1999
	Erdal Vidari	Filantropik Yönü ile Amerikan Masonluğu	04.05.1999
MARMARA	Melih Nuri Şabanoğlu	Eski Mısır'da Ezoterizm	12.04.1999
SABAH GÜNEŐİ	Ertem Kalaycioğlu	Taşçı Kalem, Bilim ve Öğrenim	12.04.1999
	İlhan Doğan	Felsefe, M.lik Felsefe, Kültür	10.05.1999
DOSTLUK	Ahmet Erman	21. Yüzyılda Masonluk	12.04.1999
	Davut Berker	Hep Aynı Şeyi Konuşmak Zorunda mıyız?	26.04.1999
GELİŞİM	Ünver Anıl	Sosyo-Ekonomik Oluşumun İnsan Üzerindeki Etkisi ve Masonluk	13.04.1999
	Cihat Erginsoy	Kendini Beğenmişlik ve Kendini Küçük Görme	27.04.1999
	Burçin Orhon	Varoluşçuluk	11.05.1999
ONUR	Volkan Erkal	Hür Masonlukta Hakikati Arama Gereği	25.05.1999
	Neşet Akdağ	Vizyon Değerler Üzerine	02.03.1999
	Behzat Rizvani	Sevgi ve Dostluk	27.04.1999
UMUT	Zafer Sarıyer	Mâzeretler ve Devamsızlık Hakkında	11.05.1999
	Ömer Köker	Gizemli Firavun Tuthan Kamun	08.03.1999
	Naif Timur	Neden Sevgi	22.03.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
YAKACIK	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	05.04.1999
	Tamer Ayan	Obediyans ve Jüridiksiyon, Rit ve Order Kavramı	22.03.1999
KADIKÖY	Cemil Soğukçelik, Kerim Mehmetzâde	Türk Kültürünün Tarihsel Değişimi; Türklerin Tarih Boyunca Kullandıkları Alfabeler	19.04.1999
	Necdet Egeran	Masonik Kültür Hakkında Sohbet	31.05.1999
	Erdoğan Kibarar	Landmarklar	08.03.1999
	Nusret Semi	Masonik Açıdan ATATÜRK	05.04.1999
GEOMETRİ	Osman Yiğit	Akıl ve Özgürlük	19.04.1999
	Fatih Mehmet Ertimur	Masonluğun Şafağında İngiltere: 1662-1712	03.05.1999
	Kâmil Aksoy	Türkçe ve Ulus, Devlet'te Ulus Dilinin Yeri	17.05.1999
	Ömer Faruk Kurt	En Uzak Olanı Sevmek	31.05.1999
	Tanju Koray	Sofra Etiketi	24.03.1999
DOĞU	Tamer Ayan	Shrine Örgütü	07.04.1999
	Necmettin Pamir	Konuşma Etiketi	05.05.1999
	Mustafa Zerin	Hoşgörü	23.03.1999
	Osman Bayıksel	Nerede Çalışıyoruz?	06.04.1999
	Yılmaz Bahadır	Landmarklar	20.04.1999
ÜLKÜM	Tuncay Şahin	Prensipler	04.05.1999
	Atalay Tarlabası	Zertüşt ve Dualite	18.05.1999
	Tamer Ayan	Merdiven Sembolizması	01.06.1999
	Tamen Ayan	Amasonik İnsaniyet Kurumu; Shrine	04.05.1999
	Fadıl Altop	Dostluk	20.04.1999
UFUK	Haldun Ataturan	Otizm, Yağmur Adam Üzerine Söyleşi	18.05.1999
	Natik Ölçen	25. Yılın Tatlı Hatıraları	05.03.1999
	Serdar Çiloğlu	İstanbul Tarihi ve İstanbul'da Masonluğun Gelişimi	19.03.1999
	Ceyhun Gürenli	Ritüelikle Açıdan Masonluk	16.04.1999
	Pulat Verbas	Üçgenin Sembolizması	30.04.1999
DORUK	Ekmel Ünlüsan	Masonluk ve Mimarlık	14.05.1999
	Levent Dirlik	Kültür, Uygarlık ve Masonluk	28.05.1999
	Ferhan Dinçer	Salim Rıza'dan Nur-u Ziya'ya	02.03.1999
	E. Necdet Egeran	Masonluğun Sanatı, Kanunu ve Misyonu	16.03.1999
	Celil Layiktez	İttihat ve Terakki, Karbonarizm ve Masonluk	13.04.1999
	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	27.04.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ÖRS	Mişel Yahni	Süleyman Mâbedi	11.03.1999
	Okan IŞın	İnsanlık Tarihi Boyunca İnsan İdeali	25.03.1999
	Mete Akyol	Medya ve Kamuoyu İliŐisi	06.05.1999
	Hüseyin İnan	Mustafa İNAN K..imiz	20.05.1999
GRANİT	Celil Layiktez	Bir Loca KuruluŐuna (1909) kadar Türk Masonluğu	15.03.1999
	İsmail Hakkı Demirci	Masonluğun Dört Temel Erdemi	12.04.1999
	Ali Rıza Koray	Duygusal Zekâ	26.04.1999
	Adnan Alptekin	Yaşayan ve YaŐadıkça Değişen İstanbul	10.05.1999
	Salih Evcilerli	İnsan Olabilmek İçin	08.04.1999
	Can Kapyalı, Ahmet Seran Şimşir, Ahmet Ceranoğlu, Semir Abbasoğlu, Fahrettin Sürer	Mevsimler	22.04.1999
SABAH YILDIZI	Ahmet Erman	A.B.D.'nin Kuruluşunda ve Anayasasının Hazırlanmasında M.:luğun etkileri	06.05.1999
	Zafer Doğan	21. Yüzyıla Girerken Masonluk	20.05.1999
	Orhan Çekiç	Güzellik	15.03.1999
		Masonik Felsefe bağlamında Atatürk Düşüncesi ve Cumhuriyetin İlk Döneminde	10.05.1999
GÜNEY	Tamer Ayan	Merdiven Sembolizması	04.03.1999
	RüŐtü Çelebioğlu	Türk Dilindeki Sorunlar ve Masonlara Düşen Görevler	15.04.1999
	Mehmet Hazer Akın	Rit'ler, OluŐumları ve Spekülatif M.:luktaki Yeri	08.03.1999
	Süha Tuğrul Aksoy	Globalleşme-Aksamalar	22.03.1999
	Ergun Zoga	Ahlâk ve Masonlik Ahlâk	19.04.1999
ALTAR	Turgay Koçak	Sevgi	03.05.1999
	Erdal Vidori	Amerikan MaŐonluĐunda Şefkat ve İnsan Sevgisi	31.05.1999
	Dursun Buğra	Landmarklar, Eski Mükellefiyetler ve Anderson Yasaları	23.03.1999
	Celil Layiktez	Türkiye'deki Masonluk Tarihi	06.04.1999
	Salih Akkaya	Ç.: D.: 'sinin Felsefesi	04.05.1999
	Koray Darga, Ali Çakır, Tunç Őanad	1948 Yılından Günümüze Kadar Türkiye'de Masonluk	01.06.1999
	Coşkun Gözendor	1965 Olayları	01.06.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH	
NAR	Hazer Akın	Ritlerin Oluőumları, Benzerlik ve Farklılıkları, Spekülatif Masonlukta Yeri	12.04.1999	
	Ahmet Ergin	Mühendislik ve Masonluk	10.05.1999	
	Tunçay Őanlı	Milliyetçilik ve Atatürk	10.05.1999	
YÜCEL	Ergun Çobanoğlu	Hakikat Yolunda Nereden Nereye?	29.04.1999	
	Tamer Ayan	Devam ve Mâzeret Etiketi	15.04.1999	
	Ali Doğan Öztunç	Gerçek Masonluk ve Gerçek	13.05.1999	
Ş. Mehmet Ömür, Ali Abbas Şahin, Korcan Kurtoğlu, Mehmet Toplar		Retorik	27.05.1999	
	GÜZELLİK	Engin Öktemir	J.W. Goethe K.:	06.04.1999
		Emrullah Taőındı	Günümüzde Göz ve Hastalıkları	04.05.1999
KÜRE	Haldun Ata Turan	Otizm "Yağmur Adam Üzerine Söyleşi"	18.05.1999	
	Tamer Ayan	Merdiven Sembolizması	08.03.1999	
	Orhan Tengiz	Sevgi	05.04.1999	
ÇEKİÇ	Tanju Koray	Ezoterizm	03.05.1999	
	Leon Saporta	M.lik Eğitim	17.05.1999	
	Tanju Koray	Haklar Görevler Yetkiler	02.03.1999	
TAŞ OCAğI	Gürdal Çeliköz	Bir Masonun Manevî Avadanlığı: Kardeş Sevgisi	16.03.1999	
	Yılmaz Suner	2. Derecenin Bilgileri Hakkında	17.04.1999	
	Ahmet Erman	21. Yüzyıla Girerken Masonluk	11.05.1999	
MİMAR HİRAM	Fuat Altınsoy	Yâren Örgütü ve Yârenlik	24.03.1999	
	Akman Gökçakan	Masonlukta Teőkilat ve Ritler	07.04.1999	
	Tamer Ayan	Obediyan - Jüridiksiyon - Rit - Order Kavramları	21.04.1999	
ANIT	Ferhat Akat	Ham Taşın Sevimi	17.03.1999	
	Muhittin Türel	New York R. : L. :'sı Mâbetlerinin Gezinti İzlenimleri	14.04.1999	
	Haluk Bitek	4. Büyük Üs. : Rıza Tefik BÖLÜKBAŐI Renkli Bir Kiőlik, Çelişkili Bir Hayat	28.04.1999	
KÖRFEZ	Yusuf Bahar	DEMİNG Felsefesinin 14 İlkesi	09.06.1999	
	Ahmet Erman	2000 Yılına Girerken Masonluğun Durumu ve Geleceği	12.04.1999	
	Tanju Koray	Ezoterizm	26.04.1999	
KÖRFEZ	Tanju Koray	Ezoterim	10.05.1999	
	Tanju Koray	Görevler, Yetkiler, Haklar	18.03.1999	

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ZEYTİNDALI	Suha Umur	İki Büyük Üs.: Hakkında	26.03.1999
	Tunç Timurkan	Türk Masonluğunda 20 Yıllık Strateji	09.04.1999
	Tamer Ayan	Devam ve Mâzeretler Etiketi	07.05.1999
	Celil Layiktez	1935 Olayları	21.05.1999
IRMAK	İbrahim Erentay	3. D.: Felsefesi	16.03.1999
	Aytaç Manço	3. D.: Felsefesi	13.04.1999
SEBAT	Yüksel İnelman	Sufilik ve Masonluk	06.04.1999
	Doğan Güvenç	Evrensel Müzik Üzerine	20.04.1999
	Şinasi Afacan	Rehberlik	04.05.1999
RÖNESANS	Ahmet Timurkan	Tanrı ve İnsanlar	06.04.1999
	Hasan Karabey	Ev	18.05.1999

ANKARA

UYANIŞ	Fuat Göksel	Millennium	05.03.1999
	Tamer Ayan	Merdiven Sembolizması	19.03.1999
	Remzi Sanver	İnisiyasyonun Metadolojisi ve Masonluk	02.05.1999
DOğUŞ	Ziya Tanalı	Masonluk Üstüne	16.04.1999
	Enis Tunga	İnsan Hakları ve Masonluk	13.04.1999
	Sezai Yılmaz	M.:luğun Kadim Kökeni ve İnsanın Unutulmuş Tarihi	25.05.1999
YÜKSELİŞ	Ali Emin Gürsan	Osmanlıda Musiki	04.03.1999
	Çetin Öner	Osmanlıda Vefa Örneği Bir Adam: Adam MİSKİYEWİTCH	18.03.1999
	Erdem Yormuk	Kadınlar Neden M.: Olmaz	20.05.1999
	Fuat Göksel	Söz Vermek	22.03.1999
BİLGİ	İsmail Orcan	Ritüelik Çalışmalar	26.04.1999
	Atilla Akalın	Hürriyetler	17.03.1999
BARIŞ	Halûk Gökçeoğlu	Sokak Çocukları	07.04.1999
	Zafer Haşçelik	Ölüm Üzerine Düşünceler	19.04.1999
	Ercan Tura	Geçiş Kelimesi Üzerine	03.05.1999
DİK MEN	Haluk Günuğur	M.:ik Tekâmül	17.05.1999
	Murat Bozkurt	Osmanlı İmparatorluğunda Kardeş Katliamı	04.03.1999
	Zafer Baltacıoğlu	Dünya Ticaret Örgütünde Türkiye'nin Yeri	18.03.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Engin Türel	Arkadaşlar Nasıl Kaybedilir?	15.04.1999
	Mehmet Mutlu	Budist Felsefede M.:ik Öğeler	29.04.1999
	Pulat Oktan	Gönye ve Pergelin Çin Sembolizmasındaki Yeri	06.05.1999
	Adnan Şerifoğlu	Otoritelere İtaat Etme	20.05.1999
YILDIZ	Sabit Ağaoğlu	M.:ik Davranış	11.03.1999
	Ateş Şenol	Pisagor	25.03.1999
	Seyhun Tunaşar	Mutezile	08.04.1999
	Okan Üçer	Platon ve Yeni Platonculukta Ruh Anlayışı	22.04.1999
	Selman Ungan	Zerdüş'te ve Mandeizm	13.05.1999
ÇANKAYA	Ömer Lâlik	Türk M.:luğunun 90. Yılı, Dünyadaki Yeri ve Geleceği	14.05.1999
ARAYIŞ	Rahmit Tunçalp	M.:luğun Temel Prensipleri	02.03.1999
	Lütfü Şanal Görgün	Bencillik	06.04.1999
	Ekrem Törüner	M.:ik Adap	20.04.1999
ÜÇGÜL	Fevzi Akansel	M.:luğun Amacı	10.03.1999
	Yahya Zabunoğlu, Metin Ger	Modernizm-Postmodernizm	17.03.1999
	İbrahim Çıkrık, Alper Ömeroğlu	Sivil Toplum	24.03.1999
	Refik Çeltikçi	M.:nik Yemin ve Yaşam Biçimi	14.04.1999
	Safai İnal	Üçgül Muh.: L.:ının Camiasındaki Yeri	28.04.1999
	Şevket Özügergin	Dünya Ticareti Nereye Gidiyor?	12.05.1999
	Yahya Zabunoğlu, Metin Feyzioğlu	Postmodernizm ve Toplum	26.05.1999
AHİLER	Yılmaz Yücelen	Mâbet	11.03.1999
	Ömer Macit	Kutsal Kitaplar	25.03.1999
	Ender Dedeagaç	Dul Kesesi	08.04.1999
	Güngör Öcal	Türk Masonluğunun 90. Yılı	13.05.1999
ÇAĞ	Barlas Gökova	Eskiler Ne Bıraktı? Biz Ne Bırakacağız?	01.03.1999
	Nazif Uygur	İsrail, Kudüs ve Süleyman Mâbedi	15.03.1999
	Tankut Ünal	Atalarımız Hür M.:lar	03.05.1999
	Mustafa Şişman	Ahid Sandığı	17.05.1999
GÖNÜL MİMARLARI	Erkin Süren	Neden Buradayız?	02.03.1999
	Hasan Kazanoğlu	II. Derecenin Felsefesi	16.03.1999
	Yaşar Aysev	Türk Masonluğunun 90. Yılı'nın Düşündürdükleri	18.05.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
EŞİTLİK	Tuğyan Dinç	İçimizdeki Atatürk	23.03.1999
ANKARA	Faruk Nafiz Erkal	M.:ik Tutum ve Davranışlar	02.04.1999
YUNUS EMRE	Őerif Ercan	Kardeşlik Sevgisi	22.03.1999
	Ayhan Özvatan	İnsan, Akıl ve Zekânın Düşündürdükleri	24.05.1999
İLKE	Onur Vacı	Kayzen ve Masonluk	26.02.1999
	Cengiz Gürsu	Kumar	09.04.1999
	Utku Sağdik	Locamız Matrikül Hareketleri (1980-1998)	30.04.1999
	Can'an Toker	Spekülatif Masonluğun Temelleri	14.05.1999
	Necdet Ottekin	Anderson Nizamnamesi	28.05.1999
ATANUR	Vefa Çiftçioğlu	İyimserlik-Kötümserlik Schopenhauer ve Hegel Felsefesinin Masonik İrdelenmesi	01.03.1999
ERDEM	Car Arpaç	Cevaplanması En Zor Soru	02.03.1999
	Osman Şahin	Ezoterik Bilgiler	16.03.1999
	Bahadır Giray	Masonik Tarihimizden Bir Kesit II	20.04.1999
	Ömer Cengiz	Tolerans ve Hoşgörü	04.05.1999
DOğAN GÜNEŞ	Okan IŞın	Osmanlıdan Günümüze, Türk M.:luk Tarihinden Çıkarılacak Dersler	12.04.1999
	Bülent Őenerdem	Sokrat	26.04.1999
	Mustafa Şişman	Moriah Dağı	10.05.1999
TOLERANS	Hasan Kazanoğlu	Mesleğimiz Ne Değildir? Mesleğimizin Mâzur Kaldığı Tenkitler	24.03.1999
	Metin Heper	Toplumumuzda "Gerçek" Sorunsalı ve "Hakikat"ı Arayan M.:lar	28.04.1999
	Ahmet Emin Güven	M.:ik Âdap	12.05.1999
KUTUP YILDIZI	Okan IŞın	Masonik Yaşam Biçimi Çekiciliğini Yitiriyor mu?	04.03.1999
	Fevzi Akansel	M.:luk Amaç mı, Araç mı?	18.03.1999
ÜÇNUR	Seçkin Kıracı	Yunus Emre AŐk Felsefesi ve İnsan	22.03.1999
	Ersan Öztuna	Pitagoras	12.04.1999
BAŐKENT	Erdem Özsinmaz	Masonik Öğütler	31.05.1999
GÖKKUŐAđI	Okan IŞın	Masonlar Sırlarının Neden Başkasına Açmazlar?	16.04.1999
HOŞGÖRÜ	Zafer Yalçın	"Sevgi" Üzerine	03.03.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ANTALYA	Sunar Birsöz	Psikanaliz ve M.:luk	04.03.1999
	Necip Aziz Berksan	50 Yıllık M.:lik Yaşamdan Anılar	15.04.1999
	Yaşar Aysev	90. Yıl'ın Düşündürdükleri	
YÖRÜNGE	Ertuğrul Eyiler	II. Derecenin Sembolizması	06.05.1999
	Mutlu Payaslıoğlu	Dünya Dışı Yaşam ve K.:liğin Evrensel Boyutu	09.03.1999
	Fuat Tuygan	"Vaziyet ve Manzara-i Umumiye" Görevlerimiz	23.03.1999
ERDAL GÜZELDEMİR, SERHAN BAYTUR, NACİ ASLANKALP	Bülent Payaslıoğlu	Deizm ve Teizm	27.04.1999
		90. Yılında Türk M.:luğunun Tarihçesine Genel Bir Bakış	25.05.1999
PERGEL	Ali Sermet Gürtuna	M.:lukta Göz Sembolizması	02.03.1999
	Ercüment Öktem	Yaratılanın Yaratıkları	16.03.1999
	Ertan Delilbaş	Adil Mason	06.04.1999
	İlhan Baş	Bir Masonun Aile Sorumluluğu	20.04.1999
	Ayçetin Tulgar	90. Yılda M.:luk	04.05.1999
	Demir Baka	Bir M.:un Davranışı	15.06.1999
	Etem Sena Çınar	M.:lik Düşünceler	01.06.1999
EKİN	Remzi Sanver	M.:lukta Demokrasi	09.04.1999
	Bozkurt Güvenç	Cehalet ve Taassuplu Mücadelenin Neresindeyiz?	30.04.1999
UYUM	Cihat Taneri	Harç Olabilmek	25.03.1999
	Tanju Koray	Tabloların Öyküsü (I. II. Ve III. D.:'ler)	08.04.1999
	Tuna Aksel	Bireysel Sürekli Gelişim	22.04.1999
	Koray Özalp	Ortaçağı Aydınlatanlar	13.05.1999
AND	Belgin Berk	İnandığını Bilmek	11.03.1999
	Bican Akyol	İnsan Beyni Kurnaz Bir Âlettir	29.04.1999
	Orhan Bulay	Neden Özgürlük	13.05.1999
ESKİŞEHİR	Metin Ercan	Binlerce Yıllık Öğütler	28.03.1999
	Sinan Öktem	Mâbetler Sembolizması	10.04.1999
	Yaşar Aysev	M.:lukta 90.nıncı Yılın Düşündürdükleri	24.04.1999
ÇINAR	Suat Ungan	M.:luk Üzerine	14.05.1999
	Cevat Gürer	III. Derece Felsefesi	18.03.1999
	Sedat Uygun	Filateli ve Masonluk	15.04.1999
EVRİM	Tamer Yılmaz	Yaşam İçin Enerji	05.04.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
PUSULA	Can Arpaç	Evrim	19.04.1999
	Alp Can	Klasik Müzik Çalışmalarımızı Süslüyor	03.03.1999
	Yahya Zabunoğlu, Metin Ger	Modernizm, Postmodernizm	17.03.1999
	Sedat Işık	Dil Bilinci, Türk Dili ve Yanlışlıklarımız	07.04.1999
	Talat Yurdakul	İktidarın Belirleyicisi Olarak kitle Kavramı	21.04.1999
	Alptekin Küçükçelen	G Harfi	21.04.1999
	Seyhun Tunaşar	Egeli İnişine Bir Bilge: Öklit Usta	05.05.1999
ODAK	Yaşar Aysev	Türk Masonluğunun 90. Yılı'nın Düşündürdükleri	04.03.1999
DEFNE	Kamer Rodoplu, Mustafa Aydoğdu	Türkiye için 20. Yüzyıl Dosyası-Rüşvet, Yolsuzluk ve Devlet	03.03.1999
	Okan Işın	Masonik Öğretinin Geleceği	17.03.1999
	Ufuk Aydın, Esat Karaöz	Türkiye için 20. Yüzyıl Dosyası Küreselleşme ve Türkiye	07.04.1999
	Haldun Girgin, İrfan Girgin	Türkiye için 20. Yüzyıl Dosyası -Türkiye'nin Dışa Bağımlılığı	05.05.1999
	Mustafa Ağaoğlu, Erol Angılı	Türkiye için 20. Yüzyıl Dosyası-Türkiye Üzerine Kurulan Baskılar	02.06.1999
BİLİM	Akil Nazif Altunışler	Antik Çağ Felsefesinde Sokrates	24.03.1999
	Nevzat Özel	Beş Köşeli Yıldız ve M.:luk	24.03.1999
	Cengiz Bulut	Antik Çağ Felsefesinde Platon (Eflatun)	14.04.1999
	Tunç Ada Aristoteles	Antik Çağ Felsefesinde 28.04.1999	
	Atilla Tözün	Kal.: D.: Avadanlığının M.:ik Yorumu	28.04.1999
ÖZGÜRLÜK	Necdet Ottekin	Yunus Emre ve M.:luk	12.05.1999
	Ender Arkun	Masonlukta Ahlâk	09.03.1999
	Tuncay Kesim	Masonluk, Türü Kendisine Özgü Bir Kavramdır	27.04.1999
	Ahmet Hagur	Havva ve Âdemden Günümüze Kadın ve Erkek	25.05.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İZMİR			
İZMİR	Necati Kavdarlı	Kirpi	08.04.1999
	Tanju Koray	M.:luk Ezoterik Kurumdur	22.04.1999
	Osman Çallı	Bilgi Kuramı Işığında M.:luk	06.05.1999
NUR	Nevzat Güvezne	Mutluluk ve Başarı	11.05.1999
	Avran Ventura	Herkesi Sevmek Zorunda Değiliz	25.05.1999
PROMETHEE	Nelson Arditi	M.:lik Tüzükler	07.04.1999
	Noyan Yüksek	Gönye ve Pergel	21.04.1999
	Yusuf Azurlay	IBN RÜŐT	05.05.1999
	Selim Besimzâde	M.:luk ve İnternet	02.06.1999
GÖNÜL	Eyüp Karaçoban	Spekülatif M.:luğın Doğuşu	15.04.1999
	Harun Sinay	Dünya M.:luğuna Bakış	15.04.1999
	İbrahim Sağlam	Benim M.:luğum	29.04.1999
	Bülent Özcan	1909 Öncesi Türk M.:luk Tarihine Bir Bakış	13.05.1999
	Selküt Aydınç	1909'dan Günümüze Türk M.:luk Tarihine Bir bakış	13.05.1999
İRFAN	Ahmet Kurtaran	Fikrî Değil Fiiilî M.:luk	05.04.1999
	Taner Toparlak	M.:lukta Temsil ve Temessül	19.04.1999
	Üzeyir Gönenc	Gerçeği Ararken	17.05.1999
ÜMİT	Serkan Güneş	Çırak Avadanlıkları	27.04.1999
	Mehmet Çelebisoy	Ketumiyet	27.04.1999
	Orhan Alpyörük	Mordern M.:luğın Kurulması ve Anderson Nizamnamesi	11.05.1999
EPHESUS	Özkan Aras	Brahmanizm	26.04.1999
	Eral Amado	Yahudi Geleneğinde M.:lik Semboller	10.05.1999
EYLEM	Suat Aydar	Biz Nasıl Bir Topluluğa Katıldık?	10.05.1999
MANİSA	Fuat Tatari	Alev Saçan Yıldız ve G Harfi	14.04.1999
	Okan Topuz	Dönemeçli Merdivenden Orta Hücreye	14.04.1999
	Mehmet Akif Bağören	Hoşgörü	21.04.1999
EGE	Oğuz Dağlı	Globalleşme ve Krizlerin Gölgesinde Türkiye Ekonomisine Bakış	15.04.1999
	Zeki Sertöz, Hakan Ersöz, Türker Zorlubaş	Aklın Özgürlüğü	29.04.1999
	Remzi Sanver	İnisiyasyon ve Metodolojisi	13.05.1999
İŐIN	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	10.05.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
BAŞARI	Unal Uslu	Evrenin Ulu Mimarı	24.05.1999
	Halis Püskülcü	Üçüncü Derecenin Felsefesi	19.04.1999
	Vehbi Akarcıoğlu	Ne İçin M.:lum	19.04.1999
	Rıfat Baytaroğlu	Birinci Derecenin Felsefesi	03.05.1999
ÜÇSUTUN	Yusuf Kökdamar	Aradığımız Hakikat	17.05.1999
	Mehmet Bastıyalı	İnsanın Evrim Tarihi	08.04.1999
	Erdal Uran	M.:luğun Tarihi	22.04.1999
KARŐIYAKA	Hulki Yenier	Ruhun Ölümsüzlüğü	06.05.1999
	Hasan Ege Tütüncüoğlu, Haluk Alay, Ahmet Karabacak	2. Derecede Üç Yolculuk	13.05.1999
	Sabahattin EriŐir	Haricî Âlemde Masonik Kimliğimiz	12.04.1999
	Gürkan ŐeniŐik	Atatürk ve Gençlik	10.05.1999
KORDON	Hakan Özer	Gerçek ve Erdem	25.02.1999
	Serdar Ayvaz	İktidar ve Güç	25.02.1999
	Yusuf Kökdamar	Felsefe-Bilim ve İnanç İlişkileri ve Mukayeseleri	20.04.1999
DOĞA	Varol Kargıoğlu	Vücut Dili-DokunuŐ ve M.:luk	06.05.1999
	Haydar Akay	İnanç ve İnanmak Üzerine	07.04.1999
	Hikmet Özkalay	Bilginin Yedi Ana Temeli ve Geometri	21.04.1999
TAN	Ergin Algım	Masonik Düşüncelerin Günlük Hayata Uygulamaları	13.04.1999
	Yusuf Kökdamar	İnsan-Sevgi-Dostluk	11.05.1999
	Ümit Hasan Uruk	M.:lukta İnanç ve Ahlâk	25.05.1999
	İsmail Hakkı Türker	M.:luk ve Taassup	25.05.1999
	Bülent Onural	M.:lukta Disiplin	25.05.1999
OCAK	Abbas Yıldırım, Faik Koyuncu	İlk Çağ Batı Felsefesi	15.04.1999
	Zeki Sertöz, Hakan Ersöz, Türker Zorlubaş	Aklın Özgürlüğü	13.05.1999
ŐAKUL	Sadun KoŐay	MeŐru İtaatsizlik	13.05.1999
	Ali Erdeniz	YaradılıŐ ve Gerçek	05.04.1999
	İsa Durmaz	Kalbimizdeki İlâhî Prensiptir	19.04.1999
	Tuncay Erol	Tam ve Kusursuz Eser	19.04.1999
	Mithat Salepçioğlu	İdrâk, İrâde, Heyecan	19.04.1999
	Orhan Alpyörük	Doksan Yıllık GeçmiŐimiz	03.05.1999
NOKTA	Tacetin Ürkmen	Hakikat Severlik	17.05.1999
	Arif Okay	Önlük	31.05.1999
	Tuğyan Ay	HamtaŐ	03.05.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İMBAT	Günaıp Gökoğlu	1. Derecenin Felsefesi	03.05.1999
	Cengiz Dönmez	1. Derecenin Ritüelik Yorumu	17.05.1999
	Müjdat Kaya	Akıl ve Hikmet	20.04.1999
	Haluk Köksal	M.:lukta Sır ve Ketumiyet	20.04.1999
	Kaan Yaralıoğlu	Sözler	04.05.1999
NİRENGİ	Alphan Çal	Hırs	18.05.1999
	Baki Çetinyürek	Masonlukta Gizlilik ve Sır	08.04.1999
	Hüsnü Erkan	Eğitim ve Bilimsel Düşünce	15.04.1999
	İlhan Keresteci	Mason Olacakları Seçmek	29.04.1999
AGORA	Türkhan Slem	Masonlukta Eşitlik Kavramı	20.05.1999
	Ali Rıza Ayder	Devam	22.04.1999
	Selçuk Sözen	Semboller	06.05.1999
IŞIK	Ferit Soylu	İnsan Kopyalama Konusu Üzerine Düşünceler	22.02.1999
	Sayhan Onat	İnsab Bir Kişi Olarak M.:un Doğa Bilinci	08.03.1999
	Ahmet Kurtaran	Fikrî Değil, Fiilî M.:luk	05.04.1999
	Atilla Ege	Kişilik, Karakter ve Kendini Bilmek	19.04.1999
	Yusuf Kökdamar	Felsefe-Bilim-İnanç İlişkileri ve Mukayeseleri	03.05.1999
	Öner Gövsa	Yaşam	17.05.1999

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİS TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Melih Çalikkocaoğlu	Antalya 1926	05.04.1968	Ahiler	14.06.1998
Süleyman Yançatoral	Reyhanlı 1950	30.09.1993	Ahiler	30.06.1998
Erdem Orkun	Zeytindalı 1932	27.10.1977	Zeytindalı	12.02.1999
Şükrü Baran	İzmir 1943	13.11.1980	Gönül	14.02.1999
Josef Benbanaste	İstanbul 1917	30.03.1950	Kardeşlik	07.03.1999
Zafer Tünay	İstanbul 1914	06.05.1960	Çankaya	24.03.1999
Nejat Engintalay	İstanbul 1924	28.06.1956	Sadakat	27.03.1999
Engin Özsezgin	İstanbul 1935	08.12.1975	Anadolu	01.04.1999
Rafael Behar	İstanbul 1931	28.01.1964	Hürriyet	11.04.1999

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb.: Maş.: a intikal eden kardeşlerimize Ev.: in Ul.: Mi.: ndan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Bulletin of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

6. Message of the M.W. Grand Master..... Sahir Talât AKEV
7. Lodge of Muhibban-ı Hürriyet (Liberty Fans)..... İsmail İŞMEN
15. On Progress of Mankind (2) Mesut TUNÇEL
27. Scientific Rationalism..... A. Doğan YALIM
33. Human Wind on the Way to The Truth..... Muharrem KAZANCI
39. On Masonry and Law..... Koparal ÇERMAN
48. Some Obligations..... Raşid TEMEL
53. Human Rights and Masonry..... Erbil ELBAŞI
67. Wisdom..... Nedim KARADADAŞ
72. Temple of Affection..... Hakan DEMİRMEN
87. News from Lodges Mimar SİNAN
104. Obituaries Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 1999

NO : 112